

לקוטי תורה • פרשת במדבר • מאמר 6

והיה מספר בניי כחול הים אשר לא ימד...

”ומספר בני ישראל יהיה כחול הים...”

הנשמה, המכונה “ארץ”, משתוקקת בלי גבול להי. כעת היא תלויה ב”מים” של המצוות וב”רוח” התורה הנמשכת מלמעלה, אך לעתיד לבוא הכיסופים הבורחים שלה עצמה, האתערותא דלתתא, יעלו למעלה מכל השפעה מלמעלה; ובאמצעות תשובה יהפוך ה”מספר” הקצוב של המצוות למספר “אשר לא ימד ולא ייספר”.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/6

הנקודה

הנשמה, המכונה "ארץ", משתוקקת בלי גבול לה'. כעת היא תלויה ב"מים" של המצוות וב"רוח" התורה הנמשכת מלמעלה, אך לעתיד לבוא הכיסופים הבורחים שלה עצמה, האתערותא דלתתא, יעלו למעלה מכל השפעה מלמעלה; ובאמצעות תשובה יהפוך ה"מספר" הקצוב של המצוות למספר "אשר לא יימד ולא ייספר".

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מבאר את הושע ב', אי יחד עם קהלת ג', י"א: "את העולם נתן בלבם". האדם הוא עולם קטן: ארבעת יסודות העולם מצויים בנשמתו, וכשהוא מתקן אותם הוא מתקן את העולם. מקור הנשמות הוא כנסת ישראל, מלכות של ה', המכונה "ארץ" משום שהיא הבחינה הנמוכה ביותר, שבה קיים עם נפרד, ומשום שהמילה "ארץ" מרמזת על ריצה ורצון. הארץ אינה שבעה לעולם מ"מים", ההשפעה מלמעלה. למטה, הגוף והעולם מסתירים (עולם מלשון העלם), ולכן ה' "פוקד" את הארץ באמצעות המצוות, מים עליונים המעוררים אהבה מקבילה, ובאמצעות התפילה, המביאה לידי אהבה ויראה נסתרות ו"מפלגת" את אלקים ל"מי" ו"אלה". התורה, "רוח הוי'", גבוהה עוד יותר. כעת ההשפעה מלמעלה עולה על העלייה מלמטה; לעתיד לבוא האתערותא דלתתא תעלה מכוחה שלה: הארץ למעלה מן המים, והנקבה מקיפה את הזכר. המצוות שניתנו במספר קצוב יהיו בלתי ניתנות למנייה באמצעות תשובה, שהיא למעלה מהשתלשלות, ואותו מקום עצמו של "לא עמי" ייקרא "בני אל חי".

מבנה

1	האדם כעולם קטן: מלכות היא "ארץ"
ארבעת יסודות העולם מצויים בנשמת האדם. הנשמות באות ממלכות, הבחינה הנמוכה ביותר, המכונה "ארץ", הרצה ומשתוקקת לה' ואינה שבעה מ"מים" של השפעה מלמעלה; הנשמה שלמטה, כשהיא מתבוננת בה', בוערת באותה צימאון.
2	פקידת הארץ: מצוות, תפילה ותורה
מכיוון שהגוף והעולם מסתירים, ה' "פוקד" את הארץ באמצעות המצוות, מים עליונים מאצילות, ובאמצעות התפילה, שבה נולדות אהבה ויראה נסתרות ואלקים "מתחלק" ל"מי" ו"אלה". התורה, ה"רוח" השורה על מי שאומר את דבריה, גבוהה מ"מים".
3	לעתיד לבוא: המספר שאינו ניתן למנייה
כעת ההשפעה מלמעלה גבוהה יותר, אך לעתיד לבוא האתערותא דלתתא תעלה מכוחה שלה. המצוות, שניתנו במספר קצוב, נעשות בלתי ניתנות למנייה באמצעות תשובה, שהיא למעלה מהשתלשלות; "לא עמי" נעשים "בני אל חי", ויהודה וישראל נאספים תחת ראש אחד ב"יום יורעאלי" הגדול.

מושגים

ארץ (מלכות) ארץ	מים מים
מלכות של ה' והנשמות הבאות ממנה: הבחינה הנמוכה ביותר, שבה יכול להתקיים עם נפרד, ולכן היא מלאה ריצה ורצון לה'.	ההשפעה מלמעלה, ובעיקר המצוות, "מים עליונים" מאצילות, המעוררים בנשמה אהבה מקבילה, "כמים הפנים לפנים".

רוח רוח

ההמשכה באמצעות לימוד התורה, "רוח הדיבור"; היא גבוהה מ"מים" ושורה על האדם מלמעלה.

פלג אלקים פלג אלקים

חלוקת שם אלקים ל"מי" ו"אלה": העולם הגלוי היוצא מן ההסתר, והאהבה והיראה המתגלות בלב.

ארבעת היסודות ד' יסודות

אש, רוח, מים וארץ שבנשמה, המקבילים לארבע אותיות הוי' ולייחודים העליון והתחתון.

אתערותא דלתתא אתערותא דלתתא

כיסופיה של הנשמה עצמה. כעת היא תלויה באתערותא דלעילא; לעתיד לבוא היא תהיה גדולה ממנה מכוחה שלה.

תשובה תשובה

שיבה לה' מעומק הלב, הבאה מלמעלה מן המספר וההשתלשלות; היא הופכת את המצוות הקצובות לבלתי ניתנות למנייה, ואת "לא עמי" ל"בני אל חי".

קטע 1 • 11-5

האדם בעולם קטן; מלכות היא "ארץ"

1 והיה מספר בניי [בני ישראל]^{1,2} כחול הים אשר לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי.

"ומספר בני ישראל יהיה כחול הים, אשר לא ימד ולא יספר; והיה במקום שייאמר להם: 'אינכם עמי', ייאמר להם: 'בני אל חי'."

המאמר פותח בהושע ב, א, הפסוק הראשון בהפטרות של פרשת במדבר. הפסוק מדבר על "מספר" שאף על פי כן אי אפשר למדוד או לספור, ועל עם שפעם נאמר לו "אינכם עמי", ולימים ייקרא "בני אל חי"; המאמר יסביר כל אחד מן הביטויים האלה.

הנה האדם הוא עולם קטן.^{3,4,5} כמ"ש באדרי"נ [באבות דרבי נתן] פלי"א וכמו שיש בעולם ד' יסודות⁶ אש רוח מים עפר כך יש בנפש האדם ד' יסודות.

האדם הוא עולם קטן, כמו שכתוב באבות דרבי נתן, פרק ל"א. וכשם שבעולם יש ארבעה יסודות — אש, רוח, מים ועפר — כך יש בנפש האדם ארבעה יסודות.

חז"ל מלמדים שהאדם הוא "עולם קטן": כל מה שה' ברא בעולם, הוא גם עיצב באדם. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על ארבעת היסודות שמהם, לפי התפיסה הקלאסית, מורכב כל דבר גשמי: כשם שבעולם יש אש, רוח, מים ועפר, כך יש בנפש האדם יסודות מקבילים.

(ועיין בעי"ח [בעץ חיים] שמ"א פ"ג [פרק ג'] שד' יסודות הם ד' אותיות הוי' וכ"כ [וכן כתב] במא"א [במאורי אור] אות ד' סכ"ד ושהם ג"כ ד' עולמות אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה]).

(ועינינו בעץ חיים, שער מ"א, פרק ג', שארבעת היסודות הם ארבע אותיות הוי'; וכך כתוב גם במאורי אור, אות ד', סעיף כ"ד, ושם נאמר שהם גם ארבעת העולמות: אצילות, בריאה, יצירה ועשיה.)

ההערה שבסוגריים מוסיפה שבעץ חיים של הארז"ל ארבעת היסודות מקבילים לארבע אותיות שם הוי', ושכך נאמר גם במאורי אור, חיבור קבלי המסודר לפי אותיות האלף־בית; עוד נאמר שם שהם מקבילים לארבעת העולמות אצילות, בריאה, יצירה ועשיה. המאמר ישתמש בהקבלה זו בהמשך, כאשר יקשר בין יסודות הנפש לבין אותיות הוי'.

וכמ"ש גם את העולם נתן כלכם⁷ מבלי אשר⁸ לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף (בקהלת ס"י ג' י"א) פי' שהעולם הוא נתן כלכם של בני האדם

וכמו שכתוב: "גם את העולם נתן כלכם, מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלקים מראש ועד סוף" (בקהלת, פרק ג', פסוק י"א). כלומר, הוא נתן את העולם כלכם של בני האדם,

קהלת אומר שה' "נתן את העולם כלכם". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כפשוטו: העולם עצמו הונח בתוך לבו של האדם. את סופו התמוה של הפסוק, "מבלי אשר לא ימצא האדם...", המאמר מסביר בהמשך.

דהיינו ד' יסודות שלו וכל העולם תלוי באדם כשיתקן ד' יסודות שלו בזה הוא מתקן את כל העולם כולו⁹

כלומר, ארבעת היסודות שלו. העולם כולו תלוי באדם: כאשר הוא מתקן את ארבעת היסודות שלו, בכך הוא מתקן את העולם כולו, את כולו.

מה שהונח בלבו של האדם הם ארבעת היסודות של העולם, ולכן מצב העולם תלוי בו. כאשר אדם מתקן את ארבעת היסודות שבתוכו, הוא מתקן בכך את העולם כולו.

(ועיין בזהר פ' מקץ דקצ"ה ע"ב). ולהבין זה וגם להבין פ"י דקרא מבלי אשר לא ימצא האדם וגו'.

(ועיין בזהר, פרשת מקץ, דף קצ"ה ע"ב). כדי להבין זאת, וגם כדי להבין את פירוש הפסוק "מבלי אשר לא ימצא האדם" וגו':

זהוהר בפרשת מקץ דורש את אותו פסוק: העולם ומעשיו הולכים בעקבות רצון לבו של האדם. כעת מבקש אדמו"ר הזקן להסביר כיצד הדבר פועל ומה פירושו של סוף הפסוק.

הנה מקור הנשמות היא כנסת ישראל נקי בשם ארץ. וכמ"ש והארץ הדום רגלי¹⁰ והוא כח"י מלכותו¹¹ ית' שהיא מקור וחיות כל העולמות.

מקור הנשמות הוא כנסת ישראל, הנקראת בשם "ארץ", כמו שכתוב: "והארץ הדום רגלי". זוהי בחינת מלכותו ית', שהיא המקור והחיות של כל העולמות.

ההסבר מתחיל ממקור הנשמות — כנסת ישראל, השורש הכולל של כל נשמות ישראל — שהכתוב מכנה "ארץ" ("והארץ הדום רגלי"). זוהי מלכותו של ה', המקור והחיות של כל העולמות; הפסקאות הבאות יסבירו מדוע הבריאה נמשכת דווקא ממלכות ומדוע היא נקראת "ארץ".

2 וכמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים.¹² כי בא"ס ב"ה בעצמו ובכבודו כביכול אתמר אנת חכים ולא¹³ בחכמה ידיעא¹⁴ ולית מחשבה תפיסא ביה כלל¹⁵ ולא היו העולמות יכולים להתהוות יש מאין בבחינה זו

כמו שנאמר: "מלכותך היא מלכות של כל העולמות". על אין סוף, ברוך הוא, כפי שהוא בעצמותו ובכבודו, כביכול, נאמר: "אתה חכם, אך לא בחכמה ידועה", ו"אין מחשבה תופסת בו כלל"; ולכן העולמות לא היו יכולים להתהוות ממנו בבחינת יש מאין;

הפסוק "מלכותך היא מלכות של כל העולמות" מלמד שהעולמות נובעים ממלכותו של ה'. על ה' כפי שהוא בעצמותו נאמר בתיקוני זוהר: "אתה חכם, אך לא בחכמה ידועה" ו"אין מחשבה תופסת בו כלל"; מדרגה זו אינה יכולה להוציא אל הפועל מציאות נפרדת בבחינת "יש מאין".

אלא הרי הוא לבדו כמו קודם שנברא העולם רק מה שהעולמות חיים וקיימים שנתהוו מאין ליש

אלא שהוא לבדו, כמו לפני שנברא העולם. רק העובדה שהעולמות חיים וקיימים, לאחר שהתהוו מאין ליש,

במדרגת הווייתו העצמית ה' לבדו, בדיוק כפי שהיה לפני שנברא העולם, ואין דבר הקיים לצדו. העובדה שהעולמות בכל זאת חיים וקיימים כנבראים נובעת ממידה מסוימת, שתזכר בחלק הבא.

היינו בכחי מלכותו ית' שאין מלך בלא עם^{16,17} שלהיות עם בכחי נפרד הוא מבחי' מלך משאי"כ בשאר מדותיו ית' כמו חכים ולא כו' שהרי הוא לבדו כמו קודם שנברא העולם ואחר שנברא.

נובעת ממדרגת מלכותו יתברך, שהרי אין מלך בלא עם: מציאותו של עם כישות נפרדת נובעת מבחינת המלך. לא כך הדבר בשאר מדותיו יתברך, כגון "חכם, אך לא" וכו', שהרי הוא לבדו, כפי שהיה לפני שנברא העולם וכפי שהוא לאחר שנברא.

מידה זו היא מלכות, משום ש"אין מלך בלא עם", והעם מוגדר כמי שנפרד מן המלך. בשאר מדותיו של ה', כגון חכמתו, אין צורך במציאות נפרדת, והוא נותר לבדו הן לפני בריאת העולם והן לאחריה.

3 והנה בחי' מלכותו ית' הוא בחינה ומדרגה התחתונה להחיות ולהוות מאין ליש והוא בחי' עלמא דאתגליא ונק' עולם הדבור

והנה, בחינת מלכותו יתברך היא הבחינה והמדרגה הנמוכה ביותר, שתפקידה להחיות ולהוות יש מאין. זוהי בחינת העולם הגלוי, והיא נקראת עולם הדיבור,

מלכות היא הנמוכה שבמידותיו של הקב"ה, ותפקידה להחיות את העולמות שנבראו ולהוות אותם יש מאין. היא נקראת "העולם הגלוי" ו"עולם הדיבור", משום שכמו הדיבור, היא מוציאה אל הגלוי את מה שהיה נסתר.

כי דבר מלך שלטון¹⁸ שהנהגת המלך הוא ע"פ דבורו שהוא הנראה והנגלה לזולתו. משאי"כ המחשבה סתומה.

שכן "דבר מלך שלטון": הנהגת המלך נעשית באמצעות דיבורו, הנראה והגלוי לזולתו. לעומת זאת, המחשבה סתומה.

קהלת אומר "דבר מלך שלטון": המלך מושל באמצעות דבורו, שאחרים יכולים לשמוע ולציית לו. המחשבה נותרת נסתרת בתוך החושב ואינה יכולה להנהיג אחרים, ולכן מלכות קשורה לדיבור.

ודבור מלשון ידבר עמים¹⁹ שע"י הדבור הוא מנהיג²⁰ ולכן נקרא בחי' מלכותו ית' בשם ארץ שהיא המדרגה התחתונה להיות עם

והמילה "ידבר" היא מאותו שורש של "ידבר עמים", שכן באמצעות הדיבור הוא מנהיג. לכן נקראת בחינת מלכותו יתברך בשם "ארץ", משום שהיא המדרגה הנמוכה ביותר, הנחוצה כדי שיהיה עם.

אדמו"ר הזקן מקשר את הדיבור למילה "ידבר" שבפסוק "ידבר עמים", המתפרשת כהנהגת עמים: מלך מנהיג באמצעות דיבורו. מלכות נקראת "ארץ" מפני שכמו הארץ, הנמצאת בתחתית הבריאה, היא המדרגה הנמוכה ביותר, שבה יכול להתקיים "עם" הנבדל מן המלך.

(עמ"ש בפ' מקץ ד"ה ענין חנוכה²¹ כארץ הלזו השפלה כו', ועמ"ש בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו²² בפי' וענין שהבריאה היא מאין ליש דהיינו מבחינה שהיא כאין ואפס ע"ש).

(ראו מה שכתוב בפרשת מקץ, במאמר המתחיל "ענין חנוכה", על "כארץ הלזו השפלה" וכו'; וראו מה שכתוב במאמר המתחיל "אחרי ה' אלקיכם תלכו", בביאור המשמעות והענין של בריאה יש מאין, כלומר מבחינה שהיא כאין ואפס; עיינו שם).

שתי הפניות: מאמר על חנוכה בתורה אור, המתאר את מלכות כ"ארץ הלזו השפלה", ומאמר בלקוטי תורה על הפסוק "אחרי ה' אלקיכם תלכו". האחרון מסביר שבריאה "יש מאין" פירושה בריאה ממדרגה שהיא עצמה כאין לפני הקב"ה.

וממנה נמשכים הנשמות כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] במשנה ספ"ד דשבת ר"ש [רבי שמעון] אומר כל ישראל²³ כו' וכתוב ואתם תהיו לי²⁴ ממלכת²⁵ כהנים^{26, 27, 28, 29, 30} (וממלכת הוא לשון פועל יוצא כלומר שממשיכין בחי' מלכותו ית' בגילוי למטה במה שמקבלים עליהם עול מלכות שמים)³¹

וממנה נמשכות הנשמות, כפי שאמרו חז"ל במשנה, בסוף פרק י"ד בשבת: "רבי שמעון אומר: כל ישראל" וכו'. ונאמר: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים". ("ממלכת" היא לשון פועל יוצא; כלומר, הם ממשיכים את בחינת מלכותו יתברך בגילוי למטה, בכך שהם מקבלים עליהם עול מלכות שמים.)

הנשמות נמשכות ממלכות, כפי שמלמדת המשנה באומרה "כל ישראל בני מלכים הם", וכפי שעולה מן הפסוק המכנה את ישראל "ממלכת כהנים". ההערה שבסוגריים מפרשת את "ממלכת" כלשון פעילה של המלכה: בקבלת עול מלכות שמים, היהודים מביאים את מלכות ה' לידי גילוי בגלוי למטה.

ובמא"א [ובמאורי אור] אות מ"ם ס"ב פי' ממלכת כהנים הם מלי' דאוי"א [דאבא ואימא] (ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' צו דל"ד ע"ב קדושים פ"א א', וברכות פקודי פנ"א קס"ג ב' משפטים פ"ל קמ"ו ג' כי תשא ר"פ מ"ה קנ"ט ב').

ובספר מאורי אור, אות מ"ם, סעיף ס"ב, מבואר ש"ממלכת כהנים" היא מלכות דאבא ואמא. (ועיינו בזהר, חלק ג, פרשת צו, דף ל"ד ע"ב, ופרשת קדושים, דף פ"א ע"א; ובמדרש רבה, פקודי, פרק נ"א, דף קס"ג ע"ב, משפטים, פרק ל', דף קמ"ו ע"ג, וכי תשא, תחילת פרק מ"ה, דף קנ"ט ע"ב.)

מאורי אור מפרש "ממלכת כהנים" כמלכות דאבא ואמא, בחינת המלכות של הפרצופים העליונים של חכמה ובינה. ההערה שבסוגריים מפנה למקומות בזהר ובמדרש רבה הדנים אף הם בפסוק זה.

שהם מבחיי מלכותו ית' ובחיי דבור וכמ"ש ויהי האדם לנפש חיה³² ות"א [ותרגום אונקלוס] לרוח ממללא³³
הגם שישר אל עלו במחשבה³⁴

שהרי הנשמות הן מבחינת מלכותו יתברך ומבחינת הדיבור, כפי שנאמר: "ויהי האדם לנפש חיה", ותרגום אונקלוס מתרגם: "לרוח ממללא", כלומר, לרוח מדברת. ואף על פי שישראל עלו במחשבה,

הנשמות באות ממלכות, בחינת הדיבור: התורה אומרת שהאדם "היה לנפש חיה", ותרגום אונקלוס מתרגם "רוח מדברת", ובכך מגדיר את נפש האדם כאמצעות הדיבור. מכאן מעלה אדמו"ר הזקן קושי: חז"ל אומרים שישראל "עלו במחשבה" לפני הבראה, ומחשבה נעלית מדיבור.

היינו בשרשן ומקורן שסוף מעשה במחשבה תחלה³⁵ ה' בחכמה יסד ארץ³⁶ שיסוד ושורש ארץ היא בבחי' חכמה וסוף מעשה היא בחי' מלכותו ית',

הכוונה היא לשורשם ולמקורם, שכן "סוף מעשה במחשבה תחילה". "ה' בחכמה יסד ארץ", משום שיסודה ושורשה של הארץ הם בבחינת חכמה, ואילו סוף המעשה הוא בחינת מלכותו יתברך.

התשובה היא ש"מחשבה" מתייחסת לשורשן העליון של הנשמות. כמאמר "סוף מעשה במחשבה תחילה": "ה' בחכמה יסד ארץ" פירושו ששורש ה"ארץ" נמצא בחכמה, ואילו ה"ארץ" עצמה, שהיא סוף התהליך, היא מלכות.

(וזהו מ"ש בזח"ב [בזהר חלק ב'] פקודי דרכיה ע"ב ת"ח [תא חזי] נשמות איהו קדש כו' עד ואית ליה לבר קדש אחרא³⁷ ועיין בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם).

(וזהו מה שכתוב בזהר, חלק ב, פקודי, דף רכה ע"ב: "בוא וראה: הנשמות, הוא קדוש" וכו', עד "ויש לו מחוץ לו קדוש אחרי"; ועיין בפירוש הרמ"ז שם).

הזהר על פרשת פקודי מדבר על "קדוש" העומד מעל כל הבחינות ומעבר למספר, ומתחתיו ומחוץ לו יש "קדוש" נוסף, שאפשר למנות ולספור. אדמו"ר הזקן רואה בכך את שתי הבחינות של הנשמות: שורשן למעלה ומקורן במלכות, ומפנה לפירוש הרמ"ז שם.

והנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] למה נקי שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה^{38,39} ברכות פ' בראשית ספ"ה שארץ מלשון רצוא.

והנה אמרו חז"ל: למה נקרא שמה ארץ? מפני שרצתה לעשות רצון קונה (במדרש רבה, פרשת בראשית, סוף פרק ה). המילה "ארץ" קשורה למילה "רצוא",

המדרש אומר שהארץ נקראת כך מפני שרצתה לעשות את רצון קונה. אדמו"ר הזקן קושר תחילה את המילה "ארץ" ל"רצוא" — הריצה הנלהבת של הנשמה כלפי מעלה, אל ה'.

וכמ"ש כי בכה ארוץ גדוד⁴⁰ וגם מלשון רצון כלומר שרוצה לעשות רצון קונה, ולהיות לה רצון ותשוקה ממטה למעלה והכל אי שבח"י כללות נש"י [נשמות ישראל] במקורן ושרשן יש בהם בח"י רצוא ברצון ותשוקה לדבקה בו בא"ס ב"ה

כמו שכתוב: "כי בכה ארוץ גדוד"; והיא קשורה גם למילה "רצון", כלומר, רצונה לעשות את רצון קונה ולהשתוק לעלות ממלטה למעלה. והכול עניין אחד: כללות נשמות ישראל, במקורן ובשרשן, הן בבחינת רצוא — ברצון ובתשוקה להידבק בו, באין סוף, ברוך הוא.

הפסוק "כי בכה ארוץ" מבטא את עניין הריצה, וגם "ארץ" רומזת ל"רצון": הרצון לעשות את רצון ה' ולהתרומם ממלטה למעלה. שני הפירושים הם עניין אחד: כללות נשמות ישראל, במקורן, רצות אל ה' ברצון ובתשוקה להידבק בו.

(ועמ"ש מזה בפ' בראשית בד"ה כי כאשר השמים⁴¹ החדשים והארץ החדשה כו') וכמ"ש ואל אישך תשוקתך⁴² (עמ"ש בד"ה והיה לכם לציצת ובד"ה בפ' נסכים),⁴³

(ועיין במה שנכתב על כך בפרשת בראשית, במאמר המתחיל "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה" וכו'). וכן כתוב: "ואל אישך תשוקתך" (עיין במה שנכתב במאמר המתחיל "והיה לכם לציצת", ובמאמר על פרשת נסכים),

הפסוק "ואל אישך תשוקתך" מבטא את תשוקתה של כנסת ישראל לה'. הסוגריים מפנים למאמרים נוספים העוסקים בתשוקה זו ובמשמעות המילה "ארץ".

והיינו מפני השגתה בהיותה בבחי' ארץ שהיא בחי' המדרגה התחתונה להיות עם ודבר נפרד אשר על כן תכלה אליו ית' בבחי' צמאון, וכמ"ש צמאה

והיינו מפני השגתה, בהיותה בבחינת "ארץ", שהיא המדרגה התחתונה, שבה יש עם ויש מציאות נפרדת; ולכן היא נכספת אליו יתברך בצימאון, כמו שכתוב: "צמאה

התשוקה נובעת מכך שמלכות משיגה את מקומה: בהיותה "ארץ", היא המדרגה התחתונה, שבה יש עם ומציאות נפרדת. כשהיא חשה בריחוק הזה, היא נכספת לה' בצימאון, כפי שממשיך הפסוק.

לך נפשי⁴⁴ כמה לך בשרי לדבקה בו ית' ליבטל וליכלל באור א"ס ב"ה חיי החיים ב"ה ממש כמו שהיתה קודם ירידתה מאור פניו ית'.

לך נפשי, כמה לך בשרי: להידבק בו יתברך, להתבטל ולהיכלל באור אין סוף, ברוך הוא, חיי החיים, ברוך הוא, ממש כפי שהייתה קודם ירידתה מאור פניו יתברך.

צימאונה הוא להידבק בה', להתבטל ולהיכלל באור אין סוף, חיי כל החיים, כפי שהייתה קודם שירדה מנוכחותו. דברי המזמור "צמאה לך נפשי, כמה לך בשרי" מבטאים את הכיסופים האלה.

ועי' נאמר שלש הנה לא תשבענה⁴⁵ כו' ארץ לא שבעה מים⁴⁶ (במשלי סי' ל' ט"ז) פ"י מים נקרא בחי' השפעה מלמעלה למטה המחדש בטובו⁴⁷ כו'

ועל כך נאמר: "שלוש הנה לא תשבענה" וכו', "ארץ לא שבעה מים" (משלי, פרק ל, פסוק טז). כלומר, "מים" הם בחינת השפעה מלמעלה למטה, "המחדש בטובו" וכו'.

הצימאון הזה הוא הטעם לכך שמשלי מונה את "ארץ לא שבעה מים" בין הדברים שאינם באים על סיפוקם. "מים" כאן הם השפע של ה' מלמעלה למטה, הכוח שבאמצעותו הוא, כדברי ברכת השחר, "מחדש בטובו" את מעשה בראשית.

(וזהו כענין מ"ש ויבוא כגשם לנו⁴⁸ ועמ"ש מזה בד"ה האזינו השמים⁴⁹ בפ"י יערוף כמטר לקחי.⁵⁰ ומ"ש מענין גשם בד"ה תורה צוה.⁵¹

(וזה דומה למה שכתוב: "ויבוא כגשם לנו"; ועיין במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "האזינו השמים", בביאור "יערוף כמטר לקחי"; וכן במה שנכתב על ענין הגשם במאמר המתחיל "תורה צוה".)

הגשם, כמו המים, הוא דימוי לשפע היורד מלמעלה: "ויבוא כגשם לנו" ו"יערוף כמטר לקחי". הסוגריים מפנים לשני מאמרים בלקוטי תורה, על פרשת האזינו ועל פרשת וזאת הברכה, המפתחים את ענין הגשם.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ברכות פ' עקב דרצ"ב ג' רבנן אמרי כל הנסים שעשה הקב"ה לישראל לא עשאו אלא על המים⁵² כו' ע"ש.

וזהו שאמרו חז"ל במדרש רבה, פרשת עקב, דף רצב ע"ג: "רבנן אומרים: כל הנסים שעשה הקב"ה לישראל, לא עשאו אלא על ידי המים" וכו'; עיינו שם.

המדרש אומר שכל הנסים שה' עשה לישראל נעשו באמצעות מים. הדבר מתאים להבנת המים כצינור להשפעה אלוקית מלמעלה.

ועד"ז יש לפרש ענין יקוו המים אל מקום אחד^{53, 54, 55} ופ"י אחד היינו מה שהוא אחד בשבעה רקיעים ובארץ ובד' רוחות העולם דהיינו המשכת אלקותו ית' במדות עליונות משא"כ לגבי הקב"ה מצד

בדרך זו אפשר להסביר את ענין "ייקוו המים אל מקום אחד". משמעות המילה "אחד" היא היותו אחד בשבעת הרקיעים, בארץ ובארבע רוחות העולם — כלומר, המשכת אלקותו ית' אל המדות העליונות; ואילו ביחס לקב"ה, מצד

באותה דרך אפשר להסביר את "ייקוו המים אל מקום אחד". המילה "אחד" רומזת לאחדותו של ה' בשבעת הרקיעים ובארץ (ח — שמונה), ובארבע רוחות העולם (ד — ארבע); כלומר, לאלוקותו הנמשכת אל המדות העליונות.

עצמותו ומהותו ית' לא שייך עליו מדת אחד כלל שהרי הוא יחיד ומיוחד כו' כמ"ש במ"א והמשכה זו אל מקום אחד נקי יקוו המים מים יורדים מגבוה כו' ועמ"ש בד"ה וכל העם רואים את הקולות)

עצמותו ומהותו ית', לא שייך כלל לומר עליו שהוא בעל מדת האחדות, שהרי הוא יחיד ומיוחד וכו', כמבואר במקום אחר. והמשכה זו אל "מקום אחד" נקראת "ייקוו המים", [שכן] המים יורדים ממקום גבוה וכו'; ועיינו במה שכתוב במאמר המתחיל "וכל העם רואים את הקולות".

עצמותו של ה' למעלה אפילו מבחינת "אחד", שהרי הוא יחיד ומיוחד, מעבר לכל מספר. המשכת אחדותו אל המדות נקראת "ייקוו המים", מפני שהמים זורמים ממקום גבוה למקום נמוך, וכך גם ההשפעה האלוקית יורדת.

(וע' בזה"א [בזהר חלק א] בראשית ד"ח א' ודל"ג א') ועמ"ש מזה בד"ה ששת ימים תאכל מצות ומ"ש בבה"ז [בביאורי הזהר] פ' בשלח בד"ה עוד י"ל [יש לומר] מאמר הנ"ל באופן אחר

(ועיינו בזהר, חלק א, בראשית, דף יח ע"א ודף לג ע"א). ועיינו במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "ששת ימים תאכל מצות", וכן במה שנכתב בביאורי הזהר, פרשת בשלח, במאמר המתחיל "עוד יש לומר מאמר הנ"ל באופן אחר":

מקורות נוספים: הזהר על בראשית, העוסק ב"מקום אחד"; מאמר על "ששת ימים תאכל מצות"; וביאורי הזהר על בשלח, המסביר את העניין בדרך אחרת, כפי שמתואר בחלק הבא.

דבחי ים ובחי ארץ הוא עלמא דאתכסא ועלמא דאתגליא שבבחי עלמא דאתגליא הנברא יש ודבר נפרד מאין ליש כנ"ל משא"כ בעלמא דאתכסא הם כלולים שם בבחינת ביטול כו'

שהבחינה של "ים" והבחינה של "ארץ" הן העולם הנסתר והעולם הגלוי. בעולם הגלוי הנברא הוא יש ודבר נפרד, בבחינת התהוות מאין ליש, כנזכר לעיל; ואילו בעולם הנסתר הם כלולים שם בבחינת ביטול וכו'.

שם, "ים" הוא העולם הנסתר ו"ארץ" — היבשה — היא העולם הגלוי. בעולם הגלוי הנברא קיים כ"ש" נפרד; בעולם הנסתר הנבראים נותרים כלולים במקורם בבחינת ביטול.

ע"ש באריכות, ונזכר ג"כ בת"א [בתורה אור] פ' בשלח בד"ה אז ישיר משה שזה ענין מ"ש במשה

עיינו שם בהרחבה. עניין זה נזכר גם בתורה אור, פרשת בשלח, במאמר המתחיל "אז ישיר משה", שם מוסבר שזהו פירוש הכתוב על משה,

תורה אור על בשלח, במאמר "אז ישיר משה", מיישם את הרעיון של ים ויבשה על משה. הפסוק שהוא מביא מופיע בחלק הבא.

כי מן המים משיתיהו⁵⁶ כו' ע"ש וע"כ ארץ היא צמאה למים ולא שבעה מים כו'.⁵⁷

"כי מן המים משיתיהו" וכו'; עיינו שם. לכן הארץ צמאה למים ואינה שבעה מהם וכו'.

משה נקרא כך משום ש"מן המים משיתיהו"; המאמר בתורה אור מפרט את העניין. הפסקה מסיימת בכך שמכיוון ש"ארץ" מייצגת מציאות נפרדת, היא צמאה ל"מים" — להשפעה האלוקית — ואינה שבעה מהם לעולם.

4 ותמיד בחיי זו היא בצמאון למעלה למקורה ושרשה כי נשגב שמו לבדו⁵⁸ רק הודו וזיוו של שמו על ארץ הארה בעלמא

ומדרגה זו צמאה תמיד כלפי מעלה, אל מקורה ושרשה, שכן "נשגב שמו לבדו"; רק "הודו" וזיוו שמו הם "על ארץ", הארה בלבד.

מדרגה זו, "ארץ", צמאה תמיד כלפי מעלה, אל מקורה, משום ששמו של ה' עצמו נשגב ממנה. כפי שנאמר במדבר, רק "הודו" הוא "על ארץ": מה שמגיע לארץ הוא הארה בלבד מזיוו.

והיא לא שבעה רק תמיד היא בבחי' צמאון זה (וכמ"ש ע"פ אתם נצבים בפ' למען ספות הרוה את הצמאה)⁵⁹ וכמ"ש לע"ל [לעתיד לבוא] ילכו מחיל אל חיל⁶⁰

והיא אינה שבעה, אלא נתונה תמיד בצמאון זה (כפי שמבואר על [הפסוק] "אתם נצבים", בפירוש "למען ספות הרוה את הצמאה"); וכפי שנאמר על הזמן העתיד לבוא: "ילכו מחיל אל חיל".

מאחר שהיא מקבלת הארה בלבד, היא אינה שבעה לעולם וצמאונה אינו פוסק. הסוגריים מפנים למאמר על "אתם נצבים", המבאר את "למען ספות הרוה את הצמאה"; והפסוק "ילכו מחיל אל חיל", שנאמר על הזמן העתיד לבוא, מלמד שגם אז העלייה נמשכת.

כי בא"ס ב"ה כשמו כן הוא אין לו סוף ואין לו תכלה לא שייך שביעה ותמיד כלתה אליו ית' לדבקה בו ממש כי הוא חיי החיים ב"ה ומקורא דכולא,

שכן באין סוף ברוך הוא, כשמו כן הוא: אין לו סוף ואין לו תכלה, ולכן לא שייך בו שובע; והיא נכספת תמיד אליו ית', להידבק בו ממש, שהרי הוא חיי החיים ברוך הוא ומקור הכול,

הסיבה לכך היא שה' הוא אין סוף, "בלי סוף", כשמו. מאחר שאין לו סוף, אין נקודת שובע בדבקות בו, והנפש נכספת אליו תמיד — אל חיי החיים ומקור הכול.

(ועמ"ש ע"פ אני ישנה בפ' יונתי ע"ד עיניך יונים שזהו ענין מ"ש עיני האדם לא תשבענה⁶¹ כו' בכל יום יהיו בעיניך כחדשים שלא שבעתן העין ועמ"ש ע"פ בשברי לכם כו' בפ' ולא תשבעו).⁶²

(ועיין במה שכתוב על [הפסוק] "אני ישנה", בפירוש "יונתי" על דרך "עיניך יונים", שזהו עניין הכתוב "עיני האדם לא תשבענה" וכו'; "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" — דברים שהעין לא שבעה מהם. ועיין במה שכתוב על [הפסוק] "בשברי לכם" וכו', בפירוש "ולא תשבעו").

הסוגריים מפנים לשני מאמרים: האחד על "אני ישנה", הקושר בין עיני היונה לבין "עיני האדם לא תשבענה" ובין ההוראה שהתורה תהיה חדשה בעיניו בכל יום; והשני על "בשברי לכם", העוסק במילים "ולא תשבעו".

וכן הוא ג"כ בנפש האדם למטה המשכלת ומתבוננת בה' אחד איך שהוא ית' המחדש בטובו כו'

וכך הוא גם בנפש האדם שלמטה, המשכלת ומתבוננת בה' אחד, כיצד הוא ית' "המחדש בטובו" וכו',

מה שנאמר על כנסת ישראל נכון גם לגבי הנפש הפרטית של האדם למטה. צמאונה מתעורר כאשר האדם מתבונן בכך שה' אחד מחדש תמיד את הבריאה בטובו.

ומהווה כל העולמות מאין ליש ממש אשר ע"כ היא ג"כ בחיי ארץ בבחי' רצוא ורצון בחיי צמאון שמיסוד האש כשלהבת העולה מאליה לדבקה בו ית' ולאחבה את ⁶³ הוי'

ומהווה את כל העולמות ממש מאין ליש; ולכן גם היא בבחינת "ארץ", בבחינת רצוא ורצון, בחינת צמאון שמיסוד האש, כשלהבת העולה מאליה, להידבק בו ית' ולאחבה את הוי',

ההתבוננות בכך שהי' בורא את כל העולמות מאין ליש הופכת את הנפש ל"ארץ", הרצה ומשתוקקת אליו. צמאון זה נובע מיסוד האש שבנפש, אשר עולה מעלה מטבעה כשלהבת, כדי להידבק בה' ולאחוב אותו.

כי הוא חייך ולכן לא שבעה בחיי מים הנ"ל וזהו וגם הנפש לא תמלא ^{64, 65} (בקהלת סי' ו').

"כי הוא חייך"; ולכן בחינת המים הנ"ל אינה משביעה אותה. וזהו "וגם הנפש לא תמלא" (בקהלת, פרק ו').

לאחוב את ה' פירושו לאחוב את עצם החיים, "כי הוא חייך", ולכן הנפש אינה שבעה לעולם מן ה"מים", כלומר מן ההשפעה מלמעלה. קהלת אומר זאת גם כן: "הנפש לא תמלא".

וכמ"ש ברבות שם על פסוק זה וז"ל [וזה לשונו] שהנפש יודעת כל מה שהיא עמלה לעצמה היא עמלה לכך אינה שבעה לא תורה ולא מעשים טובים ⁶⁶ כו'

וכפי שנאמר שם במדרש רבה על פסוק זה, וזו לשונו: "שהנפש יודעת כל מה שהיא עמלה לעצמה היא עמלה, לכך אינה שבעה לא תורה ולא מעשים טובים" וכו'.

המדרש על אותו פסוק מסביר שהנפש יודעת שכל עמל שהיא עמלה הוא למען עצמה, ולכן אינה שבעה, לא מתורה ולא ממעשים טובים. כמיהתה לה' מבקשת תמיד עוד.

וכ"ה ברבות (פ' ויקרא פ' ד' ע"ש) ובקהלת רבה ע"פ כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא ^{67, 68} :

וכך הוא גם במדרש רבה (ויקרא רבה, פרק ד; עיין שם), ובקהלת רבה על הפסוק "כל הנחלים הולכים אל הים, והים איננו מלא".

אותה דרשה מופיעה גם בוויקרא רבה ובקהלת רבה. שם דורשים את הפסוק "כל הנחלים הולכים אל הים, והים איננו מלא" על הלב והנפש, שאינם מתמלאים לעולם.

5 קיצור. ענין שהאדם הוא עולם קטן גם את העולם נתן בלבם ⁷⁰. ד"י [די' יסודות] ארץ בחיי אחרונה וע"כ

היא בבחי' רצוא ורצון. ארץ לא שבעה מים. ⁷¹ ויבא כגשם לנו ⁷² :

תקציר. הרעיון שהאדם הוא עולם קטן: "גם את העולם נתן בלבם". ארבעת היסודות: "ארץ" היא הבחינה האחרונה, ולכן היא בבחינת רצוא ורצון. "ארץ לא שבעה מים". "ויבא כגשם לנו".

התקציר חוזר בקצרה על החלק הראשון: האדם כעולם קטן, כשהעולם נתון בלבו; "ארץ", האחרונה מבין ארבעת היסודות, ולכן היא שואפת ורצה כלפי מעלה; והארץ שאינה שבעה מ"מים" — ההשפעה מלמעלה, הבאה כגשם.

קטע 2 • 61-8

פקידת הארץ: מצוות, תפילה ותורה

6 ב אך בהיות⁷³ הנשמה מלובשת בלבוש הגוף הגשמי ונמשך אחר ענינים גשמיים שבעוה"ז. הנה הגוף

והעולם הם המעלימים ומסתירים על קדושת נפשו

2. אולם כאשר הנשמה מלובשת בלבוש הגוף הגשמי ונמשכת אחר עניני העולם הזה הגשמיים, הגוף והעולם מעלימים ומסתירים את קדושת נשמתו,

החלק השני מתחיל. כאשר הנשמה מלובשת בגוף גשמי ונמשכת אחר עניני העולם הזה, הגוף והעולם מסתירים את קדושתה.

כי עולם מלשון העלם⁷⁴ שלא יתפעל ולא יתלהט בנפשו להיות בחי' רצון וצמאון ותשוקה מורגשת בנפש שוקקה,

שהרי המילה "עולם" קשורה למילה "העלם", ולכן האדם אינו מתעורר ואינו מתלהט בנפשו עד שתהיה בו בחינת רצון, צימאון וכיסופים מורגשים, כנפש שוקקה.

המילה "עולם" קשורה למילה "העלם": העולם מסתיר את האלוקות. כתוצאה מכך האדם אינו מתעורר ואינו בוער בכיסופים מורגשים לה; כ"נפש שוקקה" שתוארה לעיל.

(וזהו גי' פ"י גם את העלם נתן בלבם^{75, 76} שפירשו ברכות בקהלת על פסוק זה שהוא לשון העלם כמ"ש זה שמי לעלם⁷⁷ כו' ע"ש).

(וזהו גם פירוש "גם את העלם נתן בלבם": [חז"ל] פירשו במדרש רבה על קהלת, על פסוק זה, ש"העלם" הוא מלשון העלם, כמו שכתוב "זה שמי לעלם" וכו'; עיינו שם.)

כאן מובנת קריאה נוספת של "את העלם נתן בלבם": המדרש קורא את "העלם", הכתוב בפסוק בלי וי"ו, מלשון העלם והסתר. הוא משווה זאת ל"זה שמי לעלם", שגם הוא כתוב בלי וי"ו, ולכן אפשר לקרוא אותו "להעלם".

והנה ע"ז נאמר פקדת הארץ ותשוקקה (בתלים ס"י ס"ה יו"ד) להיות נפש שוקקה וכמ"ש אני לדודי ועלי תשוקתו^{78, 79}.

ועל כך נאמר: "פקדת הארץ ותשוקקה" (בתהלים, פרק 65, [פסוק] 10), כלומר, שתהיה "נפש שוקקה", כמו שכתוב: "אני לדודי ועלי תשוקתו".

התיקון נמצא בפסוק "פקדת הארץ ותשוקקה": אדמו"ר הזקן מפרש את "ותשוקקה" — עשית אותה משתוקקת, כדי שתהיה נפש שוקקה. כנסת ישראל מבטאת גם היא את כיסופיה לה' במילים "אני לדודי ועלי תשוקתו".

וארזייל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] בשה"ש [בשיר השירים] רבה על פסוק זה ואין תשוקתן של ישראל אלא לאביהם שבשמים.⁸⁰ והיינו ע"י פקדת ארץ היינו המצות שהם פקודי⁸¹ ה'

וחזייל אמרו במדרש שיר השירים רבה על פסוק זה: "ואין תשוקתן של ישראל אלא לאביהם שבשמים". והיינו על ידי "פקדת הארץ" — כלומר, המצוות, שהן "פקודי ה'",

המדרש על הפסוק אומר שתשוקתם של ישראל היא רק לאביהם שבשמים. "פקדת הארץ" היא המצוות, הנקראות "פקודי ה'"; המילה "פקודי" נגזרת מאותו שורש כמו "פקדת".

כי המצות הן נמשכות מרצון העליון רעוא דכל רעוין⁸² ושורש המצות הוא בחי' חסד ואהבת ה' אלינו וכמ"ש אהבתי אתכם אמר⁸³ ה' (ועמ"ש סד"ה ולא אבה בפי' תצא גבי כי אהבך ה' אלקיך)

שהרי המצוות נמשכות מהרצון העליון, "רעוא דכל רעוין", ושורש המצוות הוא בחינת חסד ואהבת ה' אלינו, כמו שכתוב: "אהבתי אתכם אמר ה'" (ועיינו במה שכתוב בסוף המאמר הפותח "ולא אבה", בפרשת תצא, בעניין "כי אהבך ה' אלקיך"),

המצוות נמשכות מהרצון העליון, "רעוא דכל רעוין", ושורשן הוא חסדו של ה' ואהבתו אלינו, כפי שאומר הנביא: "אהבתי אתכם אמר ה'".

אשר על כן ציונו המצות האלה להיות וימינו תחבקני⁸⁴ וזהו כמים הפנים לפנים⁸⁵ שע"י קיום המצות שהם מבחי' מים עליונים ולמעלה מבחי' הים

ולכן ציווה אותנו במצוות האלה, כדי שיהיה "וימינו תחבקני". וזהו "כמים הפנים לפנים": באמצעות קיום המצוות, שהן מבחינת מים עליונים ולמעלה מבחינת "ים",

זו הסיבה שה' ציווה אותנו במצוות: כדי ש"ימינו", מידת חסדו, תחבק אותנו. "כמים הפנים לפנים": אהבת ה', המתבטאת במצוות, מעוררת באדם אהבה מקבילה, מפני שהמצוות הן "מים עליונים", למעלה מבחינת "ים".

שהרי הים הוא מבחי' מים תחתונים שמתחת לרקיע דאע"ג [דאף על גב] שהוא עלמא דאתכסיא הנה ידוע מענין יוצר אור ובורא חשך⁸⁶ שבחי' בריאה נק' העלם ועלמא דאתכסיא

שהרי הים הוא מבחינת מים תחתונים, שמתחת לרקיע. ואף על פי שהוא "עלמא דאתכסיא", ידוע מענין "יוצר אור ובורא חושך" שבחינת בריאה נקראת העלם ו"עלמא דאתכסיא",

ה"ים", הנקרא בחלק הראשון "עלמא דאתכסיא", שייך למים התחתונים שמתחת לרקיע. מן הביטוי "יוצר אור ובורא חושך" עולה שעולם הבריאה נקרא "העלם" ו"עלמא דאתכסיא".

כמו בחיי מחשבה ויצירה נקי עלמא דאתגליא בחיי דיבור כמ"ש בד"ה מי מנה עפר יעקב וכ"ז [וכל זה] הוא מתחת לרקיע ופרסא שבין אצילות לבריאה

כמו שבחינת מחשבה נקראת עלמא דאתכסיא, כך יצירה נקראת עלמא דאתגליא, העולם הגלוי, בחינת דיבור, כפי שמבואר במאמר המתחיל "מי מנה עפר יעקב"; וכל זה נמצא מתחת לרקיע ולפרסה שבין אצילות לבריאה.

בראיה נסתרת כמו מחשבה, ואילו יצירה היא העולם הגלוי, בדומה לדיבור. שתייהן נמצאות מתחת ל"רקיע" – הפרסה המפרידה בין אצילות לעולמות שמתחתיה.

אבל המצות שהן מבחי אצילות הן מים עליונים שמעל לרקיע וזהו יערוף כמטר לקחי⁸⁷ ועי"ז מתעורר ג"כ בנפש האדם רצון העליון שבנפש לאהבת ה'

אבל המצוות, שהן מבחינת אצילות, הן המים העליונים שמעל לרקיע; ועל כך נאמר: "יערוף כמטר לקחי". ועל ידן מתעורר גם בנפש האדם הרצון העליון שבנפש לאהבת ה'.

המצוות באות מאצילות, מעל אותה פרסה: הן "המים העליונים", הגשם שבפסוק "יערוף כמטר לקחי". באמצעותן מתעורר הרצון העליון הגנוז בנפש האדם, כאהבת ה'.

(וכמ"ש ענין זה במ"א ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות ובד"ה אחרי הוי' אלקיכם תלכו גבי ואת מצותי תשמרו וע"פ כי תצא).

(וכפי שמבואר עניין זה במקום אחר, על הפסוק "וידבר משה אל ראשי המטות", ובמאמר המתחיל "אחרי הוי' אלקיכם תלכו", בעניין "ואת מצוותי תשמרו", וכן על הפסוק "כי תצא").

הסוגריים מפנים למאמרים נוספים שבהם הרעיון מתבאר: על "וידבר משה אל ראשי המטות", על "אחרי הוי' אלקיכם תלכו", ועל "כי תצא".

גם פקדת לשון פקידת עקרה.⁸⁸ וכמ"ש והי' פקד את שרה⁸⁹ כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] (פ"ק [פרק קמא] דתענית ד"ח ע"ב).

"פקדת" היא גם לשון פקידת עקרה, כפי שנאמר: "והי' פקד את שרה", כמו שאמרו חז"ל (תענית, פרק א, דף ח ע"ב). משמעות נוספת: "פקד" פירושו גם זכירת אישה עקרה, המביאה להתעברות, כמו בפסוק "והי' פקד את שרה". התלמוד מביא הקבלה דומה, ומשתמש באותה מילה הן ביחס לאישה והן ביחס לגשם.

כי בזמן שאין בהמ"ק [בית המקדש] קיים נקרא כנס"י [כנסת ישראל] בשם עקרה לא ילדה⁹⁰ דהיינו שאין לה בחי' לידה והתגלות האהבה להי' רק שהאהבה היא מסותרת בבחי' עיבור והעלם

כי בזמן שבית המקדש אינו קיים נקראת כנסת ישראל "עקרה לא ילדה", כלומר, אין בה בחינת לידה וגילוי של אהבה להי'; האהבה נשארת מסותרת, בבחינת עיבור והעלם.

בגלות, כשבית המקדש אינו קיים, כנסת ישראל נקראת "עקרה": אהבתה להי' אינה נולדת ומתגלית, אלא נשארת חבויה, כמו ילד שעדיין נמצא ברחם.

וזוהו בחי עקרה (ועמ"ש בפי משפטים ע"פ לא תהיה משכלה ועקרה ובפי תזריע ד"ה שוש תשיש ותגל העקרה).

וזוהי בחינת "עקרה". (ועיינו במה שנכתב בפרשת משפטים על הפסוק "לא תהיה משכלה ועקרה", ובפרשת תזריע במאמר המתחיל "שוש תשיש ותגל העקרה".)

המצב הנסתר הזה של האהבה הוא משמעותה של "עקרה" כאן. הסוגריים מפנים למאמרים על "לא תהיה משכלה ועקרה" ועל "שוש תשיש ותגל העקרה".

אך ע"י המצות פקדת להיות גילוי האהבה (ועמ"ש ע"פ אני ישנה בפי קול דודי דופק⁹¹ פתחי לי וע"פ אלה פקודי המשכן⁹²), ועד"ז

אך באמצעות המצוות "פקדת", כדי שהאהבה תתגלה (ועיינו במה שנכתב על הפסוק "אני ישנה", בביאור "קול דודי דופק פתחי לי", וכן על הפסוק "אלה פקודי המשכן"). ועל דרך זו

באמצעות המצוות ה' "פקוד" אותה, והאהבה הנסתרת באה לידי גילוי. אותו מבנה עומד גם ביסוד תקנת התפילה, כפי שמבואר בחלק הבא.

נתקן ענין התפלה וקודם התפלה ממשיכים עליו מצות ה' בטלית ותפילין שכל תפלה היא בחי לידת המוחין⁹³ וחבלי לידה הם הוידויים סלח לנו.

נתקנה התפילה; ולפני התפילה ממשיכים על האדם את מצוות ה' באמצעות טלית ותפילין. שכן כל תפילה היא בחינת לידת המוחין, וחבלי הלידה הם הוידויים "סלח לנו".

לפני התפילה מתעטפים בטלית ומניחים תפילין, וכך ממשיכים על האדם את מצוות ה'. התפילה עצמה היא "לידה" של המוחין, וחבלי הלידה שלה הם הוידויים, כגון "סלח לנו".

ויענך ע' [עיינן] קלין דיולדה כו' (עמ"ש בפי וארא בד"ה לכן אמור) והמוחין הם אהבה ויראה היינו להיות אהוי"ר [אהבה ויראה] מתגלה בנפש האדם ע"י היגיעה בתפלה בכל אדם לפי בחינתו ומדרגתו

ו"יענך" — שבעים הקולות של היולדת וכו' (ראו מה שנכתב בפרשת וארא, במאמר המתחיל "לכן אמור"). והמוחין הם אהבה ויראה; כלומר, שאהבה ויראה יתגלו בנפש האדם באמצעות העמל בתפילה, אצל כל אדם לפי בחינתו ומדרגתו.

המזמור "יענך", הנאמר בתפילה, נמשל לשבעים הקולות של אישה הכורעת ללדת. המוחין שנולדים בתפילה הם אהבה ויראה, שבאמצעות העמל בתפילה מתגלות אצל כל אדם לפי דרגתו.

וזהו ותשוקקיה שעייז נעשה בחיי נפש שוקקה ממטה למעלה בתפלה כי פקדת ממעלה למטה ותשוקקיה ממטה למעלה ועייז רבת תעשרנה ⁹⁴ פלג ⁹⁵ אלקים מלא מים ^{96, 97}

וזהו "ותשוקקיה": על ידי כך נעשית הנפש נפש שוקקה, העולה מלמטה למעלה בתפילה. שכן "פקדת" היא מלמעלה למטה, ו"ותשוקקיה" היא מלמטה למעלה. ועל ידי כך "רבת תעשרנה פלג אלקים מלא מים".

זהו "ותשוקקיה": באמצעות התפילה נעשית הנפש "נפש שוקקה", השואפת מלמטה למעלה. "פקדת" מבטא את תנועת ה' מלמעלה למטה, ואילו "ותשוקקיה" מבטא את תנועת האדם מלמטה למעלה; ויחד הן מביאות לכך ש"רבת תעשרנה פלג אלקים מלא מים".

(ע' [עיינ] מענין פלג פ"ק [פרק קמא] דתענית ⁹⁸ שם וברכות בראשית פרשה ד' ⁹⁹ ובערוך ערך קבה ¹⁰⁰ ובמא"א [ובמאורי אור] אות פ' ססעי [סוף סעיף] י"א ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] מהאריז"ל [מהאריז"ל זכרוננו לברכה] בתלים ע"פ זה).

(ראו בעניין "פלג" את פרק א' בתענית שם; ואת מדרש רבה, בראשית, פרשה ד'; ואת הערוך, ערך קבה; ואת מאורי אור, אות פ', סוף סעיף י"א; ואת ליקוטי תורה של האריז"ל על תהילים, על פסוק זה.)

הסוגריים מביאים מקורות למילה "פלג": התלמוד, העוסק בסוג של רקיע שממנו יורד הגשם; המדרש על מעיינו של ה' שאינו פוסק; הערוך; מאורי אור; וליקוטי תורה של האריז"ל על תהילים.

והענין כי אלקים הוא בחיי הצמצום והסתר פנים דהיינו בזמן שהמוחין שהם אהוי"ר [אהבה ויראה] הם בעלמא דאתכסיא.

והענין הוא, שאלקים הוא בחינת הצמצום והסתר הפנים, כלומר, זמן שבו המוחין, שהם אהבה ויראה, נמצאים בעלמא דאתכסיא.

שם אלקים מציין צמצום והסתר פנים. זהו מצב שבו האהבה והיראה נשארות בעולם הנסתר ואינן מורגשות בלב.

אך עיי שפקדת הארץ ותשוקקיה נעשה פלג אלקים כי שם אלהים מתחלק ונעשה מ"י אליה שבחיי עלמא ¹⁰¹

אך על ידי "פקדת הארץ ותשוקקיה" נעשה "פלג אלקים", שכן שם אלקים מתחלק ונעשה "מ"י ו"אלה", כך שבחינת העולם

כאשר הארץ "נפקדת" ומתעוררת לתשוקה, שם אלקים "מתחלק" — פלג. הוזהר קורא את השם אלקים כאילו הוא מורכב מ"מ"י ומ"אלה", וכאן שני חלקיו נפרדים זה מזה.

דאתגליא הנקרא בשם אלה אינה מסתתרת ומתעלמת ונכללת במקורה בתוך עלמא דאתכסיא הנקי בשם מיי והוא פיי שם אלהים כנודע מזוה"ק [מזוהר הקדוש] (בהקדמה דף ב' ע"א)

המתגלה, הנקרא בשם "אלה", אינו מסתתר ונעלם ונכלל במקורו בתוך עלמא דאתכסיא, הנקרא בשם "מיי"; וזהו פירוש שם אלקים, כידוע מהזוהר הקדוש (בהקדמה, דף ב' ע"א),

"אלה", כלומר "אלה" הנראים לעין, הוא העולם הגלוי; "מיי", כלומר "מיי", הוא העולם הנסתר שמעבר להשגה. כאשר "אלה" נשאר נסתר בתוך "מיי", שניהם יחד יוצרים את השם אלקים, כפי שמסביר הזוהר בהקדמתו.

אלא יצא ממקורה מהעלם אל הגילוי להיות בחיי עלמא דאתגליא ונתחלק שם מיי משם אליה הן ששה קצוות אשר כל אחד ואחד כלול מכולם כו'

אלא יצא ממקורו, מן ההעלם אל הגילוי, ונעשה בחינת עלמא דאתגליא; והשם "מיי" נפרד מן השם "אלה". אלה הם ששת הקצוות, שכל אחד ואחד מהם כלול מכולם וכו',

באמצעות המצוות והתפילה יוצא "אלה" ממקורו אל הגילוי ונפרד מ"מיי". "אלה" מציין את שש הקצוות, כלומר את שש המידות, שכל אחת מהן כוללת את כולן.

כמייש בדי"ה אלה פקודי המשכן והיינו להיות התגלות אהבה ויראה בגילוי הלב ונעשה מלא מים.

כמו שנאמר במאמר המתחיל "אלה פקודי המשכן". והיינו, שתתגלה האהבה והיראה בלב, ואז נעשה "מלא מים".

בנפש פירוש הדבר שהאהבה והיראה מתגלות בלב, במקום להישאר נסתרות. זהו פירוש הכיטוי "מלא מים".

(והוא ענין המשכת וגילוי החסדים מהעלםם וכיסויים ביסוד אימא הנקי פלג וזהו ענין וימינך מקרב חוקך כלה¹⁰² חיקך קרי כמייש במי"א ע"פ ואהיה אצלו אמון וזהו נהר פלגיו ישמחו עיר אלקים)^{103, 104, 105}

(זהו עניין המשכת החסדים וגילויים מתוך ההעלםם והכיסוי שלהם ביסוד אמא, הנקרא "פלג". וזהו עניין "וימינך מקרב חוקך כלה" — קוראים "חיקך", כפי שמבואר במקום אחר על הפסוק "ואהיה אצלו אמון"; וזהו "נהר פלגיו ישמחו עיר אלקים".)

במונחים קבליים, מדובר בגילוי החסדים שהיו טמונים ביסוד אמא, הנקרא "פלג", כלומר נחל. אדמו"ר הזקן קושר זאת לפסוק "וימינך... מקרב חיקך" ולפסוק "נהר פלגיו ישמחו עיר אלקים".

(בתלים ס"י מ"ו ה') ועיין מזה בזח"ב [בזהר חלק ב'] משפטים צ"ח ב' הם המשכת והשפעת המצות שהם אורות עליונים אשר ירדו ונתגשמו בענינים גשמיים כמו ציצית של צמר ותפילין על הקלף

(בתהילים, פרק 46, [פסוק 5]); וראו בעניין זה זוהר, חלק ב, משפטים, [דף] 98ב. [המים] הם המשכתן והשפעתן של המצוות, שהן אורות עליונים שירדו והתלבשו בדברים גשמיים, כגון ציצית של צמר ותפילין על קלף,

המים הם השפעתן של המצוות: אורות עליונים שירדו והתלבשו בחפצים גשמיים, כגון ציצית של צמר ותפילין מקלף. הזוהר על פרשת משפטים מובא בקשר לנהר ולפלגיו.

כמו מים שיורדים ממקום גבוה לנמוך והמים הם שמצמיחים כל מיני תענוג, כך המצות הם מצמיחים האהבה והיראה שבנפש להיות לה רצון וצמאון ונפש שוקקה

כמו מים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך, והמים הם המצמיחים כל מיני תענוגים, כך המצוות מצמיחות את האהבה והיראה שבנפש, כך שיהיו לה רצון וצמאון ונפש שוקקה.

כשם שהמים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך ומצמיחים כל מיני תענוגים, כך המצוות מצמיחות את האהבה והיראה שבנפש. אז מתעוררים בה רצון וצמאון, והיא נעשית "נפש שוקקה".

(ופי' רבת תעשרנה פי' ברבות בחקותי ס"פ ל"ה אחד לעשרה כו' ובשה"ש [ובשיר השירים] רבה בפסוק אני לדודי ועלי תשוקתו פי' לשון עשירות¹⁰⁶ והיינו כמ"ש ברע"מ [ברעיא מהימנא] ר"פ תשא העשיר דא עמודא דאמצעיתא מפני שתפארת עולה עד הכתר בחי' והבריה התיכון¹⁰⁷ כו')

(על פירוש "רבת תעשרנה": מדרש רבה, בחוקותי, סוף פרק 35, מפרש שהכוונה לאחד לעשרה וכו'; ובשיר השירים רבה, על הפסוק "אני לדודי ועלי תשוקתו", מפרש שזהו לשון עושר. וזהו כפי שנאמר ברעיא מהימנא, בתחילת פרשת תשא: "העשיר" — זהו העמוד האמצעי, משום שתפארת עולה עד כתר, בבחינת "והבריה התיכון" וכו';

ל"תעשרנה" ניתנו שני פירושים: המדרש מפרש זאת מלשון "עשר" — אחד לעשרה, ואילו מדרש שיר השירים מפרש זאת מלשון עושר. הרעיא מהימנא מכנה את העמוד האמצעי, תפארת, "העשיר", מפני שהוא עולה עד כתר, בדומה לבריה התיכון שבמשכן, שעבר מקצה לקצה.

ומשם יומשך כח הצמיחה ותוספת האור ברבוי והגדלת המדות ויראה ושיהיו כלולים זה מזה כמ"ש בד"ה וידעת היום והשבות ועמ"ש ע"פ כי כארץ תוציא צמחה כו' ובד"ה בשלח פרעה בענין פי' ראשית תבואתו ומ"ש ע"פ עשר אעשרנו לך.

ומשם תימשך יכולת הצמיחה ותוספת האור, באמצעות ריבוי והגדלת המדות, אהבה ויראה, וכן שיהיו כלולים זה בזה, כפי שמבואר במאמר המתחיל "וידעת היום והשבות". וראו גם את הנאמר על הפסוק "כי כארץ תוציא צמחה" וכו', במאמר המתחיל "בשלח פרעה", בעניין פירוש "ראשית תבואתו", ואת הנאמר על הפסוק "עשר אעשרנו לך".

מכתר באה יכולת הצמיחה, המגדילה את האהבה והיראה וגורמת לכך שכל אחת מהן תיכלל בחברתה. ההפניה שבסוגריים מציינת כמה מאמרים המרחיבים בעניין, ובהם מאמרים על "כי כארץ תוציא צמחה" ועל "עשר אעשרנו לך".

עוי"ל [עוד יש לומר] ע"ד מ"ש בזח"א [בזהר חלק א] ויחי דרמ"ו א' שיש לחם עני ולחם פנג¹⁰⁸ ע"ש ובפי' בראשית דל"ג א' פי' דלחם עני זהו בחי' יבשה¹⁰⁹ לשון יבשות

אפשר להסביר זאת גם על פי הנאמר בזהר, חלק א, ויחי, דף רמו ע"א, שיש לחם עוני ולחם פנג; ראו שם. ובפרשת בראשית, דף לג ע"א, מפרש שלחם עוני הוא בחינת יבשה, מלשון יובש;

הסבר נוסף נשען על הניגוד שבזהר בין "לחם עוני" ובין "לחם פנג", שהוא מעדן. במקום אחר הזוהר מזהה את "לחם עוני" עם "יבשה", הנשארת יבשה עד שהיא מתמלאת מים.

ממילא מוכן דעיי שנתמלא מים זהו בחינת רבת תעשרנה וז"ש [וזהו שכתוב] ארץ אשר לא במסכנות¹¹⁰ כו' עי' [עיינן] בזהר ויחי דרמ"ט ע"ב, ובי' מדרגות אלו בעבודה היינו בחי' אתכפא ואתהפכא.

ממילא מוכן שכאשר היא מתמלאת מים, זוהי בחינת "רבת תעשרנה". וזהו שנאמר "ארץ אשר לא במסכנות" וכו' (ראו זוהר, ויחי, דף רמט ע"ב). ושתי בחינות אלה בעבודת ה' הן בחינת אתכפא ובחינת אתהפכא.

כאשר היבשה מתמלאת מים, היא נעשית עשירה: "רבת תעשרנה", "ארץ... לא במסכנות". בעבודת ה' אלו הן שתי הבחינות אתכפא — הכנעת היצר הרע — ואתהפכא, הפיכתו לטוב.

וז"ש [וזהו שכתוב] שלחייך פרדס¹¹¹ כו' שגם בהיותה בחי' בית השלחין¹¹² ארץ יבשה לחם עוני בחי' אתכפא גדלה מעלתה כו' ונמשך עייז נרד וכרכם¹¹³ כו' כענין ריח ניחוח שמשיב את הנפש כו' ועמ"ש בפ' ויקהל בד"ה קחו מאתכם).

וזהו שנאמר "שלחייך פרדס" וכו': גם כשהיא בבחינת בית השלחין, כלומר שדה יבשה, לחם עוני ובחינת אתכפא, מעלתה גדולה וכו'; ועל ידי כך נמשכים "נרד וכרכם" וכו', בדומה לעניין "ריח ניחוח" המשיב את הנפש וכו'. וראו את הנאמר בפרשת ויקהל, במאמר המתחיל "קחו מאתכם".

שיר השירים משבח גם את "בית השלחין" היבש: לעבודת האתכפא, שהיא "לחם עוני", יש מעלה גדולה, וממנה נמשכים "נרד וכרכם" — ריח ניחוח. הסוגריים מפנים למאמר על "קחו מאתכם".

אך תכלית הצמאון הזה הוא כדי לדבקה בחי' רוחא ברוחא מחשבה במחשבה והיינו עיי התורה וכמ"ש ואשים דברי בפ"ך¹¹⁴ דברי ממש דבור בדבור מחשבה במחשבה כו'.

אך תכלית הצימאון הזה היא להידבק [בו], בבחינת "רוח עם רוח", מחשבה עם מחשבה. הדבר נעשה באמצעות התורה, כמו שכתוב: "ואשים דבריי בפ"ך" — דבריי ממש, דיבור עם דיבור, מחשבה עם מחשבה וכו'.

אולם הצימאון אינו המטרה. תכליתו להידבק בה', "רוח עם רוח", מחשבה עם מחשבה; הדבר מושג באמצעות התורה, שעליה אומר ה': "ואשים דבריי בפ"ך" — דבריו שלו נמצאים בדיבורו של האדם.

ועזי"נ [ועל זה נאמר] ונחה עליו רוח¹¹⁵ ה' כי בחי' הדבור נקי רוח ממללא¹¹⁶ ובחי' זו תהיה נחה עליו מלמעלה.

על כך נאמר: "ונחה עליו רוח הוי", שכן בחינת הדיבור נקראת "רוח ממללא", ובחינה זו תנוח עליו מלמעלה.

על כך אומר ישעיהו: "ונחה עליו רוח הוי". הדיבור נקרא "רוח ממללא", וכאשר אדם אומר דברי תורה, רוח אלוקית שורה עליו מלמעלה.

וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל היושב ושונה הקב"ה שונה כנגדו (והמשכה של בחי' רוח גבוה מבחי' ההמשכה הנק' מים וכמ"ש ורוח אלקים מרחפת¹¹⁷ על פני המים וכמ"ש מזה סד"ה והניף ידו על הנהר בעים רוחו).

וכמאמר חז"ל: "כל היושב ושונה, הקב"ה שונה כנגדו". (והמשכת בחינת הרוח גבוהה מההמשכה הנקראת מים, כמו שכתוב: "ורוח אלקים מרחפת על פני המים"; וכפי שמתבאר בעניין זה בסוף המאמר המתחיל "והניף ידו על הנהר בעים רוחו").

כמאמר חז"ל, כאשר אדם יושב ולומד, הקב"ה לומד כנגדו. הדברים שבסוגריים מוסיפים שההמשכה הנקראת "רוח" גבוהה מההמשכה הנקראת "מים", ככתוב: "ורוח אלקים מרחפת על פני המים".

והנה בחי' רוח זה הוא ממעלה למטה וכמ"ש עד יערה עלינו רוח ממרום¹¹⁸ שהרוח הוא יורד ממקום עליון וגבוה מאד נעלה בחי' אויר אור יו"ד דאורייתא מחכמה נפקת¹¹⁹ והחכמה מאין תמצא¹²⁰ כנודע.

והנה בחינת רוח זו היא מלמעלה למטה, כמו שכתוב: "עד יערה עלינו רוח ממרום". הרוח יורדת ממקום עליון ונעלה מאוד, מבחינת "אויר" — "אור" בתוספת יו"ד, שכן "אורייתא מחכמה נפקת", והחכמה "מאין תמצא", כידוע.

"רוח" זו יורדת ממקום גבוה ונעלה מאוד, מבחינת "אויר", שאותיותיה הן "אור" בתוספת יו"ד. היו"ד רומזת לחכמה, שממנה נובעת התורה, והחכמה עצמה נמצאת מ"איין", מן הביטול שלמעלה ממנה.

(ועמ"ש מענין אויר אור יו"ד שהאויר הוא מקור האור בפ' מקץ סד"ה נר חנוכה מצוה כו' מזוזה מימין כו' וע' בזח"ג [בזהר חלק ג] נשא דק"ל ע"ב רוחא דנפיק¹²¹ כו' ע"ש ובפ' ויחי) (דרל"ה א')

(ועיינו במה שנכתב בעניין "אויר" — "אור" בתוספת יו"ד, שהאויר הוא מקור האור, בפרשת מקץ, בסוף המאמר המתחיל "נר חנוכה מצוה כו' מזוזה מימין כו'"; ועיינו בזהר חלק ג, נשא, דף קל ע"ב, "רוחא דנפיק כו'", שם; ובפרשת ויחי) (דף רל"ה ע"א).

הסוגריים מפנים למאמר על חנוכה, העוסק באויר כמקור האור, ולזהר על "רוחא דנפיק" מן הנחיריים העליונים, וכן לפרשת ויחי.

והנה לפי משנ"ת [מה שנתבאר] לעיל די' יסודות שבנפש הן ד' אותיות הוי', והנה ענין מלא מים זהו יחוד וי"ה בחי' מים

והנה, לפי מה שנתבאר לעיל, ארבעת היסודות שבנפש הם כנגד ארבע אותיות הוי'. והנה ענין "מלא מים" הוא ייחוד וי"ה, בחינת מים

נחזור לארבעת היסודות: הם מקבילים לארבע אותיות הוי'. "מלא מים" הוא ייחוד וי"ה, בחינות המים והעפר.

ועפר וענין רוח ואש זהו יחוד י"ה וזהו כענין יחודית [יחודא תתאה] ויחודי [יחודא עילאה] וכמ"ש במ"א ע"פ פקודי המשכן משכן העדות כו' ומשם תדרשנו.^{122, 123, 124}

ועפר; וענין הרוח והאש הוא יחוד י"ה. הדבר דומה לענין יחודא תתאה ויחודא עילאה, כמו שנתבאר במקום אחר על הפסוק "פקודי המשכן משכן העדות כו'"; ועיינו שם.

הרוח והאש הן יחוד י"ה, הצמד העליון. שני הייחודים מקבילים ליחודא תתאה וליחודא עילאה, כפי שמוסבר במאמר על הפסוק "פקודי המשכן משכן העדות".

7 ומשם יובן יתרון מעלת ההמשכה מבחי' רוח על ההמשכה שמבחינת מים כו' וזהו גם את העלם נתן בלבם^{125, 126} ופי' ברבות

מכאן יובן היתרון שבהמשכה מבחינת "רוח" על פני ההמשכה מבחינת "מים" וכו'. וזהו גם "את העולם נתן בלבם", כפי שמפרש מדרש רבה

מכאן מתברר היתרון של "רוח" על פני "מים", כלומר, של ההמשכה שהתורה פועלת על פני ההמשכה של המצוות. הדבר גם מעניק משמעות נוספת לפסוק "את העולם נתן בלבם", כפי שמפרש המדרש.

דהיינו מ"ש זה שמי לעלם¹²⁷ היינו שם הוי' שעכשיו הוא בבחי' העלם וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] לא כמו שאני נכתב אני נקרא¹²⁸ כו'

כמתייחס לנאמר: "זה שמי לעולם" — כלומר, שם הוי', שכעת הוא בבחינת העלם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל: "לא כמו שאני נכתב אני נקרא" וכו'.

המדרש קושר את המילה "העולם" ל"זה שמי לעולם", כשהיא נקראת כמשמעות של העלם: שם הוי' נסתר בעולם הזה. כפי שאומרים חז"ל, השם אינו נקרא כפי שהוא נכתב; הוא נכתב באותיות יו"ד וה"א, אך נקרא באותיות אל"ף ודל"ת.

וניתן להם הכח להמשיכו מההעלם אל הגילוי בלבם כמ"ש בד"ה וארא אל אברהם ועי"ז יומשך הגילוי בעולם ג"כ:

וניתנה להם היכולת להמשיך אותו מן ההעלם אל הגילוי בלבם, כמו שמוסבר בדיבור המתחיל "וארא אל אברהם"; ועל ידי כך תימשך גם בעולם התגלות זו.

אותו שם נסתר "נתן בלבם": לבני ישראל ניתנה היכולת להוציאו מן ההעלם אל הגילוי בלבם. באמצעות כך נמשכת ההתגלות גם בעולם.

8 קיצור. שצ"ל פקדת ארץ. ועייזו כמים הפנים לפנים.¹²⁹ גם לשון פקידת עקרה ועייזו ותשוקקה וזהו פלג אלקים שנתחלק שם אלקים להיות מי ברא אלה.¹³⁰

תקציר. צריך להיות "פקדת ארץ", ועל ידי כך מתקיים "כמים הפנים לפנים". "פקידה" היא גם לשון של זכירת עקרה, ועל ידי כך "ותשוקקה"; וזהו "פלג אלקים" — שם אלקים נחלק ל"מי ברא אלה".

תקציר החלק השני: המצוות הן בחינת "פקדת ארץ", והן מעוררות אהבה מקבילה — "כמים הפנים לפנים". "פקידה" פירושה גם זכירת עקרה, ועל ידי כך נולדת האהבה הנסתר — "ותשוקקה". זהו "פלג אלקים", כלומר חלוקה: השם נחלק ל"מי" ו"אלה" — "מי ברא אלה".

ועייזו רבת תעשרנה.¹³¹ והתשוקה יסוד האש ומזה נמשך ונחה עליו רוח¹³² הוי עיי הדבור בד"ת [בדברי תורה] רוח ממללא:¹³³

ועל ידי כך "רבת תעשרנה". התשוקה היא יסוד האש, וממנה נמשכת בחינה עליונה יותר: "ונחה עליו רוח הוי" — באמצעות הדיבור בדברי תורה, "רוח ממללא".

לאחר מכן בא "רבת תעשרנה". תשוקת הנשמה שייכת ליסוד האש, וממנה נמשכת הבחינה העליונה: "ונחה עליו רוח הוי", באמצעות אמירת דברי תורה — "רוח ממללא".

קטע 3 • 91-13

לעתיד לבוא: המספר שאינו ניתן למנייה

9 ג והנה כל זה הוא עכשיו בהיות העולם מעלים והתלבשות הנשמה במאסר הגוף והעולם הגשמי שאז צריך להיות

3. כל זה נכון כעת, כאשר העולם מסתיר והנשמה מלובשת בכלא הגוף והעולם הגשמי; אז צריך להיות

החלק השלישי מתחיל. כל מה שתואר עד כה שייך למצב הנוכחי, שבו העולם מסתיר את האלוקות והנשמה כלואה בגוף ובעולם הגשמי.

פקדת הארץ ותשוקקה מלמעלה למטה ולהיות נחה עליו רוח¹³⁴ ה' לרוות הצמאון שמיסוד האש שיסוד הרוח גבהה מעלתו ומעלת וכחי האש שמלמטה,

"פקדת הארץ ותשוקקה" מלמעלה למטה, ו[צריך להיות] "רוח הוי תניח עליו", כדי להרוות את הצמאון שמקורו ביסוד האש; שכן מעלתו של יסוד הרוח גבוהה ממעלתו ומבחינתו של האש שמלמטה.

במצב זה צריך "לפקוד" את ה"ארץ" מלמעלה, ו"רוח הוי" צריכה לנוח על האדם כדי להרוות את צמאון אש הנשמה. שכן כעת יסוד הרוח, הנמשך מלמעלה, גבוה מיסוד האש העולה מלמטה.

וכן בחיי מים של המצות גדלה מעלתם מבחי ארץ שבהם ועל ידם נעשה הארץ שוקקה באתערותא דלתתא בתפלה ועכשיו תמיד היא שוקקה ולא שבעה מים

וכן מעלת בחינת המים של המצות גדולה ממעלת בחינת ה"ארץ" שבהן ועל ידן נעשית הארץ שוקקת, באתערותא דלתתא שבתפילה. וכעת היא שוקקת תמיד ואינה שבעה ממים,

בדומה לכך, ה"מים" של המצות גבוהים כעת מן ה"ארץ", שכן רק באמצעותם נעשית הארץ שוקקת, באתערותא דלתתא שבתפילה. במצב הנוכחי הארץ שוקקת תמיד ואינה שבעה.

כי הרי אחר התפלה חוזרת ומתלבשת בענייני הגוף כל אחד ואחד לפי מדרגתו ובחינתו והמאכל מגשם את האדם ומסתיר ממנו אור ה' וקדושתו שלא יבא לידי גילוי בלב

שהרי לאחר התפילה היא חוזרת ומתלבשת בענייני הגוף, כל אחד לפי מדרגתו ובחינתו; והמאכל מגשם את האדם ומסתיר ממנו את אור ה' ואת קדושתו, כך שלא יתגלו בלב.

הסיבה היא שלאחר התפילה הנשמה חוזרת לעסוק בענייני הגוף, כל אדם לפי מדרגתו. המאכל, בפרט, מגשם את האדם ומסתיר את אור ה', כך שהאור אינו נשאר גלוי בלב.

ולכן צריך להתפלל בכל יום עד עת קץ עד בא אמרת ה' לעתיד לבא ואת רוח הטומאה אעביר¹³⁵ מן הארץ וגו'

ולכן צריך להתפלל בכל יום, עד עת קץ, עד שתבוא אמרת ה' לעתיד לבוא: "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" וגו'.

לכן צריך להתפלל מחדש בכל יום, עד קץ הימים, כאשר ה' אומר: "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

ואזי תהיי [תהיה] מעלת אתערותא דלתתא גדולה וגבוה לאין קץ מצד עצמה שלא תצטרך לאתעדל"ע [לאתערותא דלעילא] מים ורוח

ואז תהיה מעלת האתערותא דלתתא גדולה וגבוהה לאין קץ מצד עצמה, והיא לא תזדקק לאתערותא דלעילא — למים ולרוח,

אז האתערותא דלתתא תהיה גדולה לאין קץ מצד עצמה. היא כבר לא תזדקק לאתערותא דלעילא, ל"מים" ול"רוח" הנמשכים אליה מלמעלה.

כי בחיי ארץ רצוא וצמאון שמיסוד האש שלמטה תהא עולה למעלה מעלה ונכללת באור אי"ס ב"ה מאליה ומעצמה

כי בחינת ה"ארץ" — הרצוא והצימאון שמיסוד האש שלמטה — תעלה מעלה מעלה ותיכלל באור אין סוף ברוך הוא מאליה ומעצמה.

ה"ארץ", כלומר הרצוא והצימאון של הנשמה שמקורם ביסוד האש, תעלה אז עוד ועוד ותיכלל באור אין סוף מכוחה שלה.

(והוא כענין כמעלת הזהב על הכסף¹³⁶ המבואר בתניא פרק חמשים ועייש מ"ש בשם האריז"ל [האריז"ל זכרונו לברכה] ע"פ והכהנים הלויים כו' והוא בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] ביחזקאל¹³⁷, ועי' ברע"מ [ברע"מ מהימנא] פ' תרומה דקנ"ח א' מסט' [מסטרא] דעלמא דאתי¹³⁸ כו' אחע"ב [אשת חיל עטרת בעלה] ב"ן [שם ב"ן] יתעלה בס"ג [בשם ס"ג] שלמעלה ממ"ה [משם מ"ה]¹³⁹.

(והוא כעניין מעלת הזהב על הכסף המבואר בתניא, פרק חמשים; ועיינן שם כמה שנאמר בשם האריז"ל על הפסוק "והכהנים הלויים" וגו', והוא בלקוטי תורה ביחזקאל. ועיינן ברע"א מהימנא, פרשת תרומה, דף קנ"ח ע"א, "מסטרא דעלמא דאתי" וכו': "אחע"ב"; בן יתעלה בס"ג, שלמעלה ממ"ה.

הדבר דומה ללימוד בתניא שמעלת הזהב גבוהה ממעלת הכסף: אהבה שלהבתית, "רשפי אש", גבוהה מן האהבה שמצד החדש; התניא שם מביא את דברי האריז"ל על הלויים והכהנים. רע"א מהימנא מוסיף שמצד העולם הבא "אחע"ב": מלכות, שם ב"ן, תעלה לס"ג, שלמעלה ממ"ה, ז"א.

ועוד יובן ענין זה ע"פ מ"ש בד"ה יהודה אתה¹⁴⁰ בענין פי' ביום ההוא תקראי אישי¹⁴¹ כו' עייש). עניין זה יובן עוד על פי המבואר במאמר הפותח במילים "יהודה אתה", בעניין פירוש הפסוק "ביום ההוא תקראי לי" [אישי וכו'; עיינו שם].

הסבר נוסף מופיע במאמר על הפסוק "יהודה אתה", העוסק בפסוק "ביום ההוא תקראי לי אישי". הפסוק מדבר על העתיד, כשישראל יקראו לה' "אישי" ולא עוד "בעלי".

וזהו והיה מספר בניי [בני ישראל] מספר היינו בחי' מצות שניתנו במספר תרי"ג מצות¹⁴² דאורייתא¹⁴³ וזי מצות דרבנן¹⁴⁴ הם מספר תר"ך¹⁴⁵ למספר בני ישראל המתחלק לששים

וזהו "והיה מספר בני ישראל יהיה": "מספר" הוא בחינת המצוות, שניתנו במספר — תרי"ג מצוות מן התורה ושבע מצוות מדברי חכמים, ובסך הכול מספר ת"ך; מספר זה מקביל למספר בני ישראל, המתחלק לשישים

כעת חוזר המאמר לפסוק הפותח שלו. "מספר" בני ישראל הוא המצוות, שניתנו במספר: תרי"ג מן התורה ושבע מדברי חכמים, ובסך הכול ת"ך, כנגד נשמות ישראל.

רבוא ניצוצות נשמות בבחי' גלגלתם שכדי שיומשכו למטה בנשיי [בנשמות ישראל] הוצרכו להיות בבחי' התחלקות לחלקים ולבא במספר ובמפקד (וע' באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה אשרינו מה טוב חלקנו כו').

ריבוא ניצוצות של נשמות, בבחינת "לגולגולותם". כדי שיומשכו למטה אל נשמות ישראל, היה עליהן להתחלק לחלקים ולהופיע במספר ובמפקד. (ועיינו באגרת הקודש, באגרת הפותחת במילים "אשרינו מה טוב חלקנו" וכו').

הנשמות מתחלקות לשש מאות אלף ניצוצות, הנמנים "לגולגולותם". כדי שיומשכו למטה אל הנשמות, היה על המצוות להתחלק לחלקים ולהופיע במספר קבוע, בדומה למפקד.

וזהו ג"כ פי פקדת הארץ לשון מנין כמו פקוד כל בכור זכר¹⁴⁶ והיינו לפי שירדו ממעלה למטה וירידתם צורך עלייה היא להעלות הנפשות ולקשרם בה' אחד בבחי' רצוא וצמאון ולכך כשיוגמר עליות הנפש

וזהו גם פירוש "פקדת הארץ": לשון מניין, כמו "פקוד כל בכור זכר". הטעם לכך הוא שהנשמות ירדו מלמעלה למטה, וירידתן היא לצורך עלייה — להעלות את הנפשות ולקשור אותן בה' אחד, בבחינת ריצה וצימאון. לכן, כאשר יושלמו עליות הנפש,

זוהי משמעות שלישית של "פקדת": מניין, כמו "פקוד כל בכור זכר". הנשמות נמנות משום שירדו, וירידתן היא לצורך עלייה: להעלות את הנפשות ולקשור אותן בה', מתוך ריצה וצימאון.

אזי תהיה בחי' רצוא וצמאון שלהם כרשפי אש¹⁴⁷ העולה למעלה עד אין קץ ויהי' [ויהיה] מספר הזה בבחי' אשר לא ימד ולא יספר¹⁴⁸ והוא בחי' תשובה

אזי הריצה והצימאון שלהן יהיו כרשפי אש העולים למעלה בלי קץ, ומספר זה יהיה בבחינת "אשר לא ימד ולא ייספר". זוהי בחינת תשובה.

כאשר יושלמו עליות הנפש, הריצה והצימאון שלה יהיו כרשפי אש העולים בלי קץ. אז יהיה ה"מספר" בבחינת "אשר לא ימד ולא ייספר" — זוהי תשובה.

וכמאמר רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] אם ישראל עושין תשובה נגאלין¹⁴⁹ כי תשובה מיסוד האש והצמאון ויצעקו אל¹⁵⁰ ה' בחילא יתיר ותשובה עילאה בינה לבא^{151, 152}

וכמאמר חז"ל: אם ישראל עושים תשובה, הם נגאלים. שכן התשובה באה מיסוד האש והצימאון, "ויצעקו אל הוי" ככוח גדול; והתשובה העילאה היא "בינה — הלב",

חז"ל אומרים שהגאולה תלויה בתשובה. התשובה נובעת מאש הנשמה ומצימאונה, ומביאה לצעקה אל ה' בכוח גדול; התשובה העילאה קשורה לבינה, שאותה מכנה תיקוני זוהר "הלב".

וכתיב לתבונתו אין מספר¹⁵³ למעלה מבחי' מספר (עי' [עיינ] מ"ש לעיל בפ' אחרי סדי' כי ביום הזה יכפר בענין ושמתיך בנקרת הצור וע' בזח"ב [בזהר חלק ב'] דרכי' ב' הנ"ל).

וכתוב "לתבונתו אין מספר" — למעלה מבחינת מספר. (עיינו במה שנכתב לעיל בפרשת אחרי, בסוף המאמר הפותח במילים "כי ביום הזה יכפר", בעניין "ושמתיך בנקרת הצור"; ועיינו בזהר, Part II, folio 225b, שהוזכר לעיל.)

על הבינה, מקור התשובה העילאה, נאמר "לתבונתו אין מספר": היא למעלה ממספר. ההערה שבסוגריים מפנה בחזרה למאמר על יום הכיפורים בפרשת אחרי ולמקום בזהר העוסק ב"קדוש" שלמעלה ממספר.

דהיינו למעלה מסדר ההשתלשלות כי ההשתלשלות נקרא מה שהוא נמשך כסדר והדרגה מעילה לעלול כו' כשלשלת הארה והארה דהארה כו'.

כלומר, למעלה מסדר ההשתלשלות. השתלשלות היא מה שנמשך כסדר ובהדרגה, מעילה לעלול וכו', בדומה לשרשרת: הארה, והארה של הארה וכו'.

"למעלה ממספר" פירושו למעלה מהשתלשלות, הסדר המדורג של סיבה ותוצאה. כל מדרגה שם היא רק הארה מן המדרגה שמעליה, כמו חוליות של שרשרת.

וכך הם המשכות המצות במספר ושנק' רמ"ח אברים דמלכא¹⁵⁴ ז"א היינו בחי' ט"ס [ט' ספירות] טפ"ט [ט' פעמים ט']¹⁵⁵ כו' וגם נקראו מצות המלך ועמ"ש בד"ה¹⁵⁶

וכך גם המשכות המצוות הן במספר; הן נקראות "רמ"ח איברים של המלך", ז"א, כלומר בחינת תשע הספירות, תשע כפול תשע וכו'; והן נקראות גם "מצוות המלך". וראו מה שכתוב במאמר המתחיל

המצוות שייכות לסדר הזה: הן באות במספר, כ"רמ"ח איברים של המלך", ז"א, שתשע הספירות שלו כוללות כל אחת תשע. הן נקראות גם "מצוות המלך".

כי ביום הזה יכפר א"כ הוא נק' סדר ההשתלשלות משא"כ תשובה באה שלא כסדר והדרגה רק למעלה מסדר ההשתלשלות ועמ"ש סד"ה כי ההרים ימוש,¹⁵⁷

"כי ביום הזה יכפר". אם כן, זה נקרא סדר ההשתלשלות; ואילו תשובה באה שלא לפי סדר והדרגה, אלא למעלה מסדר ההשתלשלות. וראו מה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "כי ההרים ימוש".

המצוות שייכות לסדר ההשתלשלות, ואילו תשובה באה שלא לפי סדר והדרגה, מלמעלה ממנו. המאמר על "כי ההרים ימוש" מסביר זאת בהרחבה.

וזהו כחול הים שהחול הוא למעלה מן הים¹⁵⁸ וכמ"ש אשר שמת' חול¹⁵⁹ גבול לים וכתוב יורדי הים¹⁶⁰ כך תהיה בחי' ארץ למעלה מהמים וכתוב לרוקע הארץ על המים^{161, 162} ובחי' אש תהיה למעלה מבחי' הרוח

וזהו "כחול הים": החול נמצא למעלה מן הים, כמו שכתוב "אני אשר שמת' חול גבול לים", וכן כתוב "יורדי הים". כך בחינת ארץ תהיה למעלה מן המים, וכמו שכתוב "לרוקע הארץ על המים"; ובחינת אש תהיה למעלה מבחינת רוח.

כך מתבאר "כחול הים": החול נמצא למעלה מן הים ומשמש לו גבול. לעתיד תהיה בחינת "ארץ" למעלה מבחינת "מים", ובחינת אש, שהיא כמיתה הנשמה, תהיה למעלה מבחינת רוח, הנמשכת מלמעלה.

(ועמ"ש בפ' בראשית ד"ה כאשר השמים החדשים בענין פי' שמים וארץ חדשים שיהי' [שיהיה] לעי"ל [לעיתיד לבוא] וז"ש [וזהו שכתוב] בירמיה) (סי' ל"א)¹⁶³ כי ברא¹⁶⁴ ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר.

(וראו מה שכתוב בפרשת בראשית, במאמר המתחיל "כאשר השמים החדשים", בעניין פירוש "שמים וארץ חדשים" שיהיו לעתיד לבוא; וזהו שכתוב בירמיהו) (פרק ל"א): "כי ה' ברא חדשה בארץ, נקבה תסובב גבר".

השמים החדשים והארץ החדשה שיהיו לעתיד לבוא מוסברים במאמר בתורה אור. דברי ירמיהו, "נקבה תסובב גבר", מבטאים את אותו היפוך.

היינו שיהי' [שיהיה] התחדשות בחי' חדשה בארץ כי עכשיו כאשר ירד הגשם¹⁶⁵ מן השמים והרוח את הארץ אזי דייקא והולידה והצמיחה

כלומר, תהיה התחדשות — בחינת "חדשה בארץ". שהרי עכשיו, כאשר "ירד הגשם מן השמים" והרוח את הארץ, דווקא אז "והולידה והצמיחה";

כעת הארץ מולידה ומצמיחה רק כאשר הגשם יורד מן השמים ומשקה אותה. הדבר תלוי במה שהיא מקבלת.

אבל לעי"ל [לעיתיד לבוא] תהיה בחי' ארץ למעלה מבחי' מים ולא תצטרך לקבל מבחי' מים וזהו נקבה תסובב כו'.

אבל לעתיד לבוא תהיה בחינת ארץ למעלה מבחינת מים ולא תצטרך לקבל מבחינת מים. וזהו "נקבה תסובב" וכו'.

לעתיד לבוא תהיה בחינת "ארץ" למעלה מבחינת "מים", והיא לא תצטרך לקבל מהם. זהו פירוש "נקבה תסובב גבר": המקבלת תקיף את הנותן ותהיה למעלה ממנו.

ועדי"ז בחי' אש תהי' [תהיה] למעלה מבחי' רוח וע' בעי"ח [כעץ חיים] שער א"א פ"ב [פרק ב'] וז"ש [וזהו שכתוב] ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש כו'¹⁶⁶

וכך גם בחינת אש תהיה למעלה מבחינת רוח. וראו עץ חיים, שער אריך אנפין, פרק ב'. וזהו שכתוב: "ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש" וכו'.

באותו אופן, האש תהיה למעלה מן הרוח. הבטחת ה' "ואני אהיה לה חומת אש" רומזת לכך.

ועיין מענין והיה מספר כו' אשר לא יספר כו' (בגמרא רפ"ב דיומא דכ"ב ע"ב ורפ"ח דפסחים).

וראו בעניין "והיה מספר" וכו', "אשר לא יספר" וכו' (בגמרא, בתחילת פרק ב' ביומא, דף כ"ב ע"ב, ובתחילת פרק ח' בפסחים).

גם התלמוד דן בסתירה שבפסוק: יש בו "מספר", ובכל זאת נאמר שאי אפשר למנות. הוא מסביר שהפסוק מתאר שני מצבים, בהתאם לכך שישראל עושים את רצון ה' או אינם עושים אותו.

ולכן כתיב והיה במקום אשר יאמר¹⁶⁷ להם לא¹⁶⁸ עמי אתם יאמר להם בני אל חי פיי במקום ממש כי עיי תשובה זדונות נעשו כזכיות¹⁶⁹ ואתהפכא מרירו למיתקא¹⁷⁰

לכן נאמר: "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי" — כלומר, באותו מקום ממש; שכן באמצעות תשובה נעשים הזדונות כזכיות, והמרירות נהפכת למתיקות (אתהפכא מרירו למיתקא).

מכאן "במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי" — באותו מקום ממש. באמצעות תשובה נעשים הזדונות כזכיות, והמרירות נהפכת למתיקות.

(והענין דהנה כתיב ואשים דברי בפין¹⁷¹ כוי ולאמר לציון עמי אתה והיינו כי פיי עמי מבואר בד"ה אתם נצבים¹⁷² גבי לעכרך בברית כוי להיות לו לעם.

(ההסבר הוא: נאמר "ואשים דברי בפין" וכו', "ולאמר לציון עמי אתה". משמעות הביטוי "עמי" מוסברת במאמר המתחיל "אתם נצבים", על הפסוק "לעכרך בברית" וכו', "להיות לו לעם".

הסוגריים מסבירים את הביטוי "עמי" באמצעות הפסוק בישעיהו, המסתיים במילים "ולאמר לציון עמי אתה". משמעות הביטוי "עמי" — עם הקשור לה' בברית — מוסברת במאמר על הפסוק "אתם נצבים".

כי אין מלך בלא עם^{173, 174} פיי שהם נקראים במדרגת עמו שהם אנשים כמותו ומתייחסים אליו בערך מה כוי כי הנשמות עלו במחשבה¹⁷⁵ כוי עייש וזהו עמי אשר נקרא שמי עליהם¹⁷⁶ (בד"ה ב' סיי ז').

שהרי אין מלך בלא עם: כלומר, הם נקראים במעמד של "עמו", שכן הם אנשים כמותו ויש ביניהם זיקה אליו במידה מסוימת וכו', שהרי הנשמות עלו במחשבה וכו'; עיינו שם. וזהו "עמי אשר נקרא שמי עליהם" (בדברי הימים ב, פרק ז).

מכיוון ש"אין מלך בלא עם", העם צריך להיות מסוגו של המלך ובעל זיקה מסוימת אליו. נשמות ישראל עלו במחשבתו של ה', ולכן אפשר לקרוא להן "עמו". גם בספר דברי הימים נאמר "עמי אשר נקרא שמי עליהם".

ועיד מ"ש בזח"א [בזהר חלק א] ה' א' ע"פ ולאמר לציון עמי אתה אל תקרי עמי אלא עמי¹⁷⁷ כוי (ועיין ת"ז [תיקוני זוהר] תקון י"ח דף ל"ה ב').

[וזה] על דרך מה שנאמר בזהר, חלק א, ה' א', על הפסוק "ולאמר לציון עמי אתה": אל תקרי עמי אלא עמי וכו' (ועיינו בתיקוני זוהר, תיקון י"ח, דף ל"ה ב').

הזהר קורא את "עמי" כאילו כתוב "עמי" במשמעות "עמי": ישראל נעשים שותפים לה'. כשם שהוא ברא את השמים ואת הארץ בדיבורו, כך הם פועלים באמצעות דברי התורה שלהם.

וזהו ולאמר לציון דוקא עמי אתה והיינו כמשארז"ל [כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בירושלמי פ"ד דתענית סוף ה"ב חזרנו על כל המקרא ולא מצינו שנקראו ישראל ציון אלא זה שנאמר ולאמר לציון עמי אתה.

וזהו "ולאמר לציון" דווקא: "עמי אתה". וכך אמרו חז"ל בירושלמי, פרק ד בתענית, סוף הלכה ב: "חזרנו על כל המקרא ולא מצינו שנקראו ישראל ציון אלא זה, שנאמר 'ולאמר לציון עמי אתה'".

מדוע נאמר דווקא "ציון"? הירושלמי מציין שישראל נקראים "ציון" רק בפסוק הזה.

והמכוון כדפי הקה"ע [הקרבן העדה] שם שע"י קיום מצות המרומזים בפסוק זה ואשים דברי בפיך זו תורה ובצל ידי כסיתך¹⁷⁸ זו גמילת חסדים כו'

והכוונה, כפי שמפרש שם קרבן העדה, היא שבאמצעות קיום המצוות הרמוזות בפסוק: "ואשים דברי בפיך" — זו תורה; "ובצל ידי כסיתך" — זו גמילות חסדים וכו';

קרבן העדה, בפירושו שם, מסביר שהפסוק רומז למצוות: "דברי בפיך" הם תורה, ו"צל ידי" הוא מעשי חסד.

לנטוע שמים וליסוד ארץ זהו עבודת הקרבנות אזי נקי ציון שהם מצויינים בעולם והיינו כמ"ש בת"א [בתורה אור] פ' מקץ בד"ה רני ושמחי דס"ב סע"ב [סוף עמוד ב]

"לנטוע שמים וליסוד ארץ" — זו עבודת הקרבנות; אז הם נקראים "ציון", משום שהם מצויינים בעולם. וזהו כפי שנכתב בתורה אור, פרשת מקץ, במאמר המתחיל "רני ושמחי", דף ס"ב סוף עמוד ב:

"לנטוע שמים וליסוד ארץ" היא עבודת הקרבנות. בקיום המצוות האלה נקראים ישראל "ציון", מלשון "מצויינים" — מובדלים ומיוחדים בעולם; תורה אור מסביר זאת בהרחבה.

וביאור ענין ציון כו' בצלמנו כדמותנו¹⁷⁹ הן רמ"ח פקודין רמ"ח אברין דמלכא והיינו רוחניות המצות ורוחניות התורה כמו שהן למעלה באור א"ס ב"ה שהן הן בצלמנו ממש

"וביאור ענין ציון" וכו': "בצלמנו כדמותנו" הן רמ"ח פקודין, רמ"ח איברין דמלכא; כלומר, הרוחניות של המצוות והרוחניות של התורה כפי שהן למעלה באור אין סוף ברוך הוא — הן ממש "בצלמנו".

תורה אור מסביר שהרוחניות של התורה והמצוות כפי שהן באור אין סוף היא ממש "בצלמנו": רמ"ח המצוות הן רמ"ח איברי המלך.

אך גשמיות המצות כו' הם רק בחינת ציון מלשון סימן כו' אזי נקראת כנס"י [כנסת ישראל] ציון כו'

אבל ההיכט הגשמי של המצוות וכו' הוא רק בחינת ציון, מלשון סימן וכו'; ואז כנסת ישראל נקראת ציון וכו'.

קיום המצוות בפועל הגשמי הוא רק ציון — סימן או ציון דרך למציאות העליונה. באמצעות נקראת כנסת ישראל ציון.

והיינו שאז כנסיי [כנסת ישראל] מקבלת כל האורות שלמעלה ממש הנמשכים בזי"א בבחי' י סוד שלה הנקי נקודת ציון

כלומר, אז כנסת ישראל מקבלת את כל האורות העליונים ממש, הנמשכים בזי"א בבחינת היסוד שלה, הנקרא "נקודת ציון".

אז מקבלת כנסת ישראל את כל האורות העליונים הנמשכים בזי"א, ביסוד שלה, הנקרא "נקודת ציון".

וזהו ולאמר לציון עמי אתה שאזי דוקא כשנקרא ציון ע"י קיום תורה ועבודה וגמ"ח [וגמילות חסדים]. אזי הם בחי' עמי.^{180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193}

וזהו "ולאמר לציון עמי אתה": דווקא אז, כשהם נקראים ציון מכוח קיום התורה, העבודה וגמילות חסדים, הם בבחינת "עמי".

לכן נאמר לישראל "עמי אתה" דווקא כשהם נקראים ציון, בזכות התורה, העבודה וגמילות החסדים. אז הם בבחינת "עמי".

10 והיינו אנשים כמותו שהרי הם מצויינים ברמ"ח איברי' דמלכא ממש. משא"כ כשפוגמים בביטול מ"ע [מצות עשה] וכ"ש [וכל שכן] בעברם על ל"ת [לא תעשה] נאמר לא עמי אתם^{194, 195}.

כלומר, "אנשים כמוהו", שהרי הם מצויינים ממש ברמ"ח איברי' המלך. אבל כאשר הם פוגמים בכך שאינם מקיימים מצוות עשה, ועל אחת כמה וכמה כשהם עוברים על איסורים, נאמר: "לא עמי אתם",

באמצעות המצוות ישראל מצויינים ממש ברמ"ח איברי' המלך, ולכן הם "אנשים כמוהו" — עמו. כאשר הם פוגמים בכך שאינם מקיימים מצוות עשה, ועוד יותר כשהם עוברים על איסורים, נאמר בפסוק: "לא עמי אתם".

מטעם הנ"ל כי פי' עמי שהם אנשים כמותו כו' וזה אינו רק ע"י קיום המצוות שהם בחי' בצלמנו כדמותנו¹⁹⁶ כנ"ל וכשעובר ח"ו [חס ושלום] על המצוה נקרא לא עמי כו'

מהטעם שהוזכר לעיל: פירוש "עמי" הוא שהם אנשים כמוהו וכו', והדבר אפשרי רק על ידי קיום המצוות, שהן בחינת "בצלמנו כדמותנו", כנזכר לעיל; וכאשר אדם עובר על מצווה, חס ושלום, הוא נקרא "לא עמי" וכו',

הטעם הוא זה שהוסבר לעיל: להיות "עמו" פירושו להיות דומים במידה מסוימת למלך. הדבר מתאפשר רק באמצעות המצוות, שהן ה"צלם והדמות", ולכן מי שעובר על מצווה נקרא "לא עמי".

ח"ו [חס ושלום]. אך ע"י התשובה נעשו בבחי' בני אל חי. שהוא יותר גבוה ממדרגת עמי כו'.

חס ושלום. אבל באמצעות תשובה הם נעשים בבחינת "בני אל חי", שהיא דרגה גבוהה ממדרגת "עמי" וכו'.

אולם התשובה מעלה אותם לדרגת "בני אל חי". דרגה זו גבוהה ממדרגת "עמי".

ועמ"ש בפ"י אל חי בדי"ה וארשת"ך לי¹⁹⁷ כי במקום שבעלי תשובה עומדים כו' וזהו במקום אשר כו'.
ועיין במה שכתוב על פירוש "אל חי" במאמר הפותח "וארשת"ך לי". שהרי "במקום שבעלי תשובה עומדים" וכו'; וזהו "במקום אשר" וכו'.

המשמעות של "אל חי" מבוארת במאמר על הפסוק "וארשת"ך לי". דברי חז"ל שהצדיקים הגמורים אינם יכולים לעמוד "במקום שבעלי תשובה עומדים" מסבירים מדוע נאמר בפסוק "במקום".

(ועיין מענין והיה במקום כו' בגמרא קדושין דל"ו ע"א ובפרש"י [ובפירוש רש"י] שם ובמדרש שמות רבה מפסוק זה ויקהל ס"פ מ"ח. וארא ר"פ י"ג כי תשא פל"ט. במדבר רבה פ' ב' וס"פ בלק).

(ועיין בעניין "והיה במקום" וכו' בגמרא, קידושין, דף ל"ו ע"א, ובפירוש רש"י שם; ובמדרש שמות רבה על פסוק זה: ויקהל, סוף פרק מ"ח; וארא, תחילת פרק י"ג; כי תשא, פרק ל"ט; [וגם] במדבר רבה, פרק ב', וסוף פרשת בלק).

הסוגריים מפנים לדיונים בתלמוד ובמדרש על הפסוק, ובהם הגמרא בקידושין, שבה מלמד רבי מאיר שישראל נקראים בניו של ה' בכל מצב.

וזהו מבלי אשר לא ימצא¹⁹⁸ כו' מראש ועד סוף שלא יהיה ראש וסוף כי למעלה ולמטה יהיה שוה כחשכה כאורה¹⁹⁹

וזהו "מבלי אשר לא ימצא" וכו', "מראש ועד סוף": שלא יהיה ראש וסוף, משום שלמעלה ולמטה יהיו שווים, "כחשכה כאורה",

כך מתבאר גם סוף הפסוק בקהלת, "מבלי אשר לא ימצא ... מראש ועד סוף": לעתיד לא יהיו "ראש" ו"סוף", ולא תהיה הבחנה בין מעלה למטה. כפי שנאמר בתהילים: "כחשכה כאורה".

כי בבחי' א"ס ואין מספר לא שייך מעלה ומטה כי הוא למעלה מעלה מבחינת השתלשלות ממדרגה למדרגה.^{200, 201}

כי בבחינת אין סוף ו"אין מספר" אין שייכת הבחנה בין מעלה למטה, שהרי היא למעלה מעלה מבחינת ההשתלשלות, מדרגה לדרגה.

במדרגת אין סוף, שהיא למעלה מכל מספר, אין מקום להבחנה בין מעלה למטה. מדרגה זו נעלית מאוד מההשתלשלות, הירידה מדרגה לדרגה.

11 וזהו איש מזריע תחלה²⁰² יולדת נקבה דהיינו שמה שצריך להיות ע"י אתערותא דלעילא תחלה בזמן שאין בהמ"ק [בית המקדש] קיים ע"י זה צריך להיות בחי' מספר וצמצום בחי' נקבה ודין.

וזהו "האיש מזריע תחלה" — יולדת נקבה: כלומר, כאשר בית המקדש אינו קיים, ההתעוררות צריכה לבוא תחילה מלמעלה, וכתוצאה מכך נדרשת בחינת המספר והצמצום — בחינת נקבה ודין.

בגמרא נאמר שכאשר האיש "מזריע תחלה", נולדת נקבה. בהקשר שלנו: כשבתקופה שאין בית המקדש קיים התהליך צריך להתחיל מלמעלה, התוצאה היא בחינת "נקבה" — מספר, צמצום ודין.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] **בת קול שמנהמת כיונה ואומרת**²⁰³ **אוי לבנים כו' כנוזכר בגמרא רפ"ק [ריש פרק קמא] דברכות.**²⁰⁴

וזהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: **"בת קול שמנהמת כיונה ואומרת: אוי לבנים" וכו', כפי שנוזכר בגמרא בראש הפרק הראשון של ברכות.**

לכן מתארים חז"ל את בת הקול הנשמע בחורבן כמי ש"מנהמת כיונה" ומקוננת: "אוי לבנים". הקול המופיע בתקופה זו נושא את בחינת הדין.

12 ופ"ב [ופרק ב'] דחגיגה²⁰⁵ **יצתה בת קול ואמרה שובו בנים**²⁰⁶ **שובבים.** וזהו מ"ש בזהר ענין הכרוזין שמלמעלה והם נמשכים מבחי' יג"מ [י"ג מדות] הרחמים לעורר בתשובה. ועמ"ש ע"פ אדם כי יקריב²⁰⁷ מכם.

ובפרק ב' של חגיגה נאמר: **"יצאה בת קול ואמרה: שובו בנים שובבים"**. וזהו שכתוב בזהר על הכרוזים מלמעלה, הנמשכים מבחינת שלוש-עשרה מידות הרחמים כדי לעורר לתשובה. ועיינו במה שכתוב על הפסוק "אדם כי יקריב מכם".

הגמרא מספרת על בת קול שקוראת: **"שובו בנים שובבים"**, והזוהר מדבר על הכרוזים מלמעלה, הנמשכים משלוש-עשרה מידות הרחמים כדי לעורר אנשים לתשובה. המאמר על "אדם כי יקריב מכם" מסביר זאת בהרחבה.

אך לפי שהתעוררות זו נמשך מבחי' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] לבד איש מזריע תחלה ע"כ יולדת נקבה היינו בחינה הנק' בת קול שהוא התולדה מבחי' קול העליון.

אך מכיוון שהתעוררות זו נמשכת מבחינת אתערותא דלעילא בלבד — "איש מזריע תחילה" — לכן "יולדת נקבה": זו הבחינה הנקראת בת קול, שהיא תולדת הקול העליון.

מכיוון שהתעוררות זו באה מלמעלה בלבד, "האיש מזריע תחילה", והתוצאה היא "נקבה": בת הקול, כלומר "בת" של קול, תולדת הקול העליון.

והוא בבחי' גבורות וע"כ נקרא בת. ועיין בעה"כ [בערכי הכינויים] בפרדס ערך בת (ועיין בתוספות פ"ק [פרק קמא] דסנהדרין ד"א ע"א ד"ה בת קול. ובתוי"ט [ובתוספות יום טוב] פרק בתרא דיבמות מ"ו ד"ה בת קול. וברש"י [וברבי שלמה יצחקי] פ"ז [פרק ז'] דסוטה דל"ג ע"א)

והיא מבחינת גבורות, ולכן נקראת "בת". ועיינו בערכי הכינויים שבפרדס, בערך "בת". (ועיינו בתוספות, פרק ראשון של סנהדרין, דף י"א ע"א, ד"ה "בת קול"; בתוספות יום טוב, הפרק האחרון של יבמות, משנה ו', ד"ה "בת קול"; וברש"י, פרק ז' של סוטה, דף ל"ג ע"א.)

היא מבחינת הגבורות, ולכן נקראת "בת". ההערה שבסוגריים מפנה לדיונים קבליים ותלמודיים על בת הקול.

ולכן דינים שולטים בזמן שאין בהמ"ק [בית המקדש] קיים, אבל לעתיד לבא אשה מזרעת תחלה מלמטה למעלה בלא אתערותא דלעילא ולכן יולדת זכר בחי' חסדים להיות זכר חסדו²⁰⁸ וכו'.

ולכן הדינים שולטים בזמן שבית המקדש אינו קיים. אבל לעתיד לבוא "אשה מזרעת תחילה", מלמטה למעלה, בלא אתערותא דלעילא, ולכן "יולדת זכר" — בחינת חסדים, כדי שיהיה "זכר חסדו" וכו'.

לכן הדינים שולטים כל עוד בית המקדש אינו קיים. לעתיד לבוא ההתעוררות תבוא תחילה מלמטה — "האשה מזרעת תחילה" — והתוצאה תהיה "זכר", בחינת החסדים, ככתוב: "זכר חסדו".

(עו"ל [עוד יש לומר] במעלת ומדרגת התשובה כנודע דבתשובה נאמר לפני הוי' תטהרו שנמשך מלמעלה מבחי' שם הוי'. והענין כי שם הוי' זהו נמשך ע"י ד"י [די' יסודות] שבנפש רוח אש מים עפר כנ"ל.

(אפשר להסביר זאת עוד על פי מעלתה ודרגתה של התשובה. כידוע, על יום הכיפורים נאמר: "לפני הוי' תטהרו", כלומר, התשובה נמשכת מלמעלה מבחינת שם הוי'. והענין הוא ששם הוי' נמשך באמצעות ארבעת היסודות שבנפש — רוח, אש, מים ועפר — כנזכר לעיל.)

הסבר נוסף, מצד מעלתה של התשובה: על יום הכיפורים נאמר "לפני הוי' תטהרו" — מן הבחינה שלמעלה משם הוי'. שם הוי' עצמו נמשך באמצעות ארבעת יסודות הנפש.

אך לפני הוי' למעלה מד"י [מד' יסודות] זהו מ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמ"א פ"ג [פרק ג'] ענין הבחי' שלמעלה מד"י [מד' יסודות] הכולל ד"י [די' יסודות] בכח ולא בפועל כו' והוא מקורן ושרשן ולכן ע"י התשובה נשלם הפגמים שבד"י [שבד' יסודות] כו'.

אך "לפני הוי'", שלמעלה מארבעת היסודות, הוא הענין שנכתב בעץ חיים, שער מ"א, פרק ג', על הבחינה שלמעלה מארבעת היסודות, הכוללת אותם בכוח ולא בפועל וכו'; והיא מקורם ושרשם. לכן באמצעות התשובה מתקנים הפגמים שבארבעת היסודות וכו'.

"לפני הוי'" הוא למעלה מארבעת היסודות: עץ חיים מתאר בחינה הכוללת אותם בכוח, כמקורם ושרשם. לכן התשובה יכולה לתקן את הפגמים שבארבעת היסודות.

וזהו ממש בחי' אשר לא יספר כי בתורה ומצות נאמר את מספר ימך אמלא²⁰⁹ ע"ד ואברהם זקן בא בימים²¹⁰ כו' כמשנ"ת [כמו שנתבאר] בפ' משפטים,

וזהו ממש הבחינה של "אשר לא יספר". על התורה והמצוות נאמר "את מספר ימך אמלא", בדומה ל"ואברהם זקן בא בימים" וכו', כפי שנתבאר בפרשת משפטים;

זוהי הבחינה של "אשר לא יספר". התורה והמצוות נמדדות בזמן, ועליהן נאמר "את מספר ימך אמלא", ככתוב על אברהם שהיה "בא בימים".

אבל בע"ת [בעלי תשובה] אפילו בשעתא חדא כיומא חדא ברגעא חדא²¹¹ כו' קריבין לגבי קוב"ה [קודשא בריך הוא] מה דלא הוה הכי אפילו לצדיקים גמורים כמ"ש בזהר פרשה חיי שרה דקכ"ט ובגמרא יש קונה עולמו²¹² בשעה אחת כו'

אבל בעלי תשובה, אפילו בשעה אחת, ביום אחד, ברגע אחד וכו', מתקרבים אל הקב"ה — מה שאין כן אפילו אצל צדיקים גמורים — כפי שכתוב בזהר, פרשת חיי שרה, דף קכ"ט; ובגמרא נאמר: "יש קונה עולמו בשעה אחת" וכו'.

לעומת זאת, בעלי תשובה יכולים להתקרב אל ה' ברגע אחד, דבר שאינו כך אפילו אצל צדיקים גמורים, כפי שאומר הזהר. גם הגמרא אומרת שאפשר לקנות את עולמו בשעה אחת.

והיינו מפני שממשיך מבחי שלמעלה מגדר מספר כנ"ל, וזהו ג"כ פי' את העלם נתן בלבם זה שמי לעלם כו' כי

הסיבה לכך היא שהוא ממשיך מן הבחינה שלמעלה מגבולות המספר, כפי שנאמר לעיל. וזהו גם פירוש "את ההעלם נתן בלבם": "זה שמי לעולם" וכו'. כי

הסיבה לכך היא שהתשובה ממשיכה מן הדרגה שלמעלה ממספר. כך מתבאר גם "את ההעלם נתן בלבם", בקשר ל"זה שמי לעולם".

הנה גבי יג"מ [י"ג מדות] הרחמים כתיב ויקרא²¹³ הוי' הוי' ופסיק טעמא²¹⁴ בגווייהו ועמ"ש בת"א [בתורה אור] פרשה בשלח בד"ה וירא ישראל כו' ובחי' שם הוי' שלמעלה מהשתלשלות זהו ענין זה שמי לעלם שהוא בבחי' העלם

לגבי שלוש עשרה מידות הרחמים נאמר: "ויקרא הוי' הוי'", וטעם מפסיק ביניהן (וראו מה שנכתב בתורה אור, פרשת בשלח, במאמר המתחיל "וירא ישראל" וכו'). בחינת שם הוי' שלמעלה מהשתלשלות היא עניינו של "זה שמי לעולם", הנמצא בהעלם.

בשלוש עשרה מידות הרחמים נאמר "הוי' הוי'", עם הפסק בין שני השמות, המורה על שתי דרגות בשם. דרגת הוי' שלמעלה מהשתלשלות היא "זה שמי לעולם", השם הנסתר.

וגם את ההעלם הזה נתן בלבם הכח להמשיכו מההעלם אל הגילוי ע"י התשובה והיינו ע"י כי בהלב יש ג"כ בחי' תעלומות לב²¹⁵ שהוא פנימית נקודת הלב שלמעלה מהשכל כמ"ש בד"ה ביום השמיני שלח.

וגם את ההעלם הזה נתן בלבם: את הכוח להמשיך אותו מן ההעלם אל הגילוי באמצעות התשובה. כלומר, משום שגם בלב יש בחינה של "תעלומות לב", שהיא פנימיות נקודת הלב, שלמעלה מן השכל, כפי שמוסבר במאמר המתחיל "ביום השמיני שלח".

השם הנסתר הזה גם "נתן בלבם": לבני ישראל יש כוח לגלות אותו באמצעות התשובה. כוח זה נמצא ב"תעלומות לב", בנקודה הפנימית ביותר של הלב, שלמעלה מן השכל.

וזוהו ענין התשובה ממעמקים קראתיך²¹⁶ מעומקא דליבא ועיי גילוי תעלומות לב ממשיכים גילוי בחיי זה שמי לעלם כוי להיות שמיה רבא מברך²¹⁷ לעלם ולעלמי עלמיא).

וזוהו עניינה של התשובה: "ממעמקים קראתיך" — מעומק הלב. ובאמצעות גילוי תעלומות הלב ממשיכים את גילוי בחינת "זה שמי לעולם" וכו', כדי שיהיה "שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא".

לכן התשובה היא "ממעמקים קראתיך" — מעומק הלב. גילוי תעלומות הלב ממשיך את גילוי השם הנסתר, כדי ש"שמיה רבא מברך לעלם", בגלוי.

ואזי ונקבצו בני יהודה²¹⁸ ובני ישראל יחדיו פיי יהודה מלשון הפעם אודה²¹⁹ שהוא בחיי ממטה ואז "ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו". פירוש הדבר: יהודה הוא מלשון "הפעם אודה", והוא בחינת התנועה מלמטה

ואז "ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו". יהודה, מלשון "הפעם אודה", מייצג את התנועה מלמטה למעלה.

למעלה²²⁰ וישראל בחיי שמלמעלה למטה ונקבצו יחדיו שיהיה הכל ביחד ושמו להם ראש אחד שעכשיו הם שני בחיי יחוד יחודא עילאה ויחודא תתאה.

למעלה, ואילו ישראל הוא בחינת התנועה מלמעלה למטה. "ונקבצו יחדיו" פירושו שהכול יהיה יחד, "ושמו להם ראש אחד". כעת מדובר בשתי בחינות של אחדות: יחודא עילאה ויחודא תתאה,

ישראל מייצג את התנועה מלמעלה למטה. כעת אלו שתי אחדויות נפרדות, העליונה והתחתונה; לעתיד הן יתקבצו יחד תחת "ראש אחד".

וכענין שנאמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם²²¹ שמלמעלה למטה כל מה שלמטה מטה הוא כאין ואפס לגבי העליון ממנו וממטה למעלה הוא בהיפך משא"כ לעתיד²²² יהיה ראש אחד

כמו שנאמר: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם". בתנועה מלמעלה למטה, כל מה שנמוך יותר נחשב לאין ואפס ביחס למה שמעליו; ובתנועה מלמטה למעלה המצב הפוך. אבל לעתיד לבוא יהיה "ראש אחד",

מנקודת המבט שמלמעלה, כל דרגה תחתונה נחשבת לאין לעומת הדרגה שמעליה, ואילו מלמטה המצב הפוך, כפי שנאמר "כי לא מחשבותי מחשבותיכם". לעתיד לבוא יהיה "ראש אחד".

דהיינו למהוי אחד באחד²²² (ועמ"ש ע"פ ויגש אליו יהודה)²²³ כי גדול יום זרעאל²²⁴ פיי זרעאל זריעת²²⁵ אל

כלומר, להיות אחד באחד (וראו מה שנכתב על הפסוק "ויגש אליו יהודה"). "כי גדול יום זרעאל": פירוש זרעאל הוא זריעת אל.

אז יהיו "אחד באחד". "כי גדול יום זרעאל": זרעאל מתפרש כ"זריעת אל".

כי חסד נקרא בשם אל והיינו הצדקה וחסד שעושין למטה שנזרע בארץ שמטמינים אותו בעפר.²²⁶

כי החסד נקרא בשם אל; כלומר, הצדקה והחסד שנעשים למטה, ונזרעים בארץ — כשמטמינים אותם בעפר.

אל הוא השם הקשור לחסד, ולכן "זריעת אל" היא הצדקה והחסד שנעשים למטה. בדומה לזרע הטמון בעפר, הם נסתרים לפי שעה.

וכך כל המצוות הם נזרעו ונתלכשו בלבושים גשמיים ולעתיד לבוא הארץ תוציא צמחה²²⁷ יהי [יהיה] מצמיח ישועות²²⁸

וכך כל המצוות נזרעו והתלכשו בלבושים גשמיים; ולעתיד לבוא "הארץ תוציא את צמחה": יהיה "מצמיח ישועות",

כל המצוות דומות לזרעים שנזרעו בלבושים גשמיים. לעתיד לבוא "הארץ תוציא את צמחה", והי "מצמיח ישועות" מהן.

כי קרובה ישועתי²²⁹ לבוא ועייז נעשה הכל בחיי יום שלא יהיה ב' בחיי אור וחשך רק לעת ערב²³⁰ יהי [יהיה] אור. וזהו כי גדול יום מאחר שנעשה הכל בחיי יום וכו':²³¹

כי "קרובה ישועתי לבוא". ועל ידי כך הכול נעשה בבחינת יום, כך שלא יהיו שתי בחינות — אור וחושך — אלא "לעת ערב יהיה אור". וזהו "כי גדול יום": מאחר שהכול נעשה בבחינת יום וכו'.

אז הכול יהיה "יום", בלי חלוקה בין אור לחושך: "לעת ערב יהיה אור". זהו "כי גדול יום יזרעאלי".

13 קיצור. שכל זה עכשיו ההמשכות מים ורוח גבוה מההעלאה דארץ ואש. אבל לעי"ל [לעתיד לבוא] תהיה מעלת האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] גבוה מצד עצמה והיה אור הלבנה כאור החמה²³² שוין בקומתן.²³³

סיכום. כל זה נכון לעכשיו: ההמשכות של מים ורוח גבוהות מן ההעלאה של ארץ ואש. אבל לעתיד לבוא תהיה מעלת האתערותא דלתתא גבוהה מצד עצמה, ו"אור הלבנה יהיה כאור החמה", ושתייהן יהיו שוות בקומתן.

סיכום החלק השלישי: כעת ה"מים" וה"רוח" הנמשכים מלמעלה גבוהים מן העלייה של ה"ארץ" וה"אש" מלמטה, אבל לעתיד לבוא תהיה האתערותא דלתתא גדולה מצד עצמה. אז "אור הלבנה יהיה כאור החמה", ושתייהן יהיו שוות בקומתן, כפי שאומרת הגמרא שהיו שוות בשעת הבריאה.

ובחינת מספר בני ישראל המצות יהיה בבחי' אשר לא יספר²³⁴ ע"ד ולתבונתו אין מספר.²³⁵ והיינו על ידי התשובה.

ומדרגת "מספר בני ישראל", המצוות, תהיה בבחינת "אשר לא יספר", בדומה ל"ולתבונתו אין מספר". וזה יהיה באמצעות תשובה.

ה"מספר" הנמנה של "בני ישראל", המצוות, יהפוך לבלתי ניתן למנייה, בדומה ל"ולתבונתו אין מספר". הדבר יעשה באמצעות תשובה.

וזהו והיה במקום כו'. וזהו מבלי אשר כו' אשה מזרעת תחלה²³⁶ אתעדלית [אתערותא דלתתא] ונקבצו כו' כי גדול יום²³⁷ כו':

וזהו "והיה במקום" וכו'. וזהו "מבלי אשר" וכו'; "אשה מזרעת תחילה" — האתערותא דלתתא; "ונקבצו" וכו', "כי גדול יום" וכו'.

זהו הביאור ל"במקום אשר יאמר", לסוף הפסוק בקהלת, "מבלי אשר ימצא האדם", ל"אשה מזרעת תחילה" ול"ונקבצו יחד... כי גדול יום יזרעאלי".

בעבודה

המאמר מפיק את ההוראה בחלק השני והשלישי: מכיוון שהגוף והעולם מסתירים את כיסופי הנשמה, על האדם להמשיך על עצמו את "פקידת" ה' באמצעות המצוות, להתעטף בטלית ולהניח תפילין לפני התפילה, ולהתייגע בתפילה מדי יום, כדי שאהבה ויראה נסתרות יוולדו ויתגלו בלב; ועליו לומר דברי תורה, כדי ש"רוח הוי"י תשרה עליו. תשובה מעומק הלב מגיעה למעלה מכל מספר ויכולה להפוך את מקום הריחוק עצמו למקום של קרבה.

שאלות לשיחה

1. מדוע מלכות, מכל המדות האלוניות, היא מקור העולמות והנשמות, ומדוע היא מכונה "ארץ"?
2. במה שונות המצוות ("מים") והתורה ("רוח") זו מזו מבחינת מה שהן ממשיכות אל תוך הנשמה?
3. מה פירוש הדבר שכל תפילה היא "לידה" של אהבה ויראה, ומדוע מקיימים את מצוות הטלית והתפילין לפנייה?
4. מדוע תהיה האתערותא דלתתא גבוהה מן האתערותא דלעילא לעתיד לבוא, וכיצד מבטאים זאת החול שמעל הים ו"נקבה תסובב גבר"?
5. כיצד יכולה תשובה להפוך "מספר" קצוב למספר "אשר לא ימד ולא ייספר", ואת "לא עמי" ל"בני אל חיי" באותו מקום עצמו?

הערות

פסקה 1

1 והיי מספר בניי

ההערה מציינת שהמאמר נדפס שם בהנחה של אדמו"ר האמצעי, ושהוספות לאותו כרך נדפס המאמר מאת אדמו"ר האמצעי עם ביאור ארוך יותר.

הערות קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ה ח"ב ע' תקעט. קטעים מהמאמר דסה"מ תקס"ה נדפסו ג"כ באוה"ת במדבר ע' נח בכותרת: הגהות לד"ה והיי מספר בניי. ובאוה"ת במדבר-ה ע' איתקנה כעין קיצור. חלק מהמאמר נעתק באוה"ת פ' בלק ע' תתקא ואילך. ושם יש קיצורים. וכן בדרושים לר"ה ע' אישכא נעתק תוכן סעי' א. בהוספות לסה"מ תקס"ה שם ע' איכו נדפס מאמר זה מכ"ק אדמו"ר האמצעי באריכות הביאור, ובמאמרי אדה"א במדבר-א ע' ד. מאמר זה נדפס ג"כ בלי ההגהות בס' תורה אור — לעמבערג (תרי"א) י, ב. ראה גם ד"ה זה דש"פ במדבר תשמ"ג.

2 והיי מספר בניי

נבואת הושע שלפה מספרם של בני ישראל כחול הים, אשר לא יימדד ולא ייספר, ובמקום שבו נאמר להם "לא עמי אתם" ייקראו "בני אל חיי". המאמר כולו הוא ביאור לפסוק זה.

Hosea 2:1 הושע ב:א'

והיה מספר בניי־ישראל כחול הים אשר לא־ימדד ולא יספר והיה במקום אשר־יאמר להם לא־עמי אתם יאמר להם בני־חיי:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

הושע ב, א.

3 האדם הוא עולם קטן

ההערה מפנה להערת הרבי שם, שבה מובאים המקורות לאמירה "האדם הוא עולם קטן".

Kohelet Rabbah 1:8 קהלת רבה א:ח'

כל הדברים יגעים לא יוכל וגו', דברי הפטלה מיגעין את האדם, קורא היום, כבש שמה. סלע כעופרת, מעוט חתיכות. מתפללות בטור מסכן, חתוכין שרויין חתוכין. שור משפט בטור מסכן, תרדין בחרדל. רבי יונתן נשר שצריה אול להדה מגדלה דצבעיה מיתאספיה, הנה תמן חד ספר, אמר, בשביל שערך באתה לקאן לרפאתו, אמר לקה שייטפו מאלל, והא סכית שיש בה סעל לרפאתו, ואני העתקתי לקאן להחיש מחיה, קם ורבע לקה על רגליו, אמר לקה ...

All matters are wearying; man cannot utter it, the eye is not "satisfied with seeing, nor the ear filled with hearing" (Ecclesiastes 1:8). "All matters are wearying; man cannot...." Matters of platitude render a person weary. Koreh hayom – assemble there; literally means "read there." However, ko-reh can be used to mean assemble (see Deuteronomy 33:19) and hayom is translated in Aramaic as yemama, which is

similar to taman, there. Thus, one could say koreh hayom is a type of hint or code for "assemble there." sela ka'oferet – ... few

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Zohar III, 134b זח"ג קלד, ב

הערות קה"ת

תנחומא פקודי ג. ת"ז תס"ט (קיו, ב). וראה ג"כ אדר"ג פלי"א. קה"ר א, ד. זח"ג קלד, ב. מו"ג ח"א פע"ב. — הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ-תש"ט ע' 40. ובסה"מ מלוטס ח"ג ע' קלו. ובכרך ד ע' צא ובכ"מ.

4 האדם הוא עולם קטן

המדרש מלמד שהמשכן מקביל הן לעולם כולו והן למבנה האדם, "שהוא עולם קטן". אדמו"ר הזקן בונה על רעיון זה: יסודות העולם נמצאים באדם.

Midrash Tanchuma, Pekudei 3:3-4 מדרש תנחומא, פקודי ג:ג-ד'

... ואמלא אתו רוח אלקים בהקמה (שמות לא, ג). ללמדך, שהמשכן שקול כנגד כל העולם, וכנגד יצירת האדם שהוא עולם קטן. כיצד, כשבנא הקדוש ברוך הוא את עולמו, כילוד אשה בראו. מה ילוד אשה מתחיל מטבורם ומותם לקאן ולקאן לארבעה צדדין, כך התחיל הקדוש ברוך הוא לבראת את עולמו מאבן שתיה תחלה, וממנה השתת העולם. ולמה נקרא שמה אבן שתיה, מפני שממנה התחיל הקדוש ברוך הוא לבראת את עולמו. וברא בית המקדש ...

Another explanation of It hath been already (Eccles. 1:10). It is written: The L-rd by wisdom founded the earth (Prov. 3:19) and also: I have filled him with the spirit of wisdom (Exod. 31:3). This teaches us that the Tabernacle was equal both to all the world and to a human embryo, which is a world in miniature. 5:75, n. 20. How is that so? When the Holy One, blessed be He, created His world, He did so just as ... a child is born to a woman. A child starts

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Midrash Tanhuma-Yelammedenu, trans. Samuel A. Berman (CC-BY)

5 האדם הוא עולם קטן

אבות דרבי נתן מלמד שהקב"ה יצר באדם את כל מה שברא בעולמו, ומפרט את ההקבלות אחת לאחת. אדמו"ר הזקן מביא זאת כמקור לאמירה "האדם הוא עולם קטן".

Avot DeRabbi Natan 31:3 אבות דרבי נתן ל"א:ג'

רבי נחמיה אומר מנין שאדם אחד שקול כנגד כל מעשה בראשית שנא (שם ה) זה ספר תולדות אדם ולהלן הוא אומר (שם ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם מה להלן בריאה ועשיה אף כאן בריאה ועשיה מלמד שהראהו הקב"ה כל הדורות שעתידין לצאת ממנו כאילו הם עומדין (ומשחקין) לפניו. וי"א לא הראהו אלא צדיקים בלבד שנא (ישעיהו ד:ג') כל הכתוב לחיים בירושלים. רבי יהושע בן קרחה אומר הרי הוא אומר (תהילים קל"ט:ט"ז) גלמי ראו עיניך ועל ספרך וגו' מלמד שהראהו הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו דור דור ופרנסיו דור ...

R. Nehemiah said: Whence do we know that one man is equal in worth to the entire creation? For it is stated, This is the book of the generations of Adam. [In the day that G-d

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סו, א.

11 והוא בחי מלכותו

ההערה מציינת שהקטע הזה, המזהה את "הארץ" עם מלכותו של ה', מובא כאור התורה על ראש השנה.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ר"ה ע' אישסט.

פסקה 2

12 מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים, וממשלתך בכל דור ודור". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות שכל העולמות נמשכים ממלכות ה'.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מְלֻכּוֹתֶךָ מְלָכוֹת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתֶּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

13 חכים ולא בחכי ידיעה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"י בהקדמה (פתח אל"י).

14 אנת חכים ולא בחכמה ידיעה

מתפילתו של אליהו הנביא ("פתח אליהו"), שבהקדמה לתיקוני זוהר: "אתה הוא חכים ולא בחכמה ידיעה, אתה הוא מבין ולא מבינה ידיעה". התיאור מלמד על ה' כפי שהוא בעצמותו, למעלה מן המידות שבאמצעותן הוא נודע.

Tikkunei Zohar 17b:3-4 תקוני זוהר י"ז ב:ג-ד'

אנת חכים ולא בחכמה ידיעה. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעה. לך אתר ידיעה אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאזני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית.

כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

15 ולית מחשבה תפיסא ביה כלל

מתחילת אותה תפילה: "אתה הוא עילאה על כל עילאין, סתימא על כל סתימין, לית מחשבה תפיסא בך כלל". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שמבחינה זו לא יכול היה להתהוות שום דבר נפרד.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני זוהר י"א:י-י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסייא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון

created man, in the likeness of G-d made He him]; V, 1. and elsewhere it states, These are the generations of the heaven and of the earth when they were created, [in the day that the L-rd G-d made earth and heaven]. II, 4. As in the one verse ... [which describes the creation of

Talmud Bavli, Vilna 1883 ed. (Public Domain) • The Minor Tractates of the Talmud, trans. A. Cohen, London: Soncino Press, 1965 (CC-BY)

6 וכמו שיש בעולם די יסודות

ההערה מפנה לשם, עם ההגהות, לדיון נרחב בארבעת היסודות.

הערת קה"ת

ראה רמב"ם ה"י יסוה"ת פ"ג ה"י. ראה בארוכה בתו"א ל, ג. ואילך. ובאוה"ת בראשית כרך ד דף תתקעא, א ואילך עם הגהות.

7 גם את העולם נתן בלבם

הזוהר על מקץ דורש את הפסוק הזה: העולם כולו וכל מעשיו תלויים ברצון הלב בלבד, ואשרי הצדיקים, הממשיכים מעשים טובים לתועלתם ולתועלת העולם כולו. הדבר תומך ברעיון שעל ידי תיקון עצמו האדם מתקן את העולם.

Zohar, Miketz 4:50-57 ספר זוהר, מקץ ד':נ"ז

He further discoursed on the verse: He hath made everything beautiful in its time; also he hath set the world in their heart, yet so that man cannot find out the work that G-d hath done, etc. (Ibid. 3, 11). 'How happy', he said, 'are those who labour in the Torah and thus learn to see with the eye of wisdom! Whatever G-d has formed in the world has its own controlling grade which directs it either for good or for evil.

... There are grades of the right and grades of

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

"את הכל עשה יפה בעתו, גם את העולם נתן בלבם, מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלקים מראש ועד סוף". אדמו"ר הזקן מפרש את "גם את העולם נתן בלבם" כנתינת יסודות העולם בתוך האדם, ובהמשך מסביר את סופו של הפסוק.

Ecclesiastes 3:11 קהלת ג':יא

אֶת־הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעֵתוֹ גַּם אֶת־הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא־יִמָּצֵא הָאָדָם אֶת־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה הָאֱלֹקִים מֵרֵאשִׁית וְעַד־סוֹף:

He hath made every thing beautiful in its time; also He hath set the world in their heart, yet so that man cannot find out the work that G-d hath done from the beginning even to the end.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 בזה הוא מתקן את כל העולם כולו

ההערה מפנה להערת הרבי בלקוטי שיחות בעניין הרעיון שבכך שהאדם מתקן את עצמו הוא מתקן את העולם כולו.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש חל"ט ע' 123 הערה 20.

10 והארץ הדום רגלי

"השמים כסא" והארץ הדום רגלי". אדמו"ר הזקן מפרש כאן את "הארץ" ככנסת ישראל, מקור הנשמות, שהיא מלכות של ה'.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א

כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסֵּאִי וְהָאָרֶץ רֶגְלִי אֵינִי בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנֶנּוּ לִי וְאֵינִי מְקוֹם מְנוּחָתִי:

22 הערת קה"ת מפנה לDeuteronomy 13:5 למילים האלה.

Deuteronomy 13:5 דברים י"ג:ה'

אַחֲרֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאֹתוֹ תִירָאוּ וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וְבוֹ תִדְבָּקוּ:

After the L-RD your G-d shall ye walk, and Him shall ye fear, and His commandments shall ye keep, and unto His voice shall ye hearken, and Him shall ye serve, and unto Him shall ye cleave

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 רבי שמעון פוסק שכל ישראל הם בני מלכים, ולכן מותר להם להשתמש בשמן ורדים בשבת, כפי שנוהגים בני מלוכה. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שמשמות ישראל נובעות ממלכות של ה'.

Mishnah Shabbat 14:4 משנה שבת י"ד:ד'

הַחוֹשֵׁשׁ בְּשִׁנּוֹ, לֹא יִגְמַע בְּהֶן אֶת הַחֶמֶץ, אֲבָל מְטַבֵּל הוּא כְּדָרְכוֹ, וְאִם נִתְרַפָּא נִתְרַפָּא. הַחוֹשֵׁשׁ בְּמַתְנֵיוֹ, לֹא יְסוּךְ יָוֵן וְחֶמֶץ, אֲבָל סָךְ הוּא אֶת הַשָּׁמֶן, וְלֹא שָׁמֶן וָרֹד. בְּנֵי מַלְכִּים סָכְיוֹ שָׁמֶן וָרֹד עַל מַכּוֹתֵיהֶן, שֶׁכֵּן דְּרָכָם לְסוּךְ בַּחֹל. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מַלְכִּים הֵם:

one has an ache in his teeth he may not rinse them with [If] vinegar, but he may dip [his food] as usual [in vinegar and eat normally], and if he becomes healed, he becomes healed. [If] one has pains in his loins he may not anoint with wine or with vinegar; he may [however] anoint with oil, but not rose oil. Children of kings may anoint their wounds with rose oil, since they are in the habit of so anointing on week- ... days. Rabbi Shimon says: All of Israel are

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishnah (Public Domain)

24 ואתם תהיו לי

דברי ה' לפני מתן תורה: "ואתם תהיו לי ממלכת כוהנים וגוי קדוש". אדמו"ר הזקן מפרש את "ממלכת" בלשון פעילה: ישראל ממליכים את ה' למטה.

Exodus 19:6 שמות י"ט:ו'

וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי מְמַלְכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבֹּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

and ye shall be unto Me a kingdom of priests, and a holy nation. These are the words which thou shalt speak unto the 'children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יט, ו.

25 וממלכת

כתב יד 1824 גורס כאן "וממלכת כהנים", כלומר, את שתי המילים שבצירוף.

הערת קה"ת

בכת"י 1824: וממלכת כהנים.

26 ואתם תהיו לי ממלכת כהנים

בווהר על פרשת צו מצוין שהפסוק אומר "ממלכת" ולא "מלכות כוהנים", מפני שהכוהנים מכתיירים את כנסת ישראל, וכשהיא מתברכת על ידם היא

ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

16 אין מלך בלא עם

ההערה מציינת חיבור זה כאחד המקורות לאמירה "אין מלך בלא עם".

הערת קה"ת

ס' החיים פ' גאולה פ"ה. בחיי וישב לה, ל. עמה"מ שער שעשועי המלך רפ"א.

17 שאין מלך בלא עם

רבנו בחיי כותב ששם אלקים בסיפור הבריאה הוא מלך העולם, ולכן בראש השנה, היום שבו נברא העולם ותחילת מעשיו, אנו אומרים "המלך הקדוש", "שאין מלך בלא עם". אדמו"ר הזקן משתמש באמירה זו כדי להסביר מדוע הבריאה נמשכת ממלכות.

Rabbeinu Bahya, Bereshit 38:30 רבנו בחיי, בראשית ל"ח:ל'

פסקה 3

18 דבר מלך שלטון

"כיוון שדבר המלך הוא שלטון, מי יכול לומר לו: 'מה אתה עושה?'" אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק כדי להראות שהמלך מושל באמצעות דיבורו.

Ecclesiastes 8:4 קהלת ח:ד'

בְּאֶשֶׁר דִּבֶּר־מֶלֶךְ שְׁלֹטוֹן וּמִי יֹאמְרֵלּוֹ מֶה־תַּעֲשֶׂה:

Forasmuch as the king's word hath power; and who may say 'unto him: 'What doest thou

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ח, ד.

19 ידבר עמים

"יכניע עמים תחתינו ולאומים תחת רגלינו". אדמו"ר הזקן מפרש את "ידבר", מן השורש דיבור, כמשמעות של הנהגה: המלך מנהיג את העמים באמצעות דיבורו.

Psalms 47:4 תהילים מ"ז:ד'

יְדַבֵּר עַמִּים תַּחְתִּינוּ וְלְאֻמִּים תַּחַת רַגְלֵינוּ:

.He subdueth peoples under us, and nations under our feet

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מז, ד.

20 שע"י הדבור הוא מנהיג

גם שם נגזר הדיבור מן "ידבר עמים", לשון הנהגה והמשכה; ומי שלומד ואומר דין תורה נמשל למלך המצווה לעשות משפט לעמו.

הערת קה"ת

ראה תו"א נו, א.

21 ד"ה ענין חנוכה

זהו מאמר החנוכה שאליו מפנה הטקסט; ההערה מצטטת ממנו את המילים "כארץ הלזו השפלה, שירדה מקום כבודה כדי שיקרא שמו מלך". הקטע המצוטט מסביר את נרות החנוכה באמצעות "נר מצוה", שכן המצוות הן לבושי הנשמה בגן עדן.

הערת קה"ת

תו"א לב, ג "כארץ הלזו השפלה שירדה ממקום כבודה להיות מלך שמו נקרא".

אלו היסורין. ודעת דרכיך לא הפצנו, זה תורה. ומה שדי כי נעבדנו, אלו הקרבנות. ומה נועיל כי נפגע בו, זה תפלה. אמר להם הקב"ה: ... Another matter, "these are the ordinances," that is what is written: "A king upholds the land with justice" (Proverbs 29:4), this is the Holy One blessed be He, who created His world with justice, as it is stated: "In the beginning, G-d created" (Genesis 1:1). "The L-rd created" is not stated, but rather "G-d created." It does not say: 'The L-rd said: Let there be a firmament,' but rather, "G-d" (Genesis 1:6). The same is true of all of them. 12:16). Likewise, David said: ... , "For G-d is Judge" (Psalms 50:6)

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

30 ממלכת כהנים

חז"ל דורשים את הביטוי "על עם ועל ממלכה" כמכוון לישראל, הנקראים ממלכה, כפי שנאמר: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים".

Shemot Rabbah 45:1 שמות רבה מ"ה א:

... ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ועל ממלכה, אלו ישראל, שנקראו ממלכה, שנאמר (שמות יט): ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. (ירמיה א): לנתוש ולנתוץ ולהאכיד, לפי שעשו אותו מעשה וביקש להשמידם, שנאמר (דברים ט): הרף ממני ואשמידם. וכיון שעמד משה וביקש עליהם רחמים, מיד, וינחם ה'. אמר לפניו: רבש"ע! נתמלאת עליהם רחמים, הנהיגם אתה שיעלו לארץ, ולא ע"י שליח, הה"ד: ויאמר משה אל ה' ראה אתה אומר אלי:

Moses said to the L-rd: See, You say to me: Take this people "up, but You have not informed me whom You will send with me. And You said: I know you by name and you have also found favor in My eyes" (Exodus 33:12). "Moses said to the L-rd: See, You say to me," that is what is written: "One moment I will speak of a nation and of a kingdom, [to uproot, to smash, and to eradicate, but if that nation repents of its evil, ... that which I

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

31 (וממלכת... עול מלכות שמים)

ההערה אומרת שהביאור שבסוגריים למילה "ממלכת" מופיע כבר בכתבי יד ישנים, ולכן ייתכן שהוא משל אדמו"ר הזקן עצמו.

הערת קה"ת

הג"ה זו נמצא כבר בכתבי ישנים ולכן אפשר שהוא מאדה"ז. וכ"ה בסה"מ תקס"ה בע' תקפ.

32 ויהי האדם לנפש חי

"וייצר הוי' אלקים את האדם עפר מן האדמה, ויפח באפיו נשמת חיים, והי האדם לנפש חיה". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה, יחד עם תרגום אונקלוס, כדי להראות שהנשמה האנושית מוגדרת באמצעות הדיבור.

Genesis 2:7 בראשית ב':ז

וַיִּצְרֵהוּ ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם עָפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפֹּחַ בְּאַפּוֹ נֶשֶׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נקראת על שמם. הדבר מקביל לפירושו של אדמו"ר הזקן את "ממלכת" כצורה פעילה.

Zohar, Tzav 24:166-25:178 ספר הזהר, צו כ"ד:קס"ו-כ"ה:קע"ח

27 ואתם תהיו לי ממלכת כהנים

בדיון על קדושת התורה ועל הציווי "קדושים תהיו", הזהר על פרשת קדושים מביא את הפסוק "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש".

Zohar, Kedoshim 3:13-23 ספר הזהר, קדושים ג':י"ג-כ"ג

and the Torah is called "holiness", as it is written, "I the L-rd am holy", and the Torah is the supernal holy Name. Therefore he who studies it is first purified and then sanctified. We have learnt that the holiness of the Torah surpasses all other sanctifications, and the holiness of the superior recondite wisdom is highest of all

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

28 ממלכת כהנים

המדרש על פרשת פקודי אומר שה' הביא את ישראל לפני הר סיני, נתן להם את התורה וקרא להם "ממלכת כהנים".

Shemot Rabbah 51:4 שמות רבה נ"א ד:

... כך הקב"ה חיבב את ישראל, והביאם לפני הר סיני, ונתן להם את התורה, וקראן ממלכת כהנים, שנאמר (שמות יט): ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. אחר ארבעים יום חטאו, אותה שעה אמרו העובדי כוכבים: אינו מתרצה להם עוד, שנאמר (איכה ד): אמרו בגוים לא יוסיפו לגור, כיון שהלך משה לבקש רחמים עליהם, מיד סלח להם הקב"ה, שנאמר (במדבר יד): ויאמר ה' סלחתי כדברך. אמר משה: רבון העולם! הריני מפויס שמחלת לישראל, אלא הודיע לעיני כל האומות, שאין בלבך עליהם. אמר לו הקב"ה: חייך! הריני משרה שכינתי בתוכם, שנאמר (שמות כה): ...

What is "the Testimony"? Rabbi Shmuel ben Rabbi Yishmael said: It is testimony for all who enter the world that there is forgiveness for Israel. Alternatively, it is testimony for the entire world that [Moses] was appointed by the Holy One blessed be He.). Rabbi Yitzhak said: To what is this matter comparable? To a king who took a wife and loved her exceedingly. He became angry at her and left her, and her neighbors would say to her: 'He will never come back to ... you.' Sometime later, he sent

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

29 ממלכת כהנים

בפירוש הפסוק "מלך במשפט יעמיד ארץ", המדרש על פרשת משפטים אומר ש"ארץ" היא ישראל, ומביא את הפסוק "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים". גם כאן ישראל קשורים הן ל"ארץ" והן ל"ממלכה".

Shemot Rabbah 30:13 שמות רבה ל':י"ג

... ואיש תרומות ירסנה. דבר אחר: מלך במשפט יעמיד ארץ, אלו ישראל, שנאמר (שמות יט): ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. ואיש תרומות ירסנה, אלו דור המבול, שלא היו עושין את הדין. ראה מה כתיב בהם? (איוב כד) חמור יתומים ינהגו יטו אביונים מדרך. אמר רבי אחא: בקש הקב"ה ליתן להם ארבעה דברים: תורה ויסורין ועבודת קרבנות ותפלה ולא בקשו, שנאמר (שם כא): ויאמרו לאל סור ממנו,

בראשית ב, ז.

33 לרוח ממללא

אונקלוס מתרגם "נפש חיה" כ"רוח ממללא". בעיני אדמו"ר הזקן, הדבר מראה שהנשמות נמשכות ממלכות, בחינת הדיבור.

Onkelos Genesis 2:7 תרגום אונקלוס על בראשית ב:ז

וּבָרָא יי אֱלֹקִים ית אֲדָם עֶפְרָא מִן אֲדָמָתָא וּנְפֶחָא בְּאַפּוֹהִי נִשְׁמָתָא דְחַיִּי וְהָיוּ בְּאֲדָם לְרוּחַ מְמַלְלָא:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

34 שישראל עלו במחשבה

המדרש מונה דברים שקדמו לבריאת העולם; האבות, ישראל, בית המקדש ושמם של משיח "עלו במחשבה" להיברא. אדמו"ר הזקן מסביר שהכוונה היא לשורש הנשמות, שלמעלה ממלכות.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א:ד

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמם של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו'" ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו'" שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, ז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברבי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם, ...

In the beginning, G-d created" - six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר פ"א, ד. לעיל (בחקתי) מז, א. לקמן (שה"ש) יט, ב. ביאורו בלק קו, ב.

35 שסוף מעשה במחשבה תחלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פיוט לכה דודי.

36 ה' בחכמה יסד ארץ

"הוי בחכמה יסד ארץ, כונן שמים בתבונה". אדמו"ר הזקן מפרש את הפסוק כמלמד ששורש ה"ארץ", מלכות, הוא בחכמה.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בְּחִכְמָה יִסַּד-אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

37 ואית ליה לבר קדש אחרא

הוזהר בפרשת פקודי אומר שישאל הם "קודש" ועומדים בלי מספר, שכן קודש הוא סוד עליון שלמעלה מכל הבחינות, ומחוצה לו יש "קודש" נוסף שמתחתיו, העומד במספר ובמניין. אדמו"ר הזקן מביא זאת ביחס לנשי הבחינות שבנשמות.

Zohar, Pekudei 14:88-96 ספר הוזהר, פקודי י"ד:פ"ח-צ"ו

For holiness is the essence of the highest of grades; and just as to that highest degree of holiness there is attached a lower degree1Malkuth. that admits of number and computation, so Israel, "the L-rd's hallowed portion", have to give as ransom something of another degree of holiness, that admits of computation. Esoterically speaking, Israel is the tree that stands in the innermost. The ransom is of another kind of holiness, standing outside and admitting of computation. 'The latter is thus a shield to the former

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

38 ארץ שרצתה לעשות רצון קונה

ההערה אומרת שהמדרש על הטעם לכך שהארץ נקראת "ארץ" מכורר שם.

הערת קה"ת

נתבאר במאמרי אדה"א במדבר-א ע' צה. וראה גם בספר שער האמונה לאדה"א נד, א ואילך.

39 למה נק' שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה

על הפסוק "ויקרא אלקים ליבשה ארץ" אומר המדרש שהיא נקראת ארץ משום שרצתה לעשות רצון קונה. אדמו"ר הזקן לומד מכך את שתי המשמעויות: ריצה ורצון.

Bereshit Rabbah 5:8 בראשית רבה ה:ח

ויקרא אלקים ליבשה ארץ - למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה רבי נתן בשם ר' אחא ור' ברכיה בשם רבי יצחק אמר אני אל שדי אני שאמרת לשמים וארץ די שאלמלא כן היו מותחים והולכין עד עכשיו ולמקוה המים קרא ימים א"ר יוסי ב"ר חלפתא והלא ים אחד הוא ומה ת"ל ימים אלא אינו דומה טעם דג העולה מעכו לעולה מצידין ולעולה מאספמיא:

G-d called the dry land Earth, and the gathering of the waters He called Seas, and G-d saw that it was good" (Genesis 1:10). "G-d called the dry land Earth [eretz]." Why was it called eretz? It is because it hastened [ratzeta] to perform the will of its Maker. Rabbi Natan in the name of Rabbi Aha, and Rabbi Berekhya in the name of Rabbi Yitzhak said: "I am G-d Almighty [shadai]" (Genesis 17:1) - I am the One who ... [she] said to the heavens and the earth: Enough [dai]

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

40 כי בכה ארץ גדוד

משירת דוד: "כי בך ארץ גדוד, ובאלקי אדלג שור". הפסוק מראה את המילה "ארץ", הקשורה ל"ארץ", במשמעות של ריצה.

II Samuel 22:30 שמואל ב כ"ב:ל

כִּי בָכָה אֶרֶץ גְּדוּד בְּאֱלֹקֵי אֲדֹלָג־שׁוֹר:

.For by Thee I run upon a troop; By my G-d do I scale a wall

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ש"ב כב, ל.

41 בד"ה כי כאשר השמים

ההערה אומרת שהנוסח שמן "והנה אמרו רז"ל ועד י"עם ודבר נפרד" מופיע, בשינויים קלים, במאמר זה. הקטע המצוטט כולל את אותם דברים על ריצתו, רצונו וכיסופיה של הנשמות, ומוסיף שגם הנשמה למטה, המתבוננת בכך שה' מחדש את הבריא, נקראת "ארץ" ורצה וכמהה להידבק בו.

הערת קה"ת

הלשון (בשינויים קלים) מתיי ונהה ארז"ל [שבשו"ה קדש] עד תי עם ודבר נפרד [שבשו"ה המדרגה] נמצא בתו"א, ד. וראה גם סה"מ תקס"ה-ב ע' תשיב ובארוכה באוה"ת בראשית-ג דף תפא ב ואילך.

42 ואל אישך תשוקתך

נאמר לחוה: "ואל אישך תשוקתך". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על תשוקת כנסת ישראל לה'.

Genesis 3:16 בראשית ג:ט"ז

אֶל־הָאִשָּׁה אָמַר ה'רְבָּה אֶרְבָּה עֲצָבוֹנָהּ וְהִרְגָהּ בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל־אִישָׁהּ תִּשְׁקָתָהּ וְהוּא יִמְשָׁל־בָּהּ:

Unto the woman He said: 'I will greatly multiply thy pain and thy travail; in pain thou shalt bring forth children; and thy desire shall be to thy husband, and he shall rule over thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ג, טז.

43 ובד"ה בפי נסכים

זהו המאמר על פרשת הנסכים, "כי תבואו אל ארץ מושבותיכם". הוא מציין שנראה שהמדרש קורא את "ארץ" מלשון רצון, כפי שמבאר גם הפרדס.

הערת קה"ת

לקמן שלח מ, א ואילך.

44 צמאה לך נפשי

"אלקים, אלי אתה, אשחרך; צמאה לך נפשי, כמה לך בשרי, בארץ ציה ועיף בלי מים". הפסוק מבטא את צימאון הנשמה להידבק בה'.

Psalms 63:2 תהילים ס"ג:ב

אֱלֹקִים אֵלִי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךָ צִמְאָה לָךְ נַפְשִׁי כִּמְהָ לָךְ בָּשָׂרִי בָאֶרֶץ־צִיָּה וְעֵינִי בְלִי־מַיִם:

O G-d, Thou art my G-d, earnestly will I seek Thee; My soul thirsteth for Thee, my flesh longeth for Thee, In a dry and weary land, where no water is

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סג, ב.

45 הערת קה"ת מפנה לProverbs 30:15 למילים האלה.

Proverbs 30:15 משלי ל:ט"ו

לְעִלּוּקָהּ שְׁתֵּי בָנוֹת הֵב הֵב שְׁלוֹשׁ הֵנָּה לֹא תִשְׂבַּעֲנָה אֶרְבַּע לֹא־אֶמְרוּ הוּן: The horseleech hath two daughters: 'Give, give.' There are three things that are never satisfied, Yea, four that say not: 'Enough':

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 שלש הנה לא תשבענה כי ארץ לא שבעה מים

בספר משלי נמנים דברים שאינם שבעים לעולם, ובהם "ארץ לא שבעה מים". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כצימאונה של ה"ארץ" — מלכות והנשמות

— שמי ההשפעה האלוקית אינם מרוים אותה לגמרי.

Proverbs 30:15-16 משלי ל:ט"ו-ט"ז

לְעִלּוּקָהּ שְׁתֵּי בָנוֹת הֵב הֵב שְׁלוֹשׁ הֵנָּה לֹא תִשְׂבַּעֲנָה אֶרְבַּע לֹא־אֶמְרוּ הוּן:

שָׂאוֹל וְעֶצֶר רָחֵם אֶרֶץ לֹא־שִׁבְעָה מַיִם וְאֵשׁ לֹא־אֶמְרָה הוּן:

The horseleech hath two daughters: 'Give, give.' There are three things that are never satisfied, Yea, four that say not: 'Enough': The grave; and the barren womb; The earth that is not satisfied with water; And the fire that saith not: 'Enough'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 המחדש בטובו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

48 ויבא כגשם לנו

"יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו. ונדעה נרדפה לדעת את ה', כשחר נכון מוצאו, ויבוא כגשם לנו, כמלקוש יורה ארץ". הגשם הוא משל להשפעה האלוקית היורדת מלמעלה.

Hosea 6:3 הושע ו:ג

וְנִדְעָה נִרְדָּפָה לְדַעַת אֶת־ה' כְּשַׁחַר נָכוֹן מִצְאוֹ וַיָּבֹא כְגֶשֶׁם לָנוּ כְּמִלְקוֹשׁ יוֹרָה אֶרֶץ:

And let us know, eagerly strive to know the L-RD, His going forth is sure as the morning; And He shall come unto us as the rain, As the latter rain that watereth the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ו, ג.

49 בד"ה האזינו השמים

הקטע מפרש את "השמים" כמידות העליונות של אצילות ואת "הארץ" כמלכות. הוא מסביר את "יערוף כמטר לקחי" כהמשכה, באמצעות התורה והמצוות, של אור אין סוף שמעל ל"שמים", מכתר, היורד לאחר מכן כמטר.

הערת קה"ת

לקריאת האזינו עג, א.

50 יערוף כמטר לקחי

"יערוף כמטר לקחי, תול כטל אמרתי". התורה נמשלה לגשם היורד מלמעלה.

Deuteronomy 32:2 דברים ל"ב:ב

יַעְרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי תֹהַל פִּטְל אֶמְרָתִי כְּשַׁעִירִם עֲלִידָשָׁא וְכַרְבִּיבִים עֲלִי־עֵשֶׂב:

My doctrine shall drop as the rain, My speech shall distil as the dew; As the small rain upon the tender grass, And as the showers upon the herb

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 בד"ה תורה צוה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקריאת ברכה צו, א.

52 רבנן אמרי כל הנסים שעשה הקב"ה לישראל לא עשאן אלא על

המים

חז"ל אומרים שכל הניסים שהקב"ה עשה לישראל נעשו באמצעות מים, החל בניסים שעל הנהר במצרים. אדמו"ר הזקן קושר זאת למים כביטוי לשפע ההשפעה מלמעלה.

Devarim Rabbah 3:8 דברים רבה ג'ח'

53 יקוו המים אל מקום אחד

"יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה". אדמו"ר הזקן מפרש את ההתקבצות ל"מקום אחד" כהמשכת אחדותו של הקב"ה אל המדות.

Genesis 1:9 בראשית א'ט'

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה הַיִּבְשָׁה וַיְהִי־כֵן:

And G-d said: 'Let the waters under the heaven be gathered together unto one place, and let the dry land appear.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 יקוו המים אל מקום אחד

הזוהר מסביר ש"מקום אחד" הוא המקום שבו קשורה אחדותו של העולם העליון — המדרגה הנקראת "חיי העולמים", שבה מתקבצות כל המדרגות.

Zohar, Bereshit 6:60-7:70 ספר הזוהר, בראשית ו':ס"ז-ז':ע'

THE WATERS: to wit, those that issue from on high, from under the upper He'. FROM UNDER THE HEAVEN: this is the lesser Vau (hence the word yikavva is spelt with two vau's, one for "the heaven" and one for "under the heaven"). In consequence: LET THE DRY LAND APPEAR. This is the lower He. This is disclosed and all the rest is undisclosed; from this last we conclude by inference to that which is undisclosed. TO ONE PLACE: so called because it is ... here that the whole of the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

55 יקוו המים אל מקום אחד

הזוהר מפרש את הביטוי "מקום אחד" כמקום שנקרא "אחד" — הים התחתון, המשלים את ה"אחד" שאליו נאספים כל המים; לאחר מכן הוא מסביר מדוע נקראת היבשה "יבשה".

Zohar, Bereshit 39:373-384 ספר הזוהר, בראשית ל"ט:שע"ג-שפ"ד

LET THE WATERS UNDER THE HEAVEN BE GATHERED: i.e. those "under the heaven" only. TO ONE PLACE: i.e. to the place which is called "one", namely, the lower sea, which completes the formation of One, and without which G-d would not be called One

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

56 כי מן המים משיתיהו

בת פרעה קראה לו משה, "כי מן המים משיתיהו". תורה אור מחיל את הרעיון של ים יבשה, העולמות הנסתרים והגלויים, על פסוק זה.

Exodus 2:10 שמות ב'י'

וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַתְּבֹאֶהוּ לְבַת־פְּרָעָה וַיְהִי־לָהּ לְבֵן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן־הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ:

And the child grew, and she brought him unto Pharaoh's daughter, and he became her son. And she called his name 'Moses, and said: 'Because I drew him out of the water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 בד"ה אחרי ה' אלקיכם

זהו המאמר על הפסוק "אחרי ה' אלקיכם תלכו". הוא פותח בששת הדברים שמונה הפסוק בעבודת ה', ומתאר את ירידת הנשמה מן העולם העליון, שבו האלוקות הייתה גלויה לה, אל העולם השפל הזה.

הערת קה"ת

לקרית ראה יט, ג.

פסקה 4

58 "יהללו את שם הוי', כי נשגב שמו לבדו; הודו על ארץ ושמים". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כך שרק זיו קלוש מאורו של ה' מגיע אל ה"ארץ", ולכן היא צמאה למקורה.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' כִּי־נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 למען ספות הרוה את הצמאה

הפסוק מדבר על מי שחושב "למען ספות הרוה את הצמאה". הטקסט מפנה למאמר המסביר את הביטוי הזה בהקשר של הצימאון המתואר כאן.

Deuteronomy 29:18 דברים כ"ט:י"ח

וְהָיָה בְשִׁמְעוֹ אֶת־דְּבָרֵי הָאֵלָה הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה־לִּי כִּי בִשְׁרָרוֹת לִבִּי אֶלֶךְ לְמַעַן סִפּוֹת הָרָוָה אֶת־הַצִּמְאָה:

and it come to pass, when he heareth the words of this curse, that he bless himself in his heart, saying: 'I shall have peace, though I walk in the stubbornness of my heart—that the wa-tered be swept away with the dry

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 ילכו מחיל אל חיל

"ילכו מחיל אל חיל, יראה אל אלקים בציון". אדמו"ר הזקן מצטט פסוק זה כדי להמחיש את העלייה האינסופית של זמן הגאולה.

Psalms 84:8 תהילים פ"ד:ח'

יִלְכוּ מִחִיל אֶל־חִיל יִרְאֶה אֶל־אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן:

They go from strength to strength, every one of them appeareth before G-d in Zion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 עיני האדם לא תשבענה

"שאלו ואבדו לא תשבענה, ועיני האדם לא תשבענה". המאמר שאליו מפנה ההערה מיישם זאת על תשוקתה האינסופית של הנשמה לאלקות.

Proverbs 27:20 משלי כ"ז:כ'

שְׁאֹל וְאִבְדָּה לֹא תִשְׂבַּעְנָה וְעֵינֵי הָאָדָם לֹא תִשְׂבַּעְנָה:

The nether-world and Destruction are never satiated; So the eyes of man are never satiated

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 בשברי לכם כו' בפ'י ולא תשבעו

"בשברי לכם מטה לחם... ואכלתם ולא תשבעו". הטקסט מפנה למאמר המסביר את המילים "ולא תשבעו".

Leviticus 26:26 ויקרא כ"ו:כ"ו

בְּשִׁבְרֵי לָכֶם מִטֶּה־לֶחֶם וְאָפּוּ עֶשֶׂר נָשִׁים לֶחְמֶכֶם בְּתִנּוּר אֶחָד וְהָשִׁיבוּ לֶחְמֶכֶם בְּמִשְׁקָל וְאָכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׂבַּעוּ:

not suffice for the breath that emerges from his mouth. "But ... the soul, too, is not filled" – even its
Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022
(CC-BY)

כל הנחלים הולכים אל הים, והים איננו מלא; אל המקום שהנחלים הולכים, שם הם שבים ללכת". אדמו"ר הזקן מצטט את המדרש על הפסוק הזה.

Ecclesiastes 1:7 קהלת א':ז

כל־הנְחָלִים הֹלְכִים אֶל־הַיָּם וְהַיָּם אֵינָנו מֵלֵא אֶל־מִקוֹם שֶׁהֲנַחְלִים הֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת:

All the rivers run into the sea, Yet the sea is not full; Unto the place whither the rivers go, Thither they go again
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 הערת קה"ת מפנה ל:Kohelet Rabbah 1:7:4 למילים האלה.

Kohelet Rabbah 1:7:4 קוהלת רבה א':ז

דבר אחר, כל הנחלים הולכים אל הים, כל חכמתו של אדם אינה אלא בלב. והים איננו מלא, והלב אינו מתמלא לעולם. תאמר שמשעה שאדם מוציא חכמתו מלבו שוב אינה חוזרת עליו לעולם, תלמוד לומר, שם הם שבים ללכת.

Another matter, "all the rivers go to the sea," all the wisdom of a person is only in his heart. "Yet the sea is not full" – but the heart is never full. You might say that from the moment that a person removes wisdom from his heart, it will never return to him; the verse [therefore] states: "They go there".again

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022
(CC-BY)

69 כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא

אחת הקריאות במדרש היא שכל התורה שאדם לומד נמצאת רק בלב; וכשם שהים אינו מלא, כך גם הלב אינו מלא והנשמה אינה שבעה לעולם, כפי שנאמר: "וגם הנפש לא תמלא".

Kohelet Rabbah 1:7:5 קוהלת רבה א':ז

דבר אחר, כל הנחלים, כל התורה שאדם לומד אינה אלא בלב, והים איננו מלא, והלב איננו מלא, לא הנפש שבעה לעולם, שנאמר (קהלת ו, ז): "וגם הנפש לא תמלא". תאמר שמשעה שאדם מוציא את תלמודו לאחר שוב אינה חוזרת עליו, תלמוד לומר, שם הם שבים ללכת, דכתיב (דברים ו, ז): "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך. מטונא אחת שאלה את רבי יוסי בר חלפתא, אמר לקה מהו דין שנאמר (דניאל ב, כא): "יהב חכמתא לחכמינו, לא הוה ...

Another matter, "all the rivers," all the Torah that a person studies is only in the heart. "Yet the sea is not full" – but the heart is not full and the soul is never sated, as it is stated: "But the soul is not filled" (Ecclesiastes 6:7). You might say that from the moment that a person expresses his learning to another, it will never return to him; the verse [therefore] states: "They go there again," as it is written: "These matters ... that I am commanding you today shall

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022
(CC-BY)

When I break your staff of bread, ten women shall bake your bread in one oven, and they shall deliver your bread again .by weight; and ye shall eat, and not be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 ולאבה את הוי" כי הוא חייר

"לאבה את הוי" אלקיר, לשמוע בקולו ולדבקה בו, כי הוא חייר". אהבת הנשמה להי היא אבה לחייה ממש, ולכן היא לעולם אינה באה על סיפוקה.

Deuteronomy 30:20 דברים ל:כ

לֹא־הִבָּה אֶת־הִי אֱלֹקֶיךָ לְשַׁמֵּעַ בְּקוֹלוֹ וּלְדַבְּקָה־בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיר וְאַרְךָ יָמֶיךָ לְשִׁבְתָּ עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לֹא־בְרִיתְךָ לֹא־בְרִיתְךָ לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתֵת לָהֶם:

to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob, .to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 "כל עמל האדם לפיהו, וגם הנפש לא תמלא". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כצימאונה של הנשמה, שאינו בא על סיפוקו לעולם.

Ecclesiastes 6:7 קהלת ו':ז

כֹּל־עֲמֵל הָאָדָם לְפִיָּהוּ וְגַם־הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמָּלֵא:

All the labour of man is for his mouth, And yet the appetite is .not filled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 וגם הנפש לא תמלא

ויקרא רבה מביא את אותה דרשה על הפסוק הזה, עם המשל על בת המלך, ומונה את הארץ, ש"אינה שבעה מים", ואת הנשמה, ש"אינה מתמלאת", בין שלושת הדברים שאינם שבעים לעולם.

Vayikra Rabbah 4:2 ויקרא רבה ד':ב

66 שהנפש יודעת כל מה שהיא עמלה לעצמה היא עמלה לכך אינה

שבעה לא תורה ולא מעשים טובים

המדרש על פסוק זה אומר: הנשמה יודעת שכל מה שהיא עמלה, היא עמלה למען עצמה, ולכן אינה שבעה מתורה או ממעשים טובים; כמו בת מלך שנישאה לבן כפר, שום דבר בעולם הזה אינו מספיק לה, שכן מקורה מלמעלה. אדמו"ר הזקן מצטט את הדברים מילה במילה.

Kohelet Rabbah 6:6:1 קוהלת רבה ו':א

... אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶן יִצְחָק, כָּל מַה שֵׁיַעֲמֵל אָדָם מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, לִפְיוֹ וְלֹא לְפִי בְנוֹ וְלֹא לְפִי בְתוֹ. וְגַם הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמָּלֵא, שֶׁהַנֶּפֶשׁ יוֹדַעַת כָּל מַה שֶׁהִיא עֹמֶלָה, לְעֶצְמָהּ הִיא עֹמֶלָה, לָכֵן אֵינָה שֹׁבַעַת לֹא תוֹרָה וְלֹא מַעֲשִׂים טוֹבִים. מִשָּׁל לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְעִירוֹנִי שֶׁנֶּשֶׂא בֵּת מְלָכִים, אִם יָבִיא לָהּ כָּל מַה שֶׁבְּעוֹלָם אֵינָן חֲשׁוֹבִין לָהּ כְּלוּם, לָמָּה, שֶׁהִיא בֵּת מְלָךְ. כִּךָּ הַנֶּפֶשׁ אֵלּוּ הַבָּאֵת לָהּ כָּל מַעֲדָנֵי עוֹלָם אֵינָם כְּלוּם לָהּ, לָמָּה, שֶׁהִיא מִן הָעֲלִיּוֹנִים. שֶׁלֶּשָׁה אֵין מַחֲזִיקִין ...

Were he to live one thousand years twice, but did not see "good, does everything not go to one place? All the toil of man is for his mouth, but the soul, too, is not filled" (Ecclesiastes 6:6-7). "Were he to live one thousand years...all the toil of man is for his mouth." Rabbi Shmuel said: All a person's toil to amass mitzvot and good deeds in this world does

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 גם את העולם נתן בלבם

רבי אחווה בן רבי זירא קורא את "העולם" כ"העלם": ה' הסתיר מהם את השם המפורש, כפי שכתוב: "זה שמי לעולם", כאשר "לעולם" כתובה בכתיב חסר.

Kohelet Rabbah 3:11:3 קוהלת רבה ג':א"ג

... [רבי אומר אפלו לדבר עברה יפה בעתו]. רבי בנימין בן ששון רבי לוי אמר: גם את העולם נתן בלבם, אהבת עולם נתן בלבם. אמר רבי יונתן פחדתו של מלאך המות נתן בלבם. נחמיה בריה דרבי שמואל בר נחמן אמר (בראשית א, לא): והנה טוב מאד, והנה טוב, זה אדם. והנה טוב, זה יצר טוב, מאד, זה יצר הרע. וכי יצר הרע טוב מאד, אלא ללמדך שאלולי יצר הרע, לא בנה אדם בית, ולא נשא אשה, ולא הוליד בנים, שכן שלמה אומר (קהלת ד, ד): כי היא קנאת איש מרעהו. ...

Another matter, "He made everything beautiful in its time" – Rabbi Berekhya said that Rabbi Abbahu said in the name of Rabbi Elazar: The schism that was between Rehavam and Yerovam was fitting to have been between David and Sheva ben Bikhri, but the Holy One blessed be He said: The Temple has not yet been constructed and I am introducing a schism in the kingdom of the House of David? Rather, let the Temple be constructed and then, what will ultimately happen, will happen. Rabbi Binyamin said in the

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

77 זה שמי לעולם

"זה שמי לעולם, וזה זכרי לדור דור". מאחר ש"לעולם" כתובה בלי וי, חז"ל קוראים אותה "להעלים".

Exodus 3:15 שמות ג':טו

ויאמר עוז אלקים אל-משה כה-תאמר אל-בני ישראל ה' אלקי אבותיכם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב שלחני אליכם זה-שמי לעולם וזה זכרי לדור דור:

And G-d said moreover unto Moses: 'Thus shalt thou say unto the children of Israel: The L-RD, the G-d of your fathers, the G-d of Abraham, the G-d of Isaac, and the G-d of Jacob, hath sent me unto you; this is My name for ever, and this is My memorial unto all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ג, טו.

המדרש מונה תשוקות: תשוקתם של ישראל היא רק לאביהם שבשמים, תשוקתה של אישה לבעלה, תשוקתו של היצר הרע לקין ולחבורתו, ותשוקתם של הגשמים רק לארץ, כפי שנאמר: "פקדת הארץ".

Shir HaShirim Rabbah 7:11:1 שיר השירים רבה ז':א"א

אני לדודי ועלי תשוקתו, שלשה שוקין הן, אין שוקן של ישראל אלא באביהם שבשמים, שניאמר: אני לדודי ועלי תשוקתו, אין שוקה של אשה אלא בבעלה, שניאמר (בראשית ג, טז): ואל אשה תשוקתך. אין שוקו של יצר הרע אלא בקין וחבורתו, שניאמר (בראשית ד, ז): ואל ידי תשוקתו. רבי יהושע בן ששון רבי אהא אין שוקן של גשמים אלא בארץ, שניאמר (תהלים סה, י'): פקדת הארץ ותשקקה רבת תעשרנה, אם זכיתם תעשרנה, ואם לא תעשרנה, ...

78

פסוקה 5

70 "גם את העולם נתן בלבם". החלק הראשון פירש זאת כארבעת יסודות העולם שנתונים בתוך האדם.

Ecclesiastes 3:11 קהלת ג':יא

את-הכל עשה יפה בעתו גם את-העולם נתן בלבם מבלי אשר לא-ימצא האדם את-המעשה אשר-עשה האלקים מראש ועד-סוף:

He hath made every thing beautiful in its time; also He hath set the world in their heart, yet so that man cannot find out the work that G-d hath done from the beginning even to the end.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 ארץ לא שבעה מים

"ארץ לא שבעה מים". החלק הראשון פירש זאת כצימאונה הבלתי פוסק של "הארץ" להשפעה מלמעלה.

Proverbs 30:16 משלי ל':ט"ז

שואל ועצר רחם ארץ לא-שבעה מים ואש לא-אמרה הון:

The grave; and the barren womb; The earth that is not satisfied with water; And the fire that saith not: 'Enough

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 "יבוא כגשם לנו". הגשם, כמו המים, הוא דימוי להשפעה אלוהית מלמעלה.

Hosea 6:3 הושע ו':ג

ונדעה נרדפה לדעת את-ה' כשחר נכון מצא ויבוא כגשם לנו כמלקוש יורה ארץ:

And let us know, eagerly strive to know the L-RD, His going forth is sure as the morning; And He shall come unto us as the rain, As the latter rain that watereth the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 6

73 אך בהיות

ההערה אומרת שחלק זה של המאמר מועתק שם, בשינויים.

הערת קה"ת

סעיף זה נעקע באוה"ת בלב עי' תתקמד בשינויים.

74 עולם מלשון העלם . . ברבות קהלת

גם שם מוסבר ש"עולם" הוא מלשון "העלם": בשלבי הירידה הרבים, הכוח האלוהי המחיה את העולם מתכסה בלבושים רבים, עד שהעולם נראה כדבר נפרד; שורש כל ההעלמות הוא ב"ע"גולים" העליונים, שבהם האור נסתר.

הערת קה"ת

ג, יא. ראה לקמן פי' שלח לו, ד. עקב יג, ג ושי"נ. ובכ"מ.

75 בפסוק המילה "העולם" כתובה בלי וי, ולכן אפשר לקרוא אותה "העלם". אדמו"ר הזקן מפרש אותה ככיסוי שחל בלבו של האדם.

Ecclesiastes 3:11 קהלת ג':יא

את-הכל עשה יפה בעתו גם את-העולם נתן בלבם מבלי אשר לא-ימצא האדם את-המעשה אשר-עשה האלקים מראש ועד-סוף:

He hath made every thing beautiful in its time; also He hath set the world in their heart, yet so that man cannot find out the work that G-d hath done from the beginning even to the end.

84 וימינו תחבקני

“שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני.” יד ימין היא חסד, המתבטא במצוות.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':ו'

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וַיְמִינִי תַּחְבֶּקֶנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו.

85 כמים הפנים לפנים

“כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם.” אהבת ה' המתבטאת במצוות מעוררת בנפש אהבה מקבילה.

Proverbs 27:19 משלי כ"ז:י"ט

כַּמִּים הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לִב־הָאָדָם לָאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כז, יט.

86 יוצר אור ובורא חושך

“יוצר אור ובורא חושך.” אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק כדי להראות שבריאה, עולם ה"בורא", מכונה הסתר.

Isaiah 45:7 ישעיהו מ"ה:ז

יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע אֲנִי ה' עֹשֶׂה כָּל־אֵלֶּה:

I form the light, and create darkness; I make peace, and create evil; I am the L-RD, that doeth all these things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מה, ז.

87 יערוך כמטר לקחי

“יערוך כמטר לקחי.” כאן הוא מתאר את המצוות כ"מים העליונים" היורדים מאצילות.

Deuteronomy 32:2 דברים ל"ב:ב'

יַעְרֹךְ כַּמָּטֶר לִקְחֵי תֹזֶל כַּטֵּל אֶמְרָתִי כְּשֶׁעִירָם עֲלִידָשָׁא וְכַרְבִּיבִים עָלַי עֹשֶׂב:

My doctrine shall drop as the rain, My speech shall distil as the dew; As the small rain upon the tender grass, And as the showers upon the herb

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, ב.

88 פקדת לשון פקידת עקרה

שם מוסבר ש"פקודי" הוא מלשון חיבור, כמו מאמר חז"ל "חייב אדם לפקוד את אשתו": המשכן הוא ה"ה" האחרונה של השם, השכינה ומקור נשמות ישראל, והחיבור של וי"ו וה"א נעשה באמצעות התורה והמצוות.

הערת קה"ת

ראה לעיל בפ' פקודי ד, סע"ג ואילך. יהל אור שם ע' רכה "ורש"י פי' פקד הוא ההריון ויעש הלידה, וא"כ גם כאן י"ל כן פקדת הארץ מה שמתעברת ע"י הגשמים ואח"כ והולידה. והרמב"ן מפרש שם בע"א הפקידה הזכירה של הדבר כי וכן בוהר שם".

I am my beloved's, and his desire is for me" (Song of Songs "7:11). "I am my beloved's, and his desire is for me." There are three desires. The desire of Israel is only for their Father in Heaven, as it is stated: "I am my beloved's, and his desire is for me." The desire of a woman is only for her husband, as it is stated: "Your desire shall be for your husband" (Genesis 3:16). The desire of the evil inclination is only for Cain ... and his ilk, as

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

79 אני לדודי ועלי תשוקתו

“אני לדודי ועלי תשוקתו.” הפסוק מבטא את התשוקה ההדדית בין ישראל לה'.

Song of Songs 7:11 שיר השירים ז':יא

אֲנִי לְדוּדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ:

I am my beloved's, and his desire is toward me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ז, יא.

80 וארז"ל בשה"ש . . לאביהם שבשמים

ההערה מפנה לפירוש הצמח צדק על תהלים, על פסוק זה, שבו נדון המדרש על תשוקת ישראל.

הערת קה"ת

ראה יהל אור ע"פ פקדת הארץ ע' רכז.

81 פקודי ה'

“פקודי הוי' ישרים, משמחי לב.” המצוות נקראות “פקודי”, מאותו שורש של “פקדת”.

Psalms 19:9 תהילים י"ט:ט'

פְּקוּדֵי ה' יִשְׁרִים מְשַׁחִי לֵב מִצֹּת ה' בְּרָה מְאִירַת עֵינַיִם:

The precepts of the L-RD are right, rejoicing the heart; the commandment of the L-RD is pure, enlightening the eyes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 רעוא דכל רעוין

באידרא רבא מצח הגולגולת העליונה נקרא “רצון הרצונות”, ורצונו של ז"א עומד כנגדו. אדמו"ר הזקן משתמש בכיטוי כדי לתאר את הרצון העליון שממנו נמשכות המצוות.

Zohar III, 129a זח"ג קכט, א

הערת קה"ת

זח"ג קכט, א. רפח, ב.

83 אהבתי אתכם אמר ה'

“אהבתי אתכם, אמר הוי'.” אהבת ה' לישראל היא השורש למצוות.

Malachi 1:2 מלאכי א:ב'

אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְאַמְרָתְם בְּמֶה אֶהְבֵּתֵנוּ הָלוֹא־אֵח עֲשׂו לַיַּעֲקֹב נְאֻם־ה' וְאֶהְבֵּתִי אֶת־יַעֲקֹב:

I have loved you, saith the L-RD. Yet ye say: 'Wherein hast Thou loved us?' Was not Esau Jacob's brother? Saith the L-RD; Yet I loved Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי א, ב.

89 והי' פקד את שרה

"והווי' פקד את שרה כאשר אמר." פקידה היא זכירתה של אישה עקרה כדי שתתעבר.

Genesis 21:1 בראשית כ"א:א'

והי' פקד את־שרה כאשר אמר ויצא־הי' לשרה כאשר דבר:

And the L-RD remembered Sarah as He had said, and the L-RD did unto Sarah as He had spoken

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כא, א. — ראה מאמרי אדה"א במדבר ע' קב ואילך.

90 עקרה לא ילדה

"רני עקרה לא ילדה." אדמו"ר הזקן מיישם זאת על כנסת ישראל בגלות, שאהבתה נסתר ונעדין לא נולדה.

Isaiah 54:1 ישעיהו נ"ד:א'

רְנִי עֲקֶרֶת לֹא יָלְדָה פָּצְחִי רְנֵה וְצַחֲלִי לֹא־תִחַל בְּיָרֵבִים בְּנֵי־שׁוֹמֵמָה מְבִנִי בְּעוֹלָה אָמַר ה'

Sing, O barren, thou that didst not bear, Break forth into singing, and cry aloud, thou that didst not travail; For more are the children of the desolate Than the children of the married wife, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נד, א.

91 הערת קה"ת מפנה לSong of Songs 5:2 למילים האלה.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב'

אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רֵעִיתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֶל קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the 'night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 הערת קה"ת מפנה לExodus 38:21 למילים האלה.

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבַדַּת הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרָן הַכֹּהֵן:

These are the accounts of the tabernacle, even the tabernacle of the testimony, as they were rendered according to the commandment of Moses, through the service of the Levites, by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 שכל תפלה היא בחי' לידת המוחין

ההערה אומרת שאדמו"ר האמצעי מביא זאת בשם פרי עץ חיים, ומסביר "שהולדת המוחין" פירושה שהאהבה והיראה, המכוסות בעומק ההתבוננות ("עיבור והעלם"), יוצאות מן ההעלם אל הגילוי בשעת התפילה.

הערת קה"ת

במאמרי אדה"א במדבר-א ע' קג מביא זה בשם הפע"ח. וראה שם בשער התפלה פ"ז. ובמאמרי אדה"א מבאר "דפי' לידת המוחין היינו בחי' המוחין דאורי"ר שמכוסים בעומק ההתבוננות שנקי' עיבור והעלם, ובשעת התפלה יוצאים מן ההעלם לגילוי" ע"ש. וביהל אור ע' עז כ' דכאן "מבואר שכדי להיות לידה וגילוי הוא ע"י קיום המצות וזהו פקדת הארץ ותשוקתה".

94 רבת תעשרנה

כשישראל עושים את רצון ה', הוא פוקד את הארץ פעם אחת והיא נותנת מיד, כמו שנאמר: "פקדת הארץ... תעשרנה" — היא נותנת לך אחד מעשרה.

Vayikra Rabbah 35:12 ויקרא רבה ל"ה:י"ב

95 רבת תעשרנה פלג

"פקדת הארץ ותשוקה, רבת תעשרנה, פלג אלקים מלא מים". אדמו"ר הזקן קורא את "ותשוקה" מלשון תשוקה, ודורש כל ביטוי בפסוק לפי הסדר.

Psalms 65:10 תהילים ס"ה:י'

פְּקַדְתִּי־הָאָרֶץ וַתִּשְׁקָהּ רַבַּת תַּעֲשֶׂרְנָה פֶּלֶג אֱלֹקִים מָלֵא מִים תִּכְנֶן דְּגָנָם כִּי־כֵן תִּכְנֶנָּה:

Thou hast remembered the earth, and watered her, greatly enriching her, with the river of G-d that is full of water; Thou preparest them corn, for so preparest Thou her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סה, י.

הגמרא אומרת שלשון "פקידה" נאמרת הן לגבי אישה, "והווי' פקד את שרה", והן לגבי גשם, "פקדת הארץ"; והיא מסבירה ש"פלג אלקים" הוא מעין אוצר בשמים שממנו יורד הגשם.

96

Taanit 8b:3 תענית ח' ב:ג'

נֶאֱמַר פְּקִידָה בְּאִשָּׁה, וְנֶאֱמַר פְּקִידָה בְּגִשְׁמִים. נֶאֱמַר פְּקִידָה בְּאִשָּׁה, דְּכַתִּיב: 'וְהוֹי פְּקִידָה' וְנֶאֱמַר פְּקִידָה בְּגִשְׁמִים, דְּכַתִּיב: 'פְּקִידָה הָאָרֶץ וַתִּשְׁקָהּ רַבַּת תַּעֲשֶׂרְנָה פֶּלֶג אֱלֹקִים מָלֵא מִים'.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

97 פלג אלקים מלא מים

המדרש אומר ש"נהר ה'" מלא מאז ששת ימי בראשית ולא חסר ממנו דבר, כשם שמי שמזיע בבית המרחץ אינו שוקל פחות לאחר מכן: מעיינו של ה' אינו נחסר לעולם.

Bereshit Rabbah 4:4 בראשית רבה ד:ד'

(... : "ויעל ה' את איוב מן הסערה וגוי מבין שערות ראשו" ועוד שאלו אי"ל אפשר (תהלים סה,): "פלג אלקים מלא מים" מששת ימי בראשית ולא חסר כלום אתמהא אי"ל הכנס ורחוץ ושקול עצמך עד שלא תכנס ומאחר שתכנס הלך כיון שיצא ושקל עצמו לא חסר כלום אי"ל כל אותה הזיעה שיצאת לא ממך יצאת אי"ל הן אי"ל ומה אתה שאתה ב"ו לא חסר מעיינך כלום מעיינו של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה הוי פלג אלקים מלא מים מששת ימי בראשית ולא חסר כלום אי"ר יוחנן נטל ...

A certain Samaritan asked Rabbi Meir, saying to him: 'Is it possible that the upper waters are suspended by the word of G-d?' He said to him: 'Yes.' He said to him: 'Bring me a tube with water.' He brought him a tube with water. He placed a gold plate on top if it, and the water did not stay in place; [he placed] a silver plate, and the water did not stay in place. When he put his finger on top of it, the water stayed in place.

... He

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

98 פ"ק דתענית

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ח, ב.

99 וברכות בראשית פרשה ד'

ההערה אומרת ש"יאהל אור" מצטט את המדרש הזה על תשוקת ה', ומוסיף שגם "פלג" הוא מלשון "פלגא", חצי: הפרדת המים העליונים שמעל לרקיע מן המים התחתונים שמתחתיו.

הערת קה"ת

"מעיינו של הקב"ה כו' פלג אלקים כו' גם לשון פלגא מה שחילק מים עליונים למעלה מהרקיע ומים התחתונים למטה באוקיינוס כו'" — מובא ביהל אור עה"פ.

100 ובערוך ערך קבה

ההערה מצטטת את הדברים: הערוך, בערך "קובה", מביא את תרגום "נחל ה" כ"קובתא דה", ומביא את השימוש בגמרא במילה "קובה" לאוהל שרחב למטה וצר למעלה.

הערת קה"ת

"וכן בערוך ערך קבה הביא בשם התרגום פלג אלקים קובתא דאלהא. עוד הביא שם ממנחות פ"ג ל"א ב' שלא יעשנה כקובה ופרש"י כאהל רחב מלמטה וקצר מלמעלה וכן פרק לפני אידיהן י"ח א' לישב בקובה..." יהל אור שם ע' רכה.

101 שם אלקים מתחלק ונעשה מ"י אליה

ההערה מביאה את המילון הקבלי הזה, לצד תיקוני זוהר, כמקור לחלוקת אלקים ל"מ"י ו"אלה".

Tikkunei Zohar, Tikkun 20 תקוני תיקון כ

הערת קה"ת

ת"ז תי כ-א (מב, ב). קה"י בערך אלקים (פסקא ששית). ובהבא לקמן — ראה סה"מ אדה"א במדבר-א ע' קז. והחרים — תרלי"א ע' סב. המשך בששה"ק תעריב ח"א ס"ע תצג ואילך.

102 וימינך מקרב חיקך כלה

"למה תמשוך ירך וימינך? מקרב חיקך כלה". המילה נכתבת "חקך" ונקראת "חיקך": יד ימין, חסד, הגנוזה בחיקה של יסוד דאימא.

Psalms 74:11 תהילים ע"ד:יא

לְמָה תִּשְׁכַּח יָדְךָ ויְמִינְךָ מִקְרֵב חִיקְךָ כְּלָה:

Why withdrawest Thou Thy hand, even Thy right hand?
Draw it out of Thy bosom and consume them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עד, יא.

103 ע"פ ואהי אצלו אמו

זהו ההסבר על "ואהי אצלו אמו". הוא פותח בתיאור ספירת העומר כמזבחין של יניקה וכהמתקת הגבורות, הנפעלים באדם באמצעות אתכפאי ואתהפכא.

הערת קה"ת

לקמן יח, ד.

104 נהר פלגיו ישמחו עיר אלקים

"נהר פלגיו ישמחו עיר אלקים". הפלגים הם החסדים הנמשכים מיסוד

דאימא.

Psalms 46:5 תהילים מ"ו:ה

נָהָר פִּלְגָיו יִשְׂמְחוּ עִיר־אֱלֹקִים קֹדֶשׁ מִשְׁכְּנֵי עֲלִיוֹן:

There is a river, the streams whereof make glad the city of
G-d, The holiest dwelling-place of the Most High

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 נהר פלגיו ישמחו עיר אלקים

הזוהר על משפטים שואל מהם "פלגיו" של הנהר, ומשיב שהם שורשיו, שכולם מושרשים במימי הנהר היוצא מעדן.

Zohar, Mishpatim 3:85-94 ספר זוהר, משפטים ג:פ"ה-צ"ד

The river, the channels thereof shall make glad the city of
G-d" (Ps. 46, 8). What are these channels? They are the roots
of the willows, which here are called "upper chambers".
These and the roots and the channels-all are rooted in those
waters of that mysterious river

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

106 ובשה"ש . . פי לשון עשירות

ההערה מצטטת את המדרש באמצעות "יאהל אור": תשוקת ישראל היא רק לאביהם שבשמים; תשוקת הגשמים היא לארץ; "אם זכיתם, תעשירנה; ואם לאו, תעשרנה — תיתן לכם אחד מעשרה".

הערת קה"ת

אין תשוקתן של ישראל אלא לאביהם שבשמים כו' תשוקתן של גשמים כו' זכיתם תעשירנה לא זכיתם תעשרנה שתעשה לכם אחד מעשרה כו'" — יהל אור שם ע' רכו.

107 הבריח התיכון

"והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה". זו המחשה לתפארת, העמוד האמצעי, המגיע עד כתר.

Exodus 26:28 שמות כ"ו:כ"ח

וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבֶּרֶךְ מִן־הַקֶּצֶה אֶל־הַקֶּצֶה:

and the middle bar in the midst of the boards, which shall
pass through from end to end

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כו, כח.

108 שיש לחם עני ולחם פג

הזוהר על פרשת ויחי מלמד שיש לחם שנקרא "לחם עוני" ולחם שנקרא "לחם פג", כשם שיש עץ חיים ועץ שהמוות תלוי בו.

Zohar, Vayechi 72:752-73:761 ספר זוהר, ויחי ע"ב:תשנ"ב-
ע"ג:תשס"א

In the expression "his bread" the reference of the word "his" is not specified; but we may divide the word lahm (his bread) into lehem van, that is, "the bread of van" (which signifies the heavens); hence it is written: "Behold, I will rain bread from heaven for you" (Ex. 16, 4). It is from thence that the tree of life is nourished and crowned, and when it receives this nourishment, then it "yields the dainties of the king". This king is the Community of Israel, who is fed ... therefrom

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

הערת קה"ת
שה"ש ד, יד.

114 "ואשים דברי בפיר". בלימוד תורה דבריו של ה' עצמו נמצאים בפיו של האדם: דיבור המצטרף לדיבור.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

ואשים דברי בפיר ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

115 "ונחה עליו רוח הוי", רוח חכמה ובינה". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על הרוח האלוקית השורה על מי שאומר דברי תורה.

Isaiah 11:2 ישעיהו י"א:ב'

ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה' And the spirit of the L-RD shall rest upon him, The spirit of wisdom and understanding, The spirit of counsel and might, The spirit of knowledge and of the fear of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 רוח ממלא

אונקלוס מתרגם "נפש חיה" כ"רוח ממלא". הדיבור נקרא "רוח", וכך נוצר הקשר בין לימוד תורה ל"רוח הוי".

Onkelos Genesis 2:7 תרגום אונקלוס על בראשית ב':ז

וכרא יי אלקים ית אדם עפרא מן אדמתא ונפח באפוהי נשמתא דחיי ויהות באדם לרוח ממלא:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

117 "ורוח אלקים מרחפת על פני המים". ה"רוח" היא מעל ה"מים": ההמשכה באמצעות התורה גבוהה יותר מן ההמשכה באמצעות המצוות.

Genesis 1:2 בראשית א':ב'

והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים:

Now the earth was unformed and void, and darkness was upon the face of the deep; and the spirit of G-d hovered over the face of the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 "עד יערה עלינו רוח ממרום". הרוח יורדת ממקום גבוה מאוד.

Isaiah 32:15 ישעיהו ל"ב:ט"ו

עדיערה עלינו רוח ממרום והיה מדבר לכרמל והכרמל ליצר יחשב: Until the spirit be poured upon us from on high, And the wilderness become a fruitful field, And the fruitful field be counted for a forest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119 דאורייתא מחכמה נפקת

על הפסוק "והחכמה מאין תמצא" אומר הזוהר שהתורה יוצאת מחכמה, מן המקום הנקרא קודש, ואילו חכמה יוצאת מן המקום הנקרא קודש הקודשים.

Zohar, Mishpatim 20:500-502 ספר זוהר, משפטים כ"ת:תק"ב For the Torah itself emanates from Wisdom, from the realm called."holiness", and Wisdom itself emanates from the re-

109 דלחם עני זהו בחי יבשה

מדוע היא נקראת יבשה? מפני שהיא "לחם עוני": היא סופגת את כל מימי העולם ונשארת יבשה עד שהיא מתמלאת מלמעלה, ואז המים זורמים.

Zohar, Bereshit 39:373-384 ספר זוהר, בראשית ל"ט:שע"ג-שפ"ד

The earth is called "dry" because it is "bread of the poor one" (Yesod), and it remains dry until this place fills it, and 'then the waters commence to flow from their sources

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

110 ארץ אשר לא במסכנות

"ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, לא תחסר כל בה". הארץ היבשה, לאחר שהתמלאה מים, שוב אינה ענייה.

Deuteronomy 8:9 דברים ח':ט'

ארץ אשר לא במסכנות תאכלינה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אכניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת:

a land wherein thou shalt eat bread without scarceness, thou shalt not lack any thing in it; a land whose stones are iron, and out of whose hills thou mayest dig brass

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ח, ט.

111 שלחייך פרדס

"שלחייך פרדס רימונים עם פרי מגדים". אדמו"ר הזקן קושר את המילה "שלחייך" ל"בית השלחין" — שדה יבש שיש להשקותו.

Song of Songs 4:13 שיר השירים ד':י"ג

שלחייך פרדס רימונים עם פרי מגדים כפרים עם נגידים:

Thy shoots are a park of pomegranates, With precious fruits; Henna with spikenard plants

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ד, ג.

112 בית השלחין

המילים כאן מצטטות את Moed Katan 20a:4. הקטע מופיע למטה.

Moed Katan 20a:4 מועד קטן כ"א:ד'

איתיביה: רגל עולה לו למנון שלשים, כיצד? קברו בתחילת הרגל — מונה שבועה אחר הרגל, ומלאכתו נעשית על ידי אחרים, ועבדיו ושפחותיו עושין בצנעא בתוך ביתו, ואין רבים מתעסקין בו, ששכר נתעסקו בו ברגל, ורגל עולה לו. תיובתא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

מ"ק כ, א.

113 נרד וכרכם

"נרד וכרכם, קנה וקינמו". אלה בשמים הצומחים מן השדה היבשה: מעלתה של עבודת האתכפיא.

Song of Songs 4:14 שיר השירים ד':י"ד

נרד וכרכם קנה וקנמו עם כליעצי לבונה מר ואהלות עם כלי ראשי כשמים:

Spikenard and saffron, calamus and cinnamon, With all the trees of frankincense; Myrrh and aloes, with all the chief spices

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כפי שנאמר "זה שמי לעולם", כאשר "לעולם" כתובה בכתוב חסר.

Kohelet Rabbah 3:11:3 קוהלת רבה ג':יא:ג

... [רבי] אומר אפלו לדבר עברה יפה בעתו]. רבי בנְיָמִין בְּשֵׁם רַבִּי לִוִּי אָמַר: גַּם אֵת הָעֵלֶם נָתַן בְּלִבָּם, אֶהְבֵּת עוֹלָם נָתַן בְּלִבָּם. אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן פָּחַדְתּוּ שֶׁל מֶלֶאכֶה הַמָּוֶת נָתַן בְּלִבָּם. נִחְמָה בְּרִיָּה דְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן אָמַר (בראשית א, לא): וְהָיָה טוֹב מָאֵד, וְהָיָה טוֹב, זֶה אָדָם. וְהָיָה טוֹב, זֶה יֶצֶר טוֹב, מָאֵד, זֶה יֶצֶר הָרָע. וְכִי יֶצֶר הָרָע טוֹב מָאֵד, אֲלֵא לְלַמֶּדֶךָ שְׁאֵלֻלִי יֶצֶר הָרָע, לֹא בָנָה אָדָם בֵּית, וְלֹא נָשָׂא אִשָּׁה, וְלֹא הוֹלִיד בָּנִים, שֶׁכֵּן שְׁלָמָה אֹמֵר (קהלת ד, ד): כִּי הִיא קִנְיָתָא אִישׁ מִרְעָהוּ. ...

Another matter, "He made everything beautiful in its time" – Rabbi Berekhya said that Rabbi Abbahu said in the name of Rabbi Elazar: The schism that was between Rehavam and Yerovam was fitting to have been between David and Sheva ben Bikhri, but the Holy One blessed be He said: The Temple has not yet been constructed and I am introducing a schism in the kingdom of the House of David? Rather, let the Temple be constructed and then, what will ultimately happen, will happen. Rabbi Binyamin said in the

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

127 זה שמי לעולם

"זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור". מכיוון ש"לעולם" כתובה בלי וי, חז"ל דורשים אותה מלשון "להעלים": שם הוי' נסתר.

Exodus 3:15 שמות ג':ט"ו

וַיֹּאמֶר עוֹד אֲלֵקִים אֶל־מֹשֶׁה כֹּה־תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִ' אֲלֵקִי אֲבֹתֵיכֶם אֲלֵקִי אֲבֹתֵיכֶם אֲלֵקִי יִצְחָק וְאֵלֵקִי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם זֶה־שְּׁמִי לְעֵלֶם וְזֶה זְכָרִי לְדֹר:

And G-d said moreover unto Moses: "Thus shalt thou say unto the children of Israel: The L-RD, the G-d of your fathers, the G-d of Abraham, the G-d of Isaac, and the G-d of Jacob, hath sent me unto you; this is My name for ever, and this is My memorial unto all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 לא כמו שאני נכתב אני נקרא

"לא כשאני נכתב אני נקרא: אני נכתב ביו"ד ה"א ונקרא באל"ף דל"ת". הגמרא מוסיפה שבעולם הבא השם ייקרא כפי שהוא נכתב.

Pesachim 50a:21-22 פסחים נ"א:כ"א-כ"ב

רַבִּי אֲבִינָא רַמִּי: כְּתִיב "זֶה שְׁמִי לְעֵלֶם" — "וְזֶה זְכָרִי לְדֹר דֹּר". אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: לֹא כְּשֶׁאֲנִי נִכְתָּב, אֲנִי נִקְרָא. נִכְתָּב אֲנִי בְּיֹד הָא, וְנִקְרָא אֲנִי בְּאֵלֶף דָּלֶת. הִדְרֹן עֲלָה אֱלוֹ עוֹבְרִין

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

8 פסוקה

129 כמים הפנים לפנים

"כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם". אהבת ה' המתבטאת במצוות מעוררת בנפש אהבה מקבילה.

Proverbs 27:19 משלי כ"ז:י"ט

כַּמֵּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לִבִּי־הָאָדָם לָאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

gion called "holy (lit. holiness) of holies".' Said R. Isaac: 'The Jubilee is also designated "holiness", as it is written: "For it is the jubilee; it shall be holiness (kodesh) unto you" (Lev. 14, 12). The Israelites who are destined to be "men of holiness" have a share in both (the Torah and the Jubilee)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

120 והחכמה מאין תמצא

"והחכמה מאין תמצא". ההסידות מפרשת זאת כך: "החכמה נמצאת מאין"; חכמה נמשכת מן הבחינה שלמעלה ממנה.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכֵמָה מֵאֵינָן תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

121 רוחא דנפיק

באידרא רבא יוצאת רוח מנחיריו של עתיק יומין אל ו"א, רוח החיים, וממנה יוצאת הרוח העתידה לנוח על מלך המשיח, כדי שיידע חכמה.

Zohar, Idra Rabba 9:63-10:73 ספר הזוהר, האדרא רבא ט"ס:ג-י"ע:ג

122 "שלחייך פרדס רימונים עם פרי מגדים". אדמו"ר הזקן קושר את המילה "שלחייך" ל"בית השליחין" — שדה יבש שיש להשקותו.

Song of Songs 4:13 שיר השירים ד':י"ג

שְׁלַחֲיֶךָ פְּרִדְס רִמּוֹנִים עִם פְּרִי מִגְדִּים כְּפָרִים עִם־נִגְרָדִים:

Thy shoots are a park of pomegranates, With precious fruits; Henna with spikenard plants

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 הזוהר מלמד שההתחלה הנסתרת נקראה רק "מי"; כשהיא ביקשה להתגלות, היא נבראה את "אלה", וכשחוברו האותיות הושלם השם אלקים. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר את "פלג אלקים".

Zohar, Introduction 4:12-5:21 ספר הזוהר, הקדמה ד':י"ב-ה':כ"א

124 הערת קה"ת מפנה ל Zohar, Vayechi 81:824-82:836 למילים האלה.

Zohar, Vayechi 81:824-82:836 ספר הזוהר, ויחי פ"א:תתכ"ד-פ"ב:תתל"ו

7 פסוקה

125 גם את העולם נתן בלבם

"גם את העולם נתן בלבם" — המילה "העולם" כתובה בלי וי. אדמו"ר הזקן מפרש אותה כרומזת לשם הנסתר שהוטבע בלב.

Ecclesiastes 3:11 קהלת ג':יא

אֶת־הַכֹּל עָשָׂה יְפֶה כַּעֲתוֹ גַּם אֶת־הָעֵלֶם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא־יִמָּצֵא הָאָדָם אֶת־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה הָאֱלֹקִים מֵרֵאשׁ וְעַד־סוֹף:

He hath made every thing beautiful in its time; also He hath set the world in their heart, yet so that man cannot find out the work that G-d hath done from the beginning even to the end.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 גם את העולם נתן בלבם

המדרש מפרש את "העולם" מלשון "העלם": ה' הסתיר את השם המפורש,

And it shall come to pass in that day, Saith the L-RD of hosts,
That I will cut off the names of the idols out of the land, And
they shall no more be remembered; And also I will cause the
.prophets And the unclean spirit to pass out of the land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי יג, ב.

136 כמעלת הזהב על הכסף

התניא מתאר אהבה נעלית מכל שאר האהבות, "כיתרון הזהב על הכסף" –
אהבה שהיא כחבוקי אש מן הגבורות העליונות של כינה. אדמו"ר הזקן
משווה אליה את העלייה העתידית של האתערותא דלתתא.

Tanya, Likkutei Amarim 50:2-3 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים
נ"ב:ג

אך לש עוד בחינת אהבה העולה על כולנה, כמעלת הזהב על הכסף,
והיא אהבה כ"רשפי אש" – מבחינת גבורות עליונות דכינה עילאה.
דהיינו, שעל ידי התבוננות בגדולת אי"סוף ברוך-הוא, דכולא קמיה
כלא ממש חשיב – תתלהט ותתלהב הנפש ליקר תפארת גדולתו
ולאסתכלא ביקרא דמלכא, כרשפי אש שלקבת עזה העולה למעלה,
ולתפוד מהפתילה והעצים שנאחזת בקו, והיינו, על ידי תגבורת יסוד
האש אלקי שבנפש האלהית, ומזה ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

137 והוא בלק"ת ביחזקאל

שם מוסבר ששורש מחלוקת קרח הוא דברי הארז"ל בלקוטי תורה על
יחזקאל, שלעתיד לבוא יהיו הלויים כוהנים, משום שאז הגבורות יתעלו
והחסדים יהיו משניים להן.

Song of Songs 8:3 שיר השירים ח:ג

שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני:

His left hand should be under my head, And his right hand
.should embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה גם לקמן פ' קרח נד, ב. שה"ש ח, ג. אוה"ת בראשית-א דף מא, א.

138 מסט' דעלמא דאתי

ברעיא מהימנא על "אשת חיל עטרת בעלה" נאמר: מצד עולם הבא היא
אינה כלי או משרתת שלו, אלא עטרה על ראשו, ואילו בעולם הזה היא
תחתיו.

Zohar, Terumah 54:575-585 ספר זוהר, תרומה נ"ד:תקע"ה-תקפ"ה

139 בין יתעלה בס"ג שלמעלה ממ"ה

ההערה מפנה לשם בעניין עליית בין לס"ג שמעל מ"ה.

הערת קה"ת

וע"ל רד"ה אם בחקותי הב' [מו, ג]. [כ].

140 בד"ה יהודה אתה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א מה, ב.

141 ביום ההוא תקראי אישי

"והיה ביום ההוא, נאום הוי", תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי".

130 מי ברא אלה

"שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה". הוזהר קורא את "מי" ואת "אלה"
כשני חלקיו של השם אלקים.

Isaiah 40:26 ישעיהו מ"ב:ו

שאו-מרום עיניכם וראו מי-ברא אלה המוציא במספר צבאם לכלם
בשם יקרא מרב אונים ואמין כח איש לא נעדר:

Lift up your eyes on high, And see: who hath created these?
He that bringeth out their host by number, He calleth them
all by name; By the greatness of His might, and for that He is
.strong in power, Not one faileth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 רבת תעשרנה

"פקדת הארץ ותשוקקה, רבת תעשרנה". החלק השני ביאר את הפסוק
ביטוי אחר ביטוי.

Psalms 65:10 תהילים ס"ה:י

פקדת-הארץ ותשוקקה רבת תעשרנה פלג אלקים מלא מים תכין דגנם
כ"כ תכניה:

Thou hast remembered the earth, and watered her, greatly
enriching her, with the river of G-d that is full of water; Thou
.preparest them corn, for so preparest Thou her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 ונחה עליו רוח הוי

"ונחה עליו רוח הוי". החלק השני יישם זאת על מי שמדבר דברי תורה.

Isaiah 11:2 ישעיהו י"א:ב

ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'
And the spirit of the L-RD shall rest upon him, The spirit of
wisdom and understanding, The spirit of counsel and might,
.The spirit of knowledge and of the fear of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

133 רוח ממלאא

אונקלוס מתרגם "נפש חיה" כ"רוח ממלאא", כפי שמציינת הערת קה"ת;
הדיבור נקרא "רוח".

Onkelos Genesis 2:7 תרגום אונקלוס על בראשית ב':ז

וברא יי אלקים ית אדם עפרא מן אדמתא ונפח באפוהי נשמתא דחיי
והות באדם לרוח ממלאא:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

פסוקה 9

134 ונחה עליו רוח ה'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם יא, ב.

135 ואת רוח הטומאה אעביר

"וגם את הנביאים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ". נבואת אחרית
הימים, שבה כבר לא יהיה צורך בתפילה מדי יום כדי להתגבר על ההסתר.

Zechariah 13:2 זכריה י"ג:ב

והיה כיום ההוא נאם ה' צבאות אכרית את-שמות העצבים מן-הארץ
ולא יזכרו עוד וגם את-הנביאים ואת-רוח הטומאה אעביר מן-הארץ:

הבטחה לקשר העתידי בין ישראל לה'.

Hosea 2:18 הושע ב'י"ח

וְהָיָה בַּיּוֹם־הַהוּא נֶאֱסֶה' תִּקְרָא אִישִׁי וְלֹא־תִקְרָאֵלִי עוֹד בְּעָלִי:

And it shall be at that day, saith the L-RD, That thou shalt call Me Ishi, And shalt call Me no more Baali.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

142 תרי"ג מצות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מכות בסופה.

143 תרי"ג מצות דאורייתא

הגמרא מלמדת שנמסרו למשה תרי"ג מצוות. אדמו"ר הזקן מוסיף עליהן את שבע מצוות דרבנן, ובכך מגיע למניין ת"ך.

Makkot 23b מכות כ"ג ב

144 וז' מצות דרבנן

ההערה מפנה לשם לדיון בשבע מצוות דרבנן.

הערת קה"ת

ראה לקוטי שיחות חכ"א ע' 401.

145 תרי"ג . . תר"ך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פרדס ש"ח, פ"ג.

146 פקוד כל בכור זכר

"פקוד כל בכור זכר לבני ישראל". פסוק זה מראה ש"פקוד" משמעו גם למנות.

Numbers 3:40 במדבר ג':מ'

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה פְּקֹד כָּל־בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבְּן־חֹדֶשׁ וְמַעְלָה וְשָׂא אֶת מִסְפָּר שְׁמֹתָם:

And the L-RD said unto Moses: 'Number all the first-born males of the children of Israel from a month old and upward, and take the number of their names

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ג, מ.

147 כרשפי אש

"רשפיה רשפי אש שלהבת יה". הריצה והצימאון של הנשמה יהיו כהבוקי אש העולים בלי קץ.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו'

שִׁימֵנִי כַחֲתָם עַל־לִבִּי כַחֲתָם עַל־רוּעִי כִּי־עָזָה כְּמוֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁה כְּשֶׁאוֹל קִנְאָה רֶשֶׁפִּיָּה רֶשֶׁפִּי אֵשׁ שְׁלֶהֱבֶתִיָּה:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

148 הגמרא מציינת את הסתירה בין "מספר בני ישראל" ובין "אשר לא ימד ולא ייספר", ומיישבת אותה: פסוק אחד נאמר כשיראל עושים את רצון

ה', והאחר כשאינם עושים אותו; היא גם לומדת מכאן שאסור למנות את ישראל במישרין.

Yoma 22b:5 יומא כ"ב ב:ה'

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי, רַבִּי יוֹנָתָן רִמִּי, כְּתִיב: "וְהָיָה מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם", וְכִתִּיב "אֲשֶׁר לֹא יִמָּד וְלֹא יִסְפָּר"?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

149 אם ישראל עושין תשובה נגאלין

רבי אליעזר אומר שאם ישראל יעשו תשובה, הם ייגאלו. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להראות את כוחה של התשובה, שבאה ממדרגה שלמעלה ממספר.

Sanhedrin 97b:14-15 סנהדרין צ"ז ב:י"ד-ט"ו

אָמַר רַבִּי: כְּלוּ כָּל הַקִּיצִין, וְאִין הַדְּבַר תְּלוּי אֱלָא בְּתִשְׁבּוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וְשְׁמוּאֵל אָמַר: דִּיּוּ לְאַבְל שְׁיַעֲמֹד בְּאַבְלוּ. כְּתִנְאַי: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה – נִגְאָלִין, וְאִם לֹא – אִין נִגְאָלִין. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אִם אִין עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה אִין נִגְאָלִין? אֱלָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲמִיד לְהֵן מֶלֶךְ שְׁגֻזוּתֵינוּ קִשּׁוּת בְּהֵמוֹ, וְיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה וּמַתְזַקִּין לְמוֹטָב. תִּנְיָא אִידֵךְ: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אִם יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה – נִגְאָלִין, שְׁנֶאָמַר: "שׁוּבוּ ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין צז, ב.

150 ויצעקו אל ה'

"ויצעקו אל הוי' בצר להם". זעקת התשובה נובעת מאש הנשמה ומצימאונה.

Psalms 107:6 תהילים ק"ז:ו'

וַיִּצְעֲקוּ אֶל־ה' בְּצָר לָהֶם מִמַּצְוֹקוֹתֵיהֶם יִצְּלֵם:

Then they cried unto the L-RD in their trouble, And He delivered them out of their distresses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קז, ו.

151 בינה ליבא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

152 בינה לבא

בתפילות של אליהו: "בינה היא הלב, ובה הלב מבין". התשובה העליונה היא בבינה.

Tikkunei Zohar 17a:17-19 תקוני הזהר י"ז א:י"ז-י"ט

מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אלן תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו. כתר עליון איהו כתר מלכות. ועליה *אתמר מגיד מראשית אחרית. ואיהו קרקפתא דתפלי (נ"א קרקפתא דלא מנה תפלי). *מלגו איהו יוד קא ואו קא דאיהו ארח אצילות. איהו שקיו דאילנא בדרועוי וענפוי (נ"א ואנפוי). כמ"א דאשקי לאילנא ואתרכי בההוא שקיו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

153 ולתבונתו אין מספר

"גדול אדוננו ורב כוח, לתבונתו אין מספר". הבינה, שורש התשובה העליונה, היא למעלה ממספר.

Psalms 147:5 תהילים קמ"ז:ה'

גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב־כֹּחַ לְתַבּוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר:

Great is our L-rd, and mighty in power; His understanding is infinite

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמז, ה.

154 רמ"ח אברים דמלכא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ל.

155 ט"ס טפ"ט

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

!ERROR#

156 וגם נקי מצות המלך

ההערה מפנה להערת הרבי שם על כך שהמצוות נקראות "פקודי המלך".

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ ת"ש, ע' 48.

157 סד"ה כי ההרים ימושו

ההערה אומרת שמוסבר שם שבעל התשובה, באמצעות התעוררות רחמים רבים, ממשיך מ"ג מידות הרחמים של אריך אנפין, אורות שלמעלה מהכלים, שממנו האור אינו נמשך בסדר ההשתלשלות. הקטע עוסק ב"ברית העליונה", המגלה את מה שלמעלה מאוד מהשתלשלות.

הערת קה"ת

לקו"ת תצא מא, ב. דשם מבאר דבע"ת ע"י שמעורר רחמים גדולים הוא מבחי י"ג ת"ד דא"א שהוא אורות שלמעלה מהכלים ומשם נמשך האור שלא בסדר ההשתלשלות ע"ש.

158 שהחול הוא למעלה מן הים

ההערה מפנה לשם בעניין החול שמעל הים.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויקרא-א ע' קכט.

159 אשר שמתו חול

"אשר שמתו חול גבול לים". החול נמצא מעל הים וקובע את גבולותיו.

Jeremiah 5:22 ירמיהו ה:כ"ב

האזתי לא-תיראו נאם-ה' אם מפני לא תחילו אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי חוֹל גְּבוּל לַיָּם חִקְיָעוֹלָם וְלֹא יַעֲבֹרֵנָהוּ וַיִּתְּגַעְשׂוּ וְלֹא יוֹכְלוּ וְהָמוּ גִלְיוֹ וְלֹא יַעֲבֹרֵנָהוּ:

Fear ye not Me? saith the L-RD; Will ye not tremble at My presence? Who have placed the sand for the bound of the sea, An everlasting ordinance, which it cannot pass; And though the waves thereof toss themselves, yet can they not prevail; Though they roar, yet can they not pass over it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיה ה, כב.

160 יורדי הים

"יורדי הים באניות". יורדים אל הים: הים נמוך מן היבשה.

Psalms 107:23 תהילים ק"ז:כ"ג

יְיָ יוֹרְדֵי הַיָּם בְּאֲנִיּוֹת עֹשֵׂי מְלָאכָה בַּיָּם רַבִּים:

They that go down to the sea in ships, That do business in —great waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קז, כג.

161 לרוקע הארץ על המים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם קלו, ו.

162 לרוקע הארץ על המים

"לרוקע הארץ על המים". הארץ נמצאת מעל המים.

Psalms 136:6 תהילים קל"ו:ו'

לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל־הַמַּיִם כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדּוֹ:

To Him that spread forth the earth above the waters, For His mercy endureth for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

163 סי' ל"א

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פסוק כא.

164 כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר

"כי ברא הוי' חדשה בארץ: נקבה תסובב גבר". לעתיד לבוא המקבל יעלה על המשפיע.

Jeremiah 31:22 ירמיהו ל"א:כ"ב

עַד־מָתִי תִתְחַמְקִין הַבַּת הַשּׁוֹכֵכָה כִּי־בָרָא ה' חֲדָשָׁה בָּאָרֶץ נִקְבָּה תִסּוּבֵב גִּבּוֹר:

How long wilt thou turn away coyly, O thou backsliding daughter? For the L-RD hath created a new thing in the .earth: A woman shall court a man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

165 כאשר ירד הגשם

"כי כאשר ירד הגשם ... מן השמים ... והשקה את הארץ, והולידה והצמיחה". כעת הארץ מצמיחה רק באמצעות הגשם שהיא מקבלת.

Isaiah 55:10 ישעיהו נ"ה:י'

כִּי כַאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב כִּי אִם־הִרְוָה אֶת־הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהַצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע לְזֶרַע וְלֶחֶם לְאֹכֶל:

For as the rain cometh down and the snow from heaven, And returneth not thither, Except it water the earth, And make it bring forth and bud, And give seed to the sower and bread to ;the eater

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה נה, י.

181 כל היושב ושונה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ראה תדא"ר רפ"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד.

182 ורוח אלקים מרחפת

המילים כאן מצטטות את Genesis 1:2. הקטע מופיע למטה.
Genesis 1:2 בראשית א':ב'
וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחָשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל־
פְּנֵי הַמַּיִם:
Now the earth was unformed and void, and darkness was
upon the face of the deep; and the spirit of G-d hovered over
the face of the waters
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
בראשית א, ב.

183 סד"ה והניף ידו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
לעיל צו יז, א.

184 עד יערה עלינו רוח ממרום

המילים כאן מצטטות את Isaiah 32:15. הקטע מופיע למטה.
Isaiah 32:15 ישעיהו ל"ב:ט"ו
עַד־יַעְרָה עָלֵינוּ רוּחַ מִמְרוֹם וְהָיָה מְדִבֵּר לְכַרְמֶל וְחִפְרָמַל לִיעֵר יִחְשָׁב:
Until the spirit be poured upon us from on high, And the
wilderness become a fruitful field, And the fruitful field be
counted for a forest
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
ישע"י לב, טו.

185 שהרוח יורד ממקום עליון וגבוה מאד

ההערה אומרת שהצמח צדק מעיר שם שהקביעה שרוח יורדת ממקום גבוה מאוד נראית כסותרת את דברי עז חיים בסופו, שלפיהם האש גבוהה מן הרוח.
הערת קה"ת
ראה ביאה"ו להצ"צ-ב ע' תתקמ שלכאורה הוא נגד מ"ש בע"ח בסופו דאש גבוה מרוח ע"ש.

186 דאורייתא מחכמה נפקת

הערת קה"ת מפנה Zohar II, 85a למילים האלה.
Zohar II, 85a זח"ב פה, א
הערת קה"ת
זח"ב פה, א. קכא, א.

187 והחכמה מאין תמצא

המילים כאן מצטטות את Job 28:12. הקטע מופיע למטה.
Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב
וְתַחֲקֶמָה מֵאֵין תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:
But wisdom, where shall it be found? And where is the place
of understanding
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

and those words of Zion (distinction) "thou art 'Ami". The word 'Ami (my people) may be read 'Imi (with me), meaning "to be a collaborator with Me"; for just as I made heaven and earth by a word, as it says: "By the word of the L-rd the heavens were made" (Ps. 33, 6), So dost thou. Happy are those ... who devote themselves to the study of
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

178 התלמוד הירושלמי אומר שבכל הכתובים ישראל נקראים ציון רק בפסוק זה. אדמו"ר הוקן מסביר מדוע נעשה כאן שימוש בשם ציון.

Jerusalem Talmud Taanit 4:2:15 תלמוד ירושלמי תענית ד':ב':ט"ו
רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסא. לעולם אין העולם עומד אלא על הקרבנות. תמן תנינן. שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה. הוא היה אומר. על שלשה דברים העולם עומד. על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ושלשתן בפסוק אחד. ואשים דבריי בפיך. זו תורה. ובצל ידי כסיתיך. זו גמילות חסדים. ללמדך שכל מי שהוא עסוק בתורה ובגמילות חסדים זכה לישוב בצילו של הקדוש ברוך הוא. הלא היא דכתיב מה יקר חסדך אלקים ובני אדם ...

Rebbi Jacob bar Aha in the name of Rebbi Yasa: The world only continues to exist by the sacrifices. There, we stated 1:2.: "Simeon the Just was of the remainders of the Great Assembly. He used to say, the world continues to exist by three things, by the Torah, by worship, and by labors of love" All three are in one verse. 51:16.: I shall put My word in your mouth, that is Torah. By the shadow of My hands I shall ... cover you, these are labors of love; to

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY)

179 בצלמנו כדמותנו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". תורה אור מפרש את הצלם כרוחניות של רמ"ח המצוות, איבריו של המלך.

Genesis 1:26 בראשית א':כ"ו
וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵנוּ וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ:
And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

180 רוח ממלא

הערת קה"ת מפנה לGenesis 2:7 למילים האלה.
Genesis 2:7 בראשית ב':ז'
וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם עֹפֶר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בָּאָפִיו נֶשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:
Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תרגום של נפש חי (בראשית ב, ז).

איוב כח, יב.

188 בפי מקץ סד"ה מזוזה מימין

הקטע מסביר שהמלאך "מנשק" את התפילות, מכניס את הבל פיו באותיותיהן ומעלה אותן לשורשן בכתר, שבו יש רחמים פשוטים; ואילו התורה, הבאה מחכמה, היא "אש" וגבורות. בהמשך הוא מיישם זאת על המצוות, "נר מצוה".

הערת קה"ת

תו"א מג, ב. בביאה"ז להצ"צ שם מצייין גם לתו"א זה ומוסיף "ועמ"ש בביאור דמזוזה מימין בסגנון אחר דאף שרוח למטה מאש מ"מ שרשו גבוה יותר ולכן האויר דק יותר מהאש כו" ע"ש.

189 ע"פ פקודי המשכן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לעיל פי פקודי ג, ג ואילך.

190 גם את העולם נתן

המילים כאן מצטטות את Ecclesiastes 3:11. הקטע מופיע למטה.

Ecclesiastes 3:11 קהלת ג:י"א

אֶת־הַכֹּל עָשָׂה יְפֶה בְּעֵתוֹ גַּם אֶת־הָעֵלֶם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא־יִמָּצֵא הָאָדָם אֶת־הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה הָאֱלֹקִים מֵרֵאשִׁית וְעַד־סוֹף:

He hath made every thing beautiful in its time; also He hath set the world in their heart, yet so that man cannot find out the work that G-d hath done from the beginning even to the .end

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ג, יא.

191 זה שמי לעלם

המילים כאן מצטטות את Exodus 3:15. הקטע מופיע למטה.

Exodus 3:15 שמות ג:ט"ו

וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹקִים אֱלֹמֶשֶׁה כֹּה־תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִ' אֱלֹקֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹקֵי אַבְרָהָם אֱלֹקֵי יִצְחָק וְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם זֶה־שְּׁמִי לְעֵלֶם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר:

And G-d said moreover unto Moses: 'Thus shalt thou say unto the children of Israel: The L-RD, the G-d of your fathers, the G-d of Abraham, the G-d of Isaac, and the G-d of Jacob, hath sent me unto you; this is My name for ever, and .this is My memorial unto all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ג, טו.

192 לא כמו שאני נכתב

המילים כאן מצטטות את Pesachim 50a:21-22. הקטע מופיע למטה.

Pesachim 50a:21-22 פסחים נ"א:כ"א-כ"ב

רַבִּי אֲבִינָא רַמִּי: כְּתִיב "זֶה שְׁמִי לְעֵלֶם" — "וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר". אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לֹא כְּשֶׁאֲנִי נִכְתָּב, אֲנִי נִקְרָא. נִכְתָּב אֲנִי בְּיֹד הָא, וְנִקְרָא אֲנִי בְּאֵלֶּף דָּלֶת. הִרְוּ עֲלֵה אֵלֶּי עוֹבְרִין

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים נ, א.

193 וזהו יהי . . היינו בחיי מצות...

ההערה מפנה לשם לביאור "מספר" שבפסוק כמצוות.

הערת קה"ת

ראה אזה"ת נ"ך א-ע' תכו.

פסוקה 10

194 רבי מאיר מלמד שבין אם הם נוהגים כבנים ובין אם לאו, ישראל נקראים בניו של ה', והוא מביא, בין השאר, את הפסוק "במקום שנאמר להם: 'אינכם עמי', ייאמר להם: 'בני אֵל חִי'."

Kiddushin 36a:12 קידושין ל"ו א:י"ב

רַבִּי מֵאִיר אָמַר: בֵּין כֶּה וּבֵין כֶּה אַתֶּם קְרוּיִם בְּנִים, שְׁנֵאֲמַר: "בְּנִים סְקִלִים הֵמָּה", וְאָמַר: "בְּנִים לֹא אֲמֵן בָּם", וְאָמַר: "זֶרַע מְרַעֵם בְּנִים מְשַׁחֲתִים", וְאָמַר: "וְהָיָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יֹאמַר לָהֶם לֹא עָמִי אַתֶּם יֹאמַר לָהֶם בְּנֵי אֵל חִי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

195 לא עמי אתם

"במקום שנאמר להם: 'אינכם עמי', ייאמר להם: 'בני אֵל חִי'". המאמר מסביר את שני השמות.

Hosea 2:1 הושע ב:א'

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמָּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יֹאמַר לָהֶם לֹא־עָמִי אַתֶּם יֹאמַר לָהֶם בְּנֵי אֱלֹהִי:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye .are the children of the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ב, א.

196 בצלמנו כדמותנו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו." המצוות הן "צלם" זה, ובאמצעותן ישראל הם "אדם בדמותו".

Genesis 1:26 בראשית א:כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדִמּוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְּדִגְתַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon .the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

197 ביד"ה וארשתיה לי

שם מתבאר הפסוק "וארשתיה לי לעולם": בזמן שבית המקדש אינו עומד, כנסת ישראל היא "סוכת דוד הנופלת", עולה ויורדת; אבל לעתיד היא תעמוד לעולם ללא הפסק, ולכן אנו עדיין מבקשים "קדשנו במצוותיה".

הערת קה"ת

לקמן ח, ג.

198 מבלי אשר לא ימצא

"כדי שלא ימצא האדם את המעשה אשר עשה ה' מראש ועד סוף." אדמו"ר

אתערותא דלעילא ואתערותא דלתתא.

Berakhot 60a:14 ברכות ס' א:י"ד

ומי מהני רחמי? והאמר רב יצחק בריה דרב אמי: איש מזריע תחלה — יולדת נקבה, אשה מזרעת תחלה — יולדת זכר. שנאמר: "אשה כי תזריע ויולד זכר!" הכא במאי עסקינן — כגון שהזריעו שניהם בבת אחת.

But is it of any avail to pray [during the first forty days that it should be a male child]? For lo, R. Isaac b. R. Ammi has said : If it is the man who first emits seed his wife bears a daughter ; but if the woman first emits seed she gives birth to a son ; as it is said, "If a woman emits seed and bare a male child" (Lev. xii. 2)! With what are we here dealing ? For instance, if ... they both emit seed

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

Niddah 25b:17-18 נדה כ"ה ב:י"ז-י"ח

מהו דתימא: הואיל ואמר רב יצחק בר אמי, אשה מזרעת תחלה — יולדת זכר, איש מזריע תחלה — יולדת נקבה, מדקא זכר — הא נמי זכר. קא משמע לן: אימא שניהם הזריעו בבת אחת, האי זכר והאי נקבה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ברכות ס, א. נדה כה, ב.

203 בת קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי לבנים

רבי יוסי שמע בחורבות ירושלים קול מן השמים הומה כיונה ואומר: "אוי, שהחרבתי את ביתי והגליתי את ילדיי". קולו של זמן הגלות.

Berakhot 3a:14 ברכות ג' א:י"ד

ואמר לי: בני, מה קול שמעתי בחורבה זו? ואמרתי לו: שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת: "אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני לבין אומות העולם". ואמר לי: חייך ראשך, לא שעה זו בלבד אומרת כך, אלא בכל יום ויום, שלש פעמים אומרת כך. ולא זו בלבד אלא, בשעה שישאל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין "יהא שמייה הגדול מבורך", הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו, ואומר: אשרי המלך ...

Then he said to me, "My son, what sound didst thou hear in that ruin ?" I answered, "I heard a Bat Kol moaning like a dove, crying, 'Alas for My children for whose iniquities I destroyed My house, burnt My Temple, and exiled them among the nations !'" He said to me, "By thy life and the life of thy head, not only at this hour does it so cry, but thrice daily it exclaims thus. Moreover, whenever the Children of ... Israel enter their Synagogues and Houses of

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

204 רפ"ק דברכות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ג, א.

הזקן מפרש זאת כעת על המצב העתידי, שבו אין ראשית וסוף.

Ecclesiastes 3:11 קהלת ג:י"א

את־הכל עשה יפה בעתו גם את־העלם נתן בלבם מבלי אשר לא־ימצא האדם את־המעשה אשר־עשה האלקים מראש ועד־סוף:

He hath made every thing beautiful in its time; also He hath set the world in their heart, yet so that man cannot find out the work that G-d hath done from the beginning even to the .end

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ג, יא.

199 כחשכה כאורה

"גם חושך לא יחשיך ממך, ולילה כיום יאיר; כחשכה כאורה." למעלה ולמטה יהיו שווים.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גם־חשך לא־יחשיך ממך וְלִילָה כִּיּוֹם יֵאִיר כַּחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, יב.

200 במקום שבע"ת עומדים

רבי אבהו אומר: במקום שבו עומדים בעלי תשובה, צדיקים גמורים אינם עומדים. אדמו"ר הזקן קושר זאת למילים "במקום" בפסוק בהושע.

Berakhot 34b:22-23 ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין — צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: "שלוש שלום לרחוק ולקרוב". "לרחוק" ברישא, וחדר "לקרוב". ורבי יוחנן אמר לה: מאי "רחוק" — שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא. ומאי "קרוב" — שהיה קרוב לדבר עבירה, ונתרחק ממנו השתא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off [from G-d] first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply : What means "To him that is far off"? To him who was far off from transgression from the first ; and ... what

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב. ראה הערת כ"ק אדמו"ר לסי' המאמרים ה'תש"ט, ע' 183.

201 הערת קה"ת מפנה Bamidbar Rabbah 2:12 למילים האלה.

Bamidbar Rabbah 2:12 במדבר רבה ב:י"ב

11 פסקה

202 איש מזריע תחלה

רב יצחק בנו של רב אמי: אם האיש זורע תחילה, האישה יולדת נקבה; אם האישה זורעת תחילה, היא יולדת זכר. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על

בראשית כד, א.

211 בשעתא חדא ביומא חדא ברגעא חדא

אשרי בעלי התשובה, שבשעה אחת, ביום אחד וברגע אחד מתקרבים להקדוש ברוך הוא, מה שאין כן אפילו בצדיקים גמורים, שהתקרבו במשך שנים רבות.

Zohar, Chayei Sara 15:114-16:121 ספר הזוהר, חיי שרה ט"ו:קי"ד-ט"ז:קכ"א

Happy are the penitent who in the space of one day, one hour, nay, one second, can draw near to the Holy One, as near as even the truly righteous in the space of many years. Abraham did not reach that high grade until he was old, as already said. So, too, David, of whom it is written, "and King David was old, he came into days" (I Kings 1, 1). But the penitent immediately finds entrance, and is brought close to the Holy One, blessed be He

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

212 יש קונה עולמו

רבי בכה ואמר: יש מי שקונה את עולמו בשעה אחת, ויש מי שקונה אותו במשך שנים רבות.

Avodah Zarah 10b:15-16 עבודה זרה י"ב:ט"ו-ט"ז

יצתה בת קול ואמרה: קטיצה פר שלום מזמן לחיי העולם הבא. בכה רבי ואמר: יש קונה עולמו בשעה אחת, ויש קונה עולמו בכמה שנים. אנטונינוס שמשיה לרבי, אדרבן שמשיה לרבי. כי שכיב אנטונינוס, אמר רבי: נתפרדה תבילה. כי שכיב אדרבן, אמר רבי:

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"י, ב. ושי"נ.

213 ויקרא ה' ה'

"ויקרא: הוי' הוי' אל רחום וחנון". תחילתן של שלוש עשרה מידות הרחמים.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו'

ויעבר ה' על־פניו ויקרא ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורחב־חסד ואמת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ו.

214 הוי' הוי' ופסיק טעמא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ג (קלה, א. רפט, ב). [כ].

215 תעלומות לב

"כי הוא יודע את נסתרות הלב". הנקודה הפנימית ביותר שבלב, שלמעלה מן השכל.

Psalms 44:22 תהילים מ"ד:כ"ב

הלא אֱלֹהִים יִחְקְרוּזֹאת כִּי־הוא יֵדַע תַּעֲלֹמוֹת לִבִּי:

Would not G-d search this out? For He knoweth the secrets of the heart

פסקה 12**205 ופ"ב דחגיגה**

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

טו, א.

206 יצאה בת קול ואמרה: "שוכו בנים שובבים", חוץ מאחר. הקול הקורא לתשובה מלמעלה.

Chagigah 15a:6 חגיגה ט"ו א:ו'

אפקיה למיטטרון ומחיוה שיתין פולסי דנורא. אמרו לקה: מאי טעמא כי חזיתיה לא קמת מקמיה? איתיהיבא לקה רשותא למימחק וכוותא דאחר. יצתה בת קול ואמרה: "שוכו בנים שובבים" — חוץ מאחר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

207 ע"פ אדם כי יקריב

שם "אדם" הוא "דמות כמראה אדם" שעל הכיסא: ה' מתלבש בעשר הספירות, הנקראות רמ"ח איברי המלך, וי"אדם מכם כי יקריב קרבן" הוא ההתעוררות מלמעלה, מן האדם העליון, המקרבת את לב האדם שלמטה אל ה', "כמים הפנים לפנים".

הערת קה"ת

לקרי"ת ויקרא ב, ג.

208 זכר חסדו

"זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל". "זכר" פירושו גם "זכר", כלומר זכר: לידת החסדים בעתיד.

Psalms 98:3 תהילים צ"ח:ג'

זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל־אפסי־ארץ את ישועת אלקינו:

He hath remembered His mercy and His faithfulness toward the house of Israel; All the ends of the earth have seen the salvation of our G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צח, ג.

209 את מספר ימך אמלא

"את מספר ימך אמלא". תורה ומצוות נמדדות במספר.

Exodus 23:26 שמות כ"ג:כ"ו

לא תהיה משפלה ועקרה בארצה את־מספר ימך אמלא:

None shall miscarry, nor be barren, in thy land; the number of thy days I will fulfil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כג, כו.

210 ואברהם זקן בא בימים

"ואברהם זקן בא בימים". עבודה המצטברת מיום ליום.

Genesis 24:1 בראשית כ"ד:א'

ואברהם זקן בא בימים וה' בֵּרַךְ אֶת־אֲבִרָהֶם בְּכָל:

And Abraham was old, well stricken in age; and the L-RD had blessed Abraham in all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

216 ממעמקים קראתיך

"ממעמקים קראתיך, הוי". תשובה מעומק הלב.

Psalms 130:1 תהילים ק"א:

שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קל, א.

217 שמי רבא מברך

מי שעונה "אמן, יהא שמיא רבא מברך" בכל כוחו, קורעים לו את גזר דינו. אדמו"ר חזקוני משתמש במילה "לעולם" שבמענה זה — "לעולם" — כרמז להתגלות השם הנסתר.

Berakhot 3a:6 ברכות ג' א'

לְעוֹלָם קִסְבֵּר שְׁלֹשׁ מִשְׁמְרוֹת הָיוּ הַלֵּילָה, וְהָא קִמְשַׁמֵּע לָן: דְּאִיכָא מִשְׁמְרוֹת בְּרִיקֵיע וְאִיכָא מִשְׁמְרוֹת בְּאֶרְעָא. דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ מִשְׁמְרוֹת הָיוּ הַלֵּילָה, וְעַל כָּל מִשְׁמֵר וּמִשְׁמֵר יוֹשֵׁב הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשׁוֹאֵג כְּאִרִי, שְׁנֹאֵמֵר: "הִי מִפְּרוּם יִשְׂרָאֵל, וּמִמְעוֹן קִדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שְׁאֵג שְׁאֵג עַל נִוְהוֹ".

His opinion is certainly that there are three watches in the night ; but his intention is to inform us that there are watches in heaven as on earth. For there is a teaching : R. Eliezer says : There are three watches in the night, and at each watch, the Holy One, blessed be He, sits enthroned and roars like a lion ; as it is said, "The L-rd doth roar from on high, and utter His voice from His holy habitation ; He doth ... mightily roar because of

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

Shabbat 119b:5 שבת קי"ט ב'ה'

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוִי: כָּל הָעוֹנָה "אָמֵן יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּא מְבָרַךְ" בְּכָל כּחוֹ, וְקוֹרְעִין לוֹ גִּזְרֵי דִינוֹ, שְׁנֹאֵמֵר: "בְּפִרְוֵעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עִם בְּרַכּוֹ הִי". מֵאִי טַעְמָא "בְּפִרְוֵעַ פְּרָעוֹת" — מִשּׁוּם דְּ"בְרַכּוֹ הִי". רַבִּי חִיָּיא בַר אָבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילוּ יֵשׁ בּוֹ שְׁמִיָּה שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה — מוֹחֲלִין לוֹ. כָּתִיב הִכָּא: "בְּפִרְוֵעַ פְּרָעוֹת", וְכָתִיב הִתֵּם: "כִּי פָּרוּעַ הוּא". אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: כָּל הָעוֹנָה "אָמֵן" בְּכָל כּחוֹ פּוֹתְחִין לוֹ שְׁעָרֵי גִן עֶדֶן, שְׁנֹאֵמֵר: "פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְנָבֵא גוֹי צְדִיק ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ברכות ג', א. שבת קיט, ב.

218 ונקבצו בני יהודה

"ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ... כי גדול יום יורעאל".

Hosea 2:2 הושע ב' ב'

וְנִקְבְּצוּ בְנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַחְדוֹ וְשָׂמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יְיָרְעָאֵל:

And the children of Judah and the children of Israel shall be gathered together, and they shall appoint themselves one head, and shall go up out of the land; for great shall be the day of Jezreel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ב, ב.

219 הפעם אודה

לאה קראה ליהודה בשם זה ואמרה: "הפעם אודה את הוי". יהודה מבטא הודאה מלמטה למעלה.

Genesis 29:35 בראשית כ"ט:ל"ה

וַתֵּהָר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר הַפֶּעַם אוֹדָה אֶת־יְיָ עַל־כֵּן קָרָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֵד מִלְּדוֹת:

And she conceived again, and bore a son; and she said: 'This time will I praise the L-RD.' Therefore she called his name Judah; and she left off bearing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כט, לה.

220 שהוא בחי' ממטה למעלה

ההערה אומרת שבמאמר זה של הרבי מוסבר שיהודה מבטא את התנועה מלמטה למעלה.

הערת קה"ת

נתבאר בד"ה ויגש אליו יהודה — תשכ"ה (נ' בקונטרס ה' טבת תשנ"א).

221 כי לא מחשבותי מחשבותיכם

"כי לא מחשבותי מחשבותיכם". המבט מלמעלה והמבט מלמטה הפוכים זה מזה.

Isaiah 55:8 ישעיהו נ"ה:ח'

כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי נְאֻם יְיָ

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה נה, ח.

222 למהוי אחד באחד

בוהר על שבת: כשם שהקדוש ברוך הוא אחד למעלה, כך כנסת ישראל נעשית אחת בסוד "אחד למטה", "להיות אחד באחד".

Zohar II, 135a זח"ב קלה, א

הערת קה"ת

זח"ב קלה, א.

223 ע"פ ויגש אליו יהודה

שם, לעתיד לבוא, יוסף ויהודה מתחברים באחדות אמיתית, "להיות אחד באחד", ויהודה עולה מעל יוסף, על פי "אשת חיל עטרת בעלה"; הקטע עצמו מפנה בחזרה למאמר זה על "ונקבצו ... ראש אחד".

הערת קה"ת

תו"א מד, ב.

224 כי גדול יום יורעאל

"ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ... כי גדול יום יורעאל".

Hosea 2:2 הושע ב' ב'

וְנִקְבְּצוּ בְנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַחְדוֹ וְשָׂמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יְיָרְעָאֵל:

230 לעת ערב יהי אור

"והיה יום אחד... לא יום ולא לילה, והיה לעת ערב יהיה אור". הכול יהיה ייום".

Zechariah 14:7 זכריה י"ד:

וְהָיָה יוֹם־אֶחָד הוּא יָבֹדַע לְה' לַאֲיוֹם וְלֹא־לַלַּיְלָה וְהָיָה לְעֵת־עֶרֶב וְהָיָה אֹר:

And there shall be one day Which shall be known as the L-RD'S, Not day, and not night; But it shall come to pass, that at evening time there shall be light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' יד, ז.

231 לפני ה' תטהרו

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, מכל חטאתיכם לפני הוי' תטהרו".
התשובה מגיעה אל "לפניי" שם הוי'.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:
For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא טז, ל.

פסוקה 13

232 והי' אור הלבנה כאור החמה

"ואור הלבנה יהיה כאור החמה". המקבל, הלבנה, יהיה שווה לנותן: אתערותא דלתתא תהיה גדולה מצד עצמה.

Isaiah 30:26 ישעיהו ל':כ"ו

וְהָיָה אֹר־הַלְבֵנָה כְּאֹר הַחֶמֶד וְאֹר הַחֶמֶד יְהִי שְׁבַע־תַּיִם כְּאֹר שְׁבַע־תַּיִם הַיָּמִים בַּיּוֹם הַהוּא וְאֶת־שִׁבְר עֲמוֹ וּמַחֲץ מִקְתּוֹ יִרְפֹּא:

Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, And the light of the sun shall be sevenfold, as the light of the seven days, In the day that the L-RD bindeth up the bruise of His people, And healeth the stroke of their wound

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי ל, כו.

233 שוין בקומתן

הערת קה"ת מפנה לChullin 60b למילים האלה.

Chullin 60b חולין ס"ב

הערת קה"ת

ראה חולין ס, ב.

234 אשר לא יספר

"אשר לא יימד ולא ייספר". המצוות הנמנות יהיו בלתי־ניטנות למנייה באמצעות תשובה.

Hosea 2:1 הושע ב':א'

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר־יֵאָמֵר לָהֶם לֹא־עָמִי אַתֶּם וְאָמַר לָהֶם בְּנֵי אֱלֹהִי:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it

And the children of Judah and the children of Israel shall be gathered together, and they shall appoint themselves one head, and shall go up out of the land; for great shall be the day of Jezreel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ב, ב.

225 פיי יזרעאל זריעת א-ל כי חסד נקרא בשם א-ל

ההערה מצטטת את אדמו"ר האמצעי: החסדים עליונים, אל, של ז"א דאצילות נזרעים במלכות, שהיא נשמות ישראל למעלה ולמטה; זוהי זריעת אור הנשמות ברחמה של מלכות.

הערת קה"ת

ומבאר כ"ק אדה"א במדבר-א ע' קיז "דחסדים עליונים שהוא א-ל מאלקי".
. שנזרעו חסדים עליונים דז"א דאצ"י במל' שהן בניי למעלה ולמטה והוא בחי' זריעת אור דנש"י בבטן המל'".

226 שטמינים אותו בעפר

ההערה מוסיפה כי הזרע הנסתר ייצח ויעשה פרי למעלה, בתוספת וריבוי ברכה גדול".

הערת קה"ת

"שמצמיח ויעשה פרי למעלה בתוסי ברכה מרובה" — מאמרי אדה"א במדבר ע' קיח. ובסה"מ תקס"ה-ב ע' תקפה מוסיף " (כענין ברכת יצחק במאה שערים כו)".

227 הארץ תוציא צמחה

"כי כארץ תוציא צמחה... כן הוי' אלקים יצמיח צדקה ותהילה". זרעי המצוות יצמחו לעתיד לבוא.

Isaiah 61:11 ישעיהו ס"א:יא

כִּי כְּאַרְץ תּוֹצִיא צִמְחָה וְכַגְנָה זְרוּעֶיהָ תַצְמִיחַ כֵּן אֲדֹנָי ה' יַצְמִיחַ צְדָקָה וְתִהְיֶה נִגְדָה כְּלִי־הַגּוֹלָם:

For as the earth bringeth forth her growth, And as the garden causeth the things that are sown in it to spring forth; So the L-rd GOD will cause victory and glory To spring forth before all the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי סא, יא.

228 מצמיח ישועות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

229 כי קרובה ישועתי

"כי קרובה ישועתי לבוא, וצדקתי להיגלות". צמיחת הישועה.

Isaiah 56:1 ישעיהו נ"ו:א'

כֹּה אָמַר ה' שְׁמֹרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי־קְרוּבָה יִשְׁוּעָתִי לְבֹא וְצִדְקָתִי לְהִגָּלוֹת:

Thus saith the L-RD: Keep ye justice, and do righteousness; For My salvation is near to come, And My favour to be revealed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נו, א.

shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye .are the children of the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

235 ולתבונתו אין מספר

"לתבונתו אין מספר". בחינת בינה, מקור התשובה העליונה, היא למעלה ממספר.

Psalms 147:5 תהילים קמ"ז:ה'

גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב־כֹּחַ לְתַבּוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר:

Great is our L-rd, and mighty in power; His understanding .is infinite

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

236 אשה מזרעת תחלה

"אם האשה תזריע תחילה, תלד זכר". לעתיד לבוא אתערותא דלתתא תבוא תחילה.

Berakhot 60a:14 ברכות ס' א:י"ד

ומי מהני רחמי? והאמר רב יצחק בריה דרב אמרי: איש מזריע תחלה — יולדת נקבה, אשה מזרעת תחלה — יולדת זכר. שנאמר: "אשה כי תזריע וילדה זכר!" הכא במאי עסקינן — כגון שהזריעו שניהם בבית אחת.

But is it of any avail to pray [during the first forty days that it should be a male child]? For lo, R. Isaac b. R. Ammi has said : If it is the man who first emits seed his wife bears a daughter ; but if the woman first emits seed she gives birth to a son ; as it is said, "If a woman emits seed and bare a male child" (Lev. xii. 2)! With what are we here dealing ? For instance, if ... they both emit seed

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

237 כי גדול יום

"כי גדול יום יזרעאל". לעתיד לבוא הכול יהיה "יום".

Hosea 2:2 הושע ב':ב'

וְנִקְבְּצוּ בְנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו וְשָׁמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֵאל:

And the children of Judah and the children of Israel shall be gathered together, and they shall appoint themselves one head, and shall go up out of the land; for great shall be the .day of Jezreel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Midrash Tanhuma-Yelammedenu, trans. Samuel A. Berman (CC-BY); Talmud Bavli, Vilna 1883 ed. (Public Domain); The Minor Tractates of the Talmud, trans. A. Cohen, London: Soncino Press, 1965 (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309) [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חנינאי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/6/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק